

Χρήστου Γιανναρά

ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΟ ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ

Έκδόσεις Δόμος

Περιεχόμενα

1. Ouverture
 2. Modulatio
 3. Appoggiatura
 4. Notes de passage
 5. Intervallum
 6. Divertimento
 7. Promenade parmi les tons voisins
 8. Scherzo
 9. Stretto
 10. Exposition au relatif
 11. Comma
 12. Cantus firmus
 13. Ricercare
 14. Reprise
 15. Imitation
 16. Interlude
 17. Dissonantia
 18. Conclusion sur pédale de dominante
 19. Te Deum
 20. Γλωσσάρι
-

1. OUVERTURE

*Αδελφιδός μου παρήλθε·
ψυχή μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ.*

ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ τὸν ἔρωτα μόνο στὴν ἀπόσταση τῆς ἀποτυχίας. Πρὶν τὴν ἀποτυχία δὲν ὑπάρχει γνώση· ἡ γνώση ἔρχεται πάντα μετὰ τὴ βρώση τοῦ καρποῦ. Σὲ κάθε ἔρωτα ξαναζεῖ ἡ ἐμπειρία τῆς γεύσης τοῦ παραδείσου καὶ τῆς ἀπώλειας τοῦ παραδείσου. Σπουδάζουμε τὸν ἔρωτα μόνον ἐξόριστοι ἀπὸ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς ποὺ αὐτὸς χαρίζει.

Στὴν ἐμπειρία τοῦ ἔρωτα εἴμαστε ὅλοι πρωτόπλαστοι. Ἡ πείρα τῶν ἄλλων δὲν μᾶς μαθαίνει τίποτα γιὰ τὸν ἔρωτα. Εἶναι γιὰ τὸν καθένα μας τὸ ἀρχέγονο καὶ μέγιστο μάθημα τῆς ζωῆς, ἡ ἀρχέγονη καὶ μέγιστη ἐξαπάτηση. Μέγιστο μάθημα, γιὰτὶ σπουδάζουμε στὸν ἔρωτα τὸν τρόπο τῆς ζωῆς. Καὶ μέγιστη ἐξαπάτηση, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ τρόπος ἀποδειχεται ἀνέφικτος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση μας.

Ἡ ἀνθρώπινη φύση μας (αὐτὸ τὸ ἀκαθόριστο κρᾶμα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ μας) «ξέρει», μὲ φοβερὴ ὀξυδέρκεια πέρα ἀπὸ νοήματα, πὼς ἡ πληρότητα τῆς ζωῆς κερδίζεται μόνο στὴν ἀμοιβαιότητα τῆς *σχέσης*. Στὴν ἀμοιβαία ὀλοκληρωτικὴ αὐτοπροσφορά. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπενδύει ἡ φύση μας, στὸν ἔρωτα ὅλη τὴ ἀπύθμενη δίψα της γιὰ ζωὴ. Δίψα τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας.

Διψᾶμε τὴ ζωὴ, καὶ τὸ ἐνδεχόμενο τῆς ζωῆς περνάει μόνο μέσα ἀπὸ τὴ σχέση μὲ τὸν Ἄλλον. Στὸ πρόσωπο τοῦ Ἄλλου ἀναζητᾶμε τὴ δυνατότητα τῆς ζωῆς - τὴν ἀμοιβαιότητα στὴ σχέση. Ὁ Ἄλλος γίνεται τὸ «σημαῖνον» τῆς ζωῆς, ἡ αἰσθητὴ ἀνταπόκριση στὴν πιὸ βαθειὰ καὶ κυρίαρχη τῆς φύσης μας ἐπιθυμία. Ἴσως αὐτὸ ποὺ ἐρωτευόμαστε νὰ μὴν εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ Ἄλλου, ἀλλὰ ἡ δίψα μας ἔνσαρκη στὸ πρόσωπό του. Ὁ Ἄλλος νὰ εἶναι πρόσχημα κι ἡ αὐτοπροσφορά μας αὐταπάτη. Ὅμως κι αὐτὸ θὰ διαφανεῖ μόνο στὴν ἀπόσταση τῆς ἀποτυχίας.

Μετὰ τὴν ἀποτυχία ξέρουμε ὅτι ὁ ἔρωτας εἶναι ὁ *τρόπος* τῆς ζωῆς, ἀλλὰ *τρόπος* ἀνέφικτος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση μας. Ἡ φύση μας διψαίνει

ἀπεγνωσμένα τῇ σχέσει, δίχως νὰ ξέρει νὰ ὑπάρχει με τὸν τρόπο τῆς σχέσης. Δὲν ξέρει νὰ μοιράζεται, νὰ κοινωνεῖ, ξέρει μόνο νὰ ἰδιοποιεῖται τὴ ζωὴ, νὰ τὴν κατέχει καὶ νὰ τὴν νέμεται. Ἄν ἡ γεύση τῆς πληρότητας εἶναι κοινωνία τῆς ζωῆς με τὸν Ἄλλον, ἡ ὁρμὴ τῆς φύσης μας ἀλλοτριώνει τὴν κοινωνία σὲ ἀπαίτηση ἰδιοκτησίας καὶ κατοχῆς τοῦ Ἄλλου. Ἡ ἀπώλεια τοῦ παραδείσου δὲν εἶναι ποτὲ ποινή, εἶναι μόνο αὐτοεξορία.

Τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τὸν σπουδάζουμε πάντοτε σὰν χαμένο παράδεισο. Τὸν ψηλαφοῦμε στὴ στέρηση, στὸ ἐκμαγεῖο τῆς ἀπουσίας του. Ἐγγλυφο ἶχνος τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς εἶναι ἡ πίκρα τῆς μοναξιᾶς στὴν ψυχὴ μας, ἡ ἀνέραστη μοναχικότητα. Γεύση θανάτου. Μὲ αὐτὴ τὴ γεύση μετρᾷς τὴ ζωὴ. Πρέπει νὰ σὲ ναυτολογήσει ὁ θάνατος γιὰ νὰ περιπλεύσεις τὴ ζωὴ, νὰ καταλάβεις ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν πληρότητα τῆς σχέσης. Τότε ξεδιακρίνεις τὶς ἀκτὲς τοῦ νοήματος: Ζωὴ σημαίνει νὰ παραιτεῖσαι ἀπὸ τὴν ἀπαίτηση τῆς ζωῆς γιὰ χάρι τῆς ζωῆς τοῦ Ἄλλου. Νὰ ζεῖς, στὸ μέτρο ποὺ δίνεσαι γιὰ νὰ δεχθεῖς τὴν αὐτοπροσφορὰ τοῦ Ἄλλου. Ὅχι νὰ ὑπάρχεις, καὶ ἐπιπλέον νὰ ἀγαπᾷς. Ἀλλὰ νὰ ὑπάρχεις μόνο ἐπειδὴ ἀγαπᾷς, καὶ στὸ μέτρο ποὺ ἀγαπᾷς.

Διψᾶμε τὴ ζωὴ καὶ δὲν τὴν διψᾶμε με σκέψεις ἢ νοήματα. Οὔτε καὶ με τὴ θέλησή μας. Τὴν διψᾶμε με τὸ κορμὶ καὶ τὴν ψυχὴ μας. Ἡ ὁρμὴ τῆς ζωῆς, σπαρμένη μέσα στὴ φύση μας, ἀρδεύει κάθε ἐλάχιστη πτυχὴ τῆς ὑπαρξῆς μας. Καὶ εἶναι ὁρμὴ ἀδυσώπητη γιὰ σχέσι, γιὰ συν-ουσία: Νὰ γίνουμε ἓνα με τὴν ἀντι-κειμένη οὐσία τοῦ κόσμου, ἓνα με τὸ κάλλος τῆς γῆς, τὴν ἀπεραντοσύνη τῆς θάλασσας, τὴ νοστιμιὰ τῶν καρπῶν, τὴν εὐωδιὰ τῶν ἀνθῶν. Ἐνα κορμὶ με τὸν Ἄλλον. Ὁ Ἄλλος εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα νὰ ἔχει ἀμοιβαιότητα ἢ σχέσι μας με τὸν κόσμο. Εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ κόσμου, ὁ λόγος κάθε ἀντι-κειμένης οὐσίας. Λόγος ποὺ ἀπευθύνεται σὲ μένα καὶ με καλεῖ στὴν καθολικὴ συν-ουσία. Μοῦ ὑπόσχεται τὸν κόσμο τῆς ζωῆς, τὸ ἔκπαγλο κόσμημα τῆς ὀλότητος. Στὴ μία σχέσι.

2. MODULATIO

*Ἐγὼ τῶ ἀδελφιδῶ μου
καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοὶ
ὁ ποιμαίνων ἐν κρίνοις.*

ΜΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ σημάδι ἀμοιβαιότητας ἀναδύεται ἡ ἀμετρία τῆς εὐφροσύνης. Γεννιέται ἡ πιὸ μεθυστικὴ γεύση πληρότητας τῆς ζωῆς. Εἶναι ὁ σύμπαρ κόσμος ποὺ προσφέρεται στὸ βλέμμα, στὸ χαμόγελο τοῦ Ἄλλου. Ἀποκαλυπτικὴ ἔκρηξη μεταμόρφωσης τοῦ βίου, κι ὁ Ἄλλος γίνεται τόπος αὐτῆς τῆς ἀποκάλυψης. Ὅλα ἔκπληξη κι ὅλα καινούργια. Ἀμοιβαιότητα στὸν ἔρωτα εἶναι ἡ πρωτόπλαστη αἴσθησις τὴν πρώτη μέρα τῆς δημιουργίας.

Ψηλαφῶ στὸ ἀγαπημένο βλέμμα, γιὰ πρώτη φορά, τί εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ματιὰ. Στὸ χᾶδι συλλαβίζω τὴν ἄγνωστη γλῶσσα τῆς ἀφῆς. Κάθε ἐλάχιστη χειρονομία, ἀνεπαίσθητη κίνηση τοῦ κορμιοῦ, κάθε ἀδιόρατο χαμόγελο, εἶναι λόγος πρωτόγνωρος, συναρπαστικὰ σημαντικός. Κάθε τι ποὺ ἀγγίζουμε μαζί, κάθε ὁμορφιὰ ποὺ κοιτάζουμε μαζί, κάθε τι ποὺ γευόμαστε, γεννιέται ἐκεῖνη τῆ στιγμῆ, καινούργιο καὶ ἄφθορο. Δὲν ὑπάρχουν ἀντι-κειμένα, ὅλα εἶναι παρουσία, προσφορά ποὺ ἀπευθύνεται σὲ μένα, προορισμένη μόνο γιὰ μένα. Ὅλα παίρνουν ὑπόστασις καὶ εἶναι ὑπαρκτά, ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ Ἄλλος. Τὰ πιὸ ἀσήμαντα καὶ αὐτονόητα γίνονται ἀναπάντεχα δῶρα.

Ὅταν γεννιέται ὁ ἔρωτας, γεννιέται ἡ ζωὴ. Ἐκθαμβοὶ ψηλαφοῦμε τὴν ἔνδειαν τοῦ βίου νὰ μεταμορφώνεται σὲ πλοῦτο ἀπρόσμενο ζωῆς. Καθημερινὲς στιγμὲς ρουτίνας, μεταλλάζουν σὲ ἐμπειρία γιορτῆς, γιὰτὶ ἡ καθημερινότητα σαρκώνει τώρα τὴν ἀμοιβαιότητα τῆς σχέσης. Οὔτε χρόνος ὑπάρχει μὲ παρελθὸν καὶ μέλλον, οὔτε χῶρος, ἐγγύτερος καὶ ἀπώτερος. Ὁ χρόνος εἶναι μόνο παρὸν, κι ὁ χῶρος μόνο ἀμεσότητα παρουσίας. Χῶρος ἀχώρητος ἢ ἀδιάστατη ἐγγύτητα τοῦ Ἄλλου, καὶ ἄχρονος χρόνος ἢ πληρωματικὴ διάρκεια τῆς ἀμοιβαίας αὐτοπροσφοράς.

Στὸ πρῶτο σημάδι ἀμοιβαιότητας ποὺ μᾶς χαρίζει ὁ Ἄλλος, ἐπενδύουμε ὅλη τὴ φυσικὴ μας ὀρμὴ γιὰ ζωὴ. Δίχως κρατούμενα καὶ δίχως μέτρο. Ζοῦμε μόνο γιὰ τὸν Ἄλλον καὶ χάρις στὸν Ἄλλον. Τὰ δίνουμε ὅλα, τὰ

παίζουμε όλα. Κάθε εξασφάλιση, κάθε σιγουριά. Τους δεσμούς και τις όφειλές μας. Το καλό μας όνομα, το κύρος ή τη φήμη μας. Τα σχέδιά μας, τις ελπίδες μας. Έτοιμοι για όλα, ακόμα και για το θάνατο, για χάρη του αγαπημένου.

3. APPOGGIATURA

*Έπάταζάν με, έτραυμάτισάν με,
ήραν τὸ θέριστρόν μου ἀπ' έμοῦ...
...πάντες κατέχοντες ρομφαίαν
δεδιδραγμένοι πόλεμον.*

Η «ΒΛΑΒΗ» έρχεται αναπάντεχα. Όμως έρχεται πάντοτε μιὰ «βλάβη» νὰ ἀνακόψει τὴ λειτουργία τοῦ θαύματος. Γλυστράει ἀδιόρατα μέσα στὴ ζωὴ, σὰν τὸ φίδι στὰ φυλλώματα τοῦ παραδείσου.

Κάποια ἀσήμαντη ἀστοχία τοῦ ἄλλου, κάποια παράλειψη, μιὰ ἀνεπάρκεια στὴ συμπεριφορά, μιὰ ὑστερόβουλη κίνηση, μιὰ ἐλλειπτικὴ ἀνταπόκριση στὴ δική μου δίψα. Καὶ ἀνοίγουν ξαφνικὰ τὰ μάτια μου στὴν ἀντίστροφη ἀποκάλυψη: Ὁ ἄλλος βρίσκεται ἀπρόσμενα σὲ ἀπόσταση, ὑποταγμένος σὲ χῶρο καὶ χρόνο. Εἶναι μακριά, καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ πού ἦταν. Σὲ σχέση μὲ τὸν δικό μου πόθο γιὰ ζωὴ, μοιάζει λιγιστός, ἄτολμος, φειδωλός. Καὶ μαζί του μικραίνουν ὅλα ξαφνικὰ, ξαναγίνονται ἀντι-κείμενα προκλητικὰ γιὰ μετρήσεις καὶ ὑπολογισμούς.

Ἄν εἶχαμε πραγματικὰ ἀγαπήσει -ἂν μᾶς εἶχε χαριστεῖ κάποια ἐλάχιστη πραγματικὴ αὐτοπαραίτηση- ἴσως στὴν πρώτη ρήξη νὰ διακρίνουμε κάτι καὶ ἀπὸ τὰ δικά μας ὑστερήματα. Στὴν καινούργια τώρα ἐκπληξη τῆς ἀπόστασης ἀνακαλύπτουμε μὲ δέος καὶ πλῆθος δικές μας ἀστοχίες, λαθεμένες ἐκφράσεις τοῦ πόθου, ὑστεροβουλίες, ἐλλείψεις ἀνταπόκρισης στὴ δίψα τοῦ ἄλλου. Καὶ μοιάζει ἀπίστευτο. Αὐτὸς ἦταν λοιπὸν ὁ ἔρωτάς μου; Ἄφρησα τόσο κενὸ μοναξιῶς στὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου, πὺ ἄμετρα ἀγαπῶ καὶ ποθῶ; Εἶναι τελικὰ ἀδιαπέραστο τὸ

τειχος που ὀρθώνει ανάμεσα στους ἐρωτευμένους ὁ *τρόπος* τῆς φύσης, ἡ θεωράκιση τοῦ ἐγώ;

Ὅμως τὸ πιὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ μὴ βλέπουμε μέσα μας κανένα ψεγάδι. Τὸν ἔρωτα τὸν προδίνει μόνο ὁ Ἄλλος. Ἔβαλε λιγότερα στὸ παιχνίδι -σὲ σχέση μὲ τὸ τί προσφέρει, ἀπολαμβάνει περισσότερα. Ἀρχίζω νὰ μετράω, νὰ λογαριάζω. Καὶ οἱ λογαριασμοὶ μὲ βγάζουν πάντα ἀδικημένο, ἄρα δικαιοῦμαι νὰ ἀντιδρῶ, νὰ μεμψιμοιρῶ, νὰ γίνομαι ἐπιθετικὸς, νὰ μεταλλάζω τὴν προδομένη μου στοργὴ σὲ ἀπαίτηση.

Κι ἂν ὁ Ἄλλος ἀντιδράσει μὲ τὶς δικές του μετρήσεις καὶ τοὺς δικούς του λογαριασμούς, τότε ἡ ρήξη εἶναι ἄγρια, θηριώδης. Δὲν παίζονται συμφέροντα βιοτικά, παίζεται ἡ ζωὴ -ὅλα ἡ τίποτα. Ἀκόμα κι ἂν ὁ Ἄλλος ἀποτραβηχτεῖ σιωπηλὸς στὴ θλίψη του, ἀφήσει ἔκθετες τὶς πληγές του, δὲν ἔχω μάτια νὰ δῶ, δὲν μπορῶ νὰ πονέσω γιὰ τὴν ὀδύνη του, ἐξακολουθῶ νὰ μετράω μόνο τὴ δική μου. Δὲν ἔχει δίκιο νὰ εἶναι θλιμμένος, μόνο ἐγὼ ἔχω αὐτὸ τὸ δίκιο.

Στὴν πρώτη αἴσθηση τῆς ρήξης ὁ ἔρωτας γίνεται μιὰ ἀπελπισμένη ἐπιθετικότητα. Αναμοχλεύει τὸ παρελθόν, ἀναξέει πληγές, βυθίζει ἀνελέητα τὸ μαχαίρι στὴ μνήμη. Ὁ Ἄλλος εἶναι ἡ ἀποτυχία μου νὰ ζήσω, εἶναι ἡ ἐπαλήθευση τῆς μοναξιᾶς μου, ἡ κόλασή μου. Ἴσως παλεύει κι αὐτός, σφαδάζει, ζεῖ τὴ δική του παγερὴ μοναξιά. Κάποια ἐλάχιστη τρυφεράδα ἀπὸ μένα, ἓνα χᾶδι καὶ πάλι, ἓνας λόγος γλυκός, θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀναστήσει. Μὰ ἐγὼ στὸ πρόσωπό του βλέπω μόνο τὸ δικό μου κενό, καὶ τὰ μόνα λόγια τῆς καρδιάς εἶναι τὸ παράπονό μου: Ἐμένα ποιός μὲ ρωτᾷει, ποιός μετράει τὴ δική μου ἀνάγκη καὶ ὀδύνη;

Δὲν ὑπάρχει ὀδύνη καὶ πίκρα πιὸ βασανιστικὴ ἀπὸ τὴν ἀντιμαχία ἀνθρώπων που πίστεψαν πὼς ἦταν ἀμοιβαῖα καὶ ὀλοκληρωτικὰ ἐρωτευμένοι. Ἀντιμαχία πάντοτε παράλογη, ὅμως μὲ ὄπλο στὴ θηριώδη ἀναμέτρηση πάντοτε τὴ λογικὴ. Ὁ καθένας μὲ τὴ δική του τετράγωνη λογικὴ, ἀράγιστη καὶ ἀμετακίνητη στὶς βεβαιότητές της.

Σὲ αὐτὸ τὸν σπαραγμὸ ὀδηγεῖται νομοτελειακὰ κάθε ἔρωτας. Δὲν εἶναι ἀπλὴ ἀπο-γοήτευση -τὸ τέλος τῆς γοητείας που ἀσκοῦσε πάνω μας ἡ

ψευδαισθηση τῆς πληρωματικῆς σχέσης. Εἶναι ἡ ἀσυνείδητη πίκρα γιὰ τὸ ἀνέφικτο τῆς ζωῆς, ἡ ἀπελπισία γιὰ τὸ ἀκατόρθωτο τῆς ἀμοιβαίας ὀλοκληρωτικῆς αὐτοπροσφορᾶς, ποὺ συνιστᾷ τὴ ζωὴ. Ἐρωτευόμαστε σὰν τὶς χελῶνες, θωρακισμένοι ἀνεπίγνωστα στὸ ἄθραυστο κέλυφος τῆς θνητότητας, δηλαδὴ τοῦ ἐγώ. Ζοῦμε τὸ θαῦμα τοῦ ἔρωτα ὁ καθένας ἀπὸ μόνος του, ὁ Ἄλλος εἶναι μόνον ἡ ἀφορμὴ. Ὡσπου νὰ συντριβοῦν οἱ ἀσύμπτωτοι πόθοι μας πάνω στὰ ἀράγιστα κελύφη.

4. NOTES DE PASSAGE

*Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν
ἐζήτησα ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου·
ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν,
ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου.*

ΞΕΡΟΥΜΕ τί θέλουμε στὸν ἔρωτα, μοιάζει νὰ μὴν ξέρουμε τί μπορούμε. Θέλουμε: Ἀδιάπτωτη πάντοτε τὴ γοητεία τοῦ Ἄλλου, τὰ χαρίσματά του ἀμετάλλαχτα, πάντοτε νὰ προκαλοῦν τὸ πάθος τῆς ἀγάπης μας. Θέλουμε: Νὰ μᾶς ἀγαπάει ἀπεριόριστα, δίχως ὑφέσεις, καὶ νὰ μᾶς ἀγαπάει ὅπως εἴμαστε. Νὰ ἀγαπάει καὶ τὰ λάθη μας, τὶς ἀστοχίες καὶ παραλείψεις μας. Νὰ ἀγαπάει, ὄχι ἀπλῶς νὰ ἀνέχεται, ἀκόμα καὶ τὴ θωράκιση τοῦ ἐγώ μας.

Ἡ λογικὴ μας ὀρθή, ἡ μονόδρομη φορὰ τῆς τὴν ὑπονομεύει. Σίγουρα, ὁ ἔρωτας τοῦ Ἄλλου εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ συντριβεῖ ἡ θωράκιση τοῦ δικοῦ μου ἐγώ. Τὰ τεῖχη τῆς αὐτοάμυνας καταρρέουν ἀπὸ μόνον τους, ὅταν ὁ Ἄλλος μὲ ἀποδέχεται δίχως ἀντιστάσεις δικτῆς του θωράκισης. Ὅταν δὲν σκοντάφτω οὔτε στὸ δίκιο του, οὔτε στὴ λογικὴ του, οὔτε στὴν ἐξυπνάδα του, οὔτε στὶς ἀρετές του, οὔτε στὶς ἀνάγκες του.

Ἡ ἐρωτικὴ ἀπαίτηση δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸ μέτριο, τὸ μερικὸ καὶ ἀποσπασματικὸ. Στοχεύει στὴ ζωὴ, δηλαδὴ στὴν πληρότητα τῆς σχέσης. Ὁ Ἄλλος νὰ δίνει, προτοῦ ζητήσουμε- νὰ μὴν μᾶς φέρει οὔτε μιὰ φορὰ στὴ θέση τοῦ ζήτουλα, νὰ μὴν μᾶς ταπεινώσει ποτὲ γιὰ τὴν ἀνάγκη ἢ τὴ

δίγα μας. Νὰ εἶναι αὐτὸς πάντα παράφορος, νὰ κάνει πάντα αὐτὸς τὸ πρῶτο βῆμα, νὰ μὴν εἶναι ποτὲ κουρασμένος, θλιμμένος, ἀδιάφορος. Τὰ θέλουμε ὅλα αὐτά, μὰ τὰ θέλει ὁ καθένας μας γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ τὰ ἀπαίτεῖ στὸ ὄνομα τοῦ ἔρωτα, γιὰ νὰ καθίσει τὸν ἄλλον στὸ σκαμνί, νὰ τοῦ ἐπιτεθεῖ, νὰ τὸν κατατροπώσει. Ἐσὺ λές πὼς μὲ ἀγαπᾷς; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀγάπη σου;

Ἡ ἀνθρώπινη φύση μας παίζει τὸ παιχνίδι τῆς ιδιοτέλειας μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ καὶ σπουδάζουμε τὸν τρόπο τῆς ζωῆς στὴν ἀπάτη τοῦ ἔρωτα. Δὲν ὑπάρχει ἔρωτας ποὺ νὰ μὴν περνάει ἀπὸ φάσεις θυσιαστικῆς ἀνταπόκρισης καὶ ὀλοκληρωτικῆς αὐτοπροσφορᾶς. Φάσεις ὄντως ζωῆς, ποὺ γίνονται ὄπλα τῆς φύσης γιὰ νὰ κερδίσει τὸν Ἄλλον, νὰ τὸν ἰδιοποιηθεῖ, νὰ τὸν κατέχει. Μὲ αὐτὰ τὰ ὄπλα περιχαράκνει τὸ δίκιο της, φτιάχνει ὀρηκτῆρια γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ, ὅταν ὁ Ἄλλος ἀρχίσει νὰ ἀποκαλύπτεται στὴ δική του αὐτονομία, στὴ δική του φυσικὴ ἀπαίτηση.

Ὁ ἔρωτας εἶναι ἡ ἀμοιβαῖα θυσιαστικὸς, ἡ σπαραγμὸς καὶ ρήξη - συμβιβασμὸς δὲν ὑπάρχει. Ἡ συμβατικὴ ἀνοχὴ δὲν συντηρεῖ τὸν ἔρωτα, οὔτε ὁ μαζοχισμὸς τῆς καρτερίας. Ὁ συμβιβασμὸς εἶναι μόνον ἀνελπιστία. Ἀντίθετα, ἡ ρήξη τρέφει τὴν ἐλπίδα γιὰ ἓνα ἐπόμενο θαῦμα ποὺ θὰ διαρκέσει. Ὁ ἐπόμενος Ἄλλος θὰ μὲ ἀποδεχθεῖ δίχως κρατούμενα, θὰ μὲ ἐρωτευθεῖ δίχως ὄρια. Γι' αὐτὸ χρειάζομαι τὴ ρήξη, βίαη καὶ ἀνυποχώρητη. Γιὰ νὰ μὲ ἀποκαταστήσει ἀκέραιον στὴν παρθενία τῆς ἀναμονῆς. Κι ὅταν ὁ ἐπόμενος Ἄλλος ἐμφανιστεῖ, τὸ παιχνίδι ξαναρχίζει παγιδευμένο στὰ ἴδια γρανάζια τῆς ἀδυσώπητης φύσης μας.

Συχνὰ δὲν ἔχει τελειώσει ὁ ἓνας «δεσμὸς», ὅταν ἀρχίζει ὁ πειραματισμὸς γιὰ τὸν ἐπόμενο. Μὲ εἰλικρίνεια ἀναζήτησης - ὄχι γιὰ ἐπιπόλαια παιχνίδια ἐφήμερων ἰκανοποιήσεων. Ποντάρω γιὰ τὴ ζωὴ, δὲν γίνεται νὰ παραιτηθῶ. Ἔστω καὶ μὲ τὴ γεύση τοῦ ἀνέφικτου, προχωρῶ στὴν ἐπόμενη δοκιμὴ, μὲ ἀνοιχτὴ καὶ αἰμάσσουσα τὴν προηγούμενη ρήξη. Τὴν χρειάζομαι αὐτὴ τὴ ρήξη γι' αὐτὸ καὶ τὴν συντηρῶ μὲ ἀμείωτη ἐπιθετικότητα. Πρέπει νὰ φταίει ὅπωςδήποτε ὁ Ἄλλος ποὺ ἐγὼ ἀρχίζω καινούργιους πειραματισμούς, αὐτὸς πρέπει νὰ ἔχει τὴν εὐθύνη, ἀλλιῶς δὲν δικαιώνονται οἱ πειραματισμοί μου. Ἡ ἐπιθετικότητα, ἡ συντήρηση

τῆς ρήξης, μοῦ προσπορίζει βεβαιότητες παρθενικῆς ἐτοιμότητας γιὰ τὴν ἐπόμενη ἀπόπειρα «δεσμοῦ».

Κάθε καινούργιο ἐρωτικό ξεκίνημα, καὶ μιὰ καινούργια εὐφροσύνη αὐταπάτης. Ὅλα μεταμορφώνονται καὶ πάλι, ἢ καθημερινότητα μοιάζει καὶ πάλι γιορτῆ. Μοιάζει, γιὰτὶ ἀπὸ κάποια ἀδιόρατη γωνιὰ μορφάζει τώρα ἡ πείρα τοῦ ἀνέφικτου. Ὅλα ξαναγίνονται ρίγος γιορτῆς, μὰ ἡ γιορτῆ δὲν εἶναι πιά ἐκπληξη, εἶναι τέντωμα ἀναμονῆς. Πόσο θὰ ἀντέξει ὁ καινούργιος Ἄλλος νὰ εἶναι «συνოდός μου καὶ θεός μου», πόσο θὰ κρατήσῃ ἡ γιορτῆ πάνω στὸ τεντωμένο σχοινί. Κι ὅταν ἡ ἔνταση σπάσει καὶ πάλι, καὶ γίνῃ ὁ ἔρωτας ἄλλη μιὰ φορὰ ἀντιδικία γιὰ τὸ δίκιο μου καὶ τὸ δίκιο σου, γιὰ τὸ φταίξιμό σου καὶ τὴν ὀδύνη μου, τότε μιὰ ἀκόμα φυγὴ σὲ καινούργια ἐρωτικὴ σχέση θὰ δώσει καὶ πάλι τὴν ἐλπίδα, πὼς ὅλα μποροῦν αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ εἶναι μόνιμα καὶ ἀμετάθετα. Σισύφεια σταύρωση στὸν πόθο τῆς ζωῆς.

Ἐπιδόσεις Σισύφων, βασανισμοὶ παραλλαγῶν σε μιαν ἀτέρμονη διαδοχὴ ἀπὸ καινούργια πάντοτε ἐρωτικὰ ξεκινήματα. Οἱ ἄνθρωποι σταματᾶμε τὴ ζωὴ στὴν ψευδαίσθηση, κλείνουμε πεισματικὰ τὰ μάτια μπροστὰ στὴν πραγματικότητα. Δὲν τολμᾶμε νὰ δοῦμε στὸν ἔρωτα τὴν ἐγωκεντρικὴ ἀπάτη, τὴν πλανερὴ ψευδαίσθηση.

Ἄραγε, μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν δυὸ ἄνθρωποι ποὺ θὰ φυλάξουν τὸ δῶρο τοῦ ἔρωτα μὲ καθημερινὴ ταπεινὴ προσπάθεια νὰ ἀναιρεθεῖ ὁ ἀδυσώπητος τρόπος τῆς φύσης; Εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξουν ἐρωτευμένοι δυὸ ἄνθρωποι, ποὺ ζώντας τὴ μέθη τῆς γιορτῆς θὰ συνυπολογίζουν κάθε στιγμή τὴν ἀπάτη τῆς φύσης. Ὑπάρχουν ἄραγε περιθώρια νὰ διαρκεῖ τὸ θαῦμα τῆς ἐρωτικῆς ἐκπληξῆς μὲ καθημερινὴ ἄσκηση αὐταπάρησης καὶ αὐτοπροσφορᾶς;

5. INTERVALLUM

*Κραταῖα ὡς θάνατος ἀγάπη,
σκληρὸς ὡς ἄδης ζῆλος.*

ΤΟ ΔΙΔΥΜΟ του έρωτα και του θανάτου: άμφιστομη πρόκληση του πραγματικού. Δίλημμα - άφοϋ θάνατος δέν είναι μόνο τὸ άναπότρεπτο τέλος. Είναι και παραίτηση από τὴ ζωή, ὄχι άσυμβίβαστη με τὴ βιολογική έπιβίωση. Άν με τὴ γεύση του έρωτα ψηλαφοϋμε τὴ ζωή, κάθε άνέρραστη έγκύστωση στὸ έγὼ είναι έπιλογή θανάτου.

Ἡ αντίθεση έρωτα και θανάτου δέν εξαντλείται σέ νοήματα. Δέν έπαληθεύεται με τὸς κανόνες του «ὀρθῶς διανοεΐσθαι». Ὁριμάζει στὴ χωματερὴ άποταμίευση άκοινώνητου βίου. Συλλαβίζουμε τὴ ζωή σέ κάθε έφήμερη πληρότητα έρωτικής σχέσης. Και συναντᾶμε καταπρόσωπο τὸν θάνατο σέ κάθε έρωτική άποτυχία. Ὅταν ἡ έπιβίωση πιά δέν κοινωνεΐται.

Μόνη έπιδίωξη ὑπαρξης, ἡ ποθούμενη σχέση. Τότε μιλάμε για «άληθινὸ» έρωτα. Είναι πόθος ζωῆς, ὄχι συμπλήρωμα ἡ έπικουρία του βίου. Ὅχι προσθήκη σωματικῆς ἡδονῆς και ψυχολογικῆς εϋφροσύνης στὴ δεδομένη καθημερινότητα. Άλλὰ νὰ αλλάζει ὁ τρόπος τῆς ὑπαρξης, νὰ γίνεται κάθε πτυχή τῆς ὑπαρξης μιὰ ὀλόκληρη σχέση. Τότε μιλάμε για «άληθινὸ» έρωτα.

Κι ὅμως, ὄσοι αξιώθηκαν τὸν «άληθινὸ» έρωτα πεθαίνουν τελικὰ ὅπως κι οἱ άνέρραστοι. Ὁ έρωτας διαιωνίζει τὴ φύση, ὄχι τὴν προσωπική μας ὑπαρξη. Κορυφαία μέθη ζωῆς και καρπίζει μόνο τὴ φυσική διαιώνιση, τὴ διαδοχή έφήμερων, θνητῶν ατόμων. Τὰ πρόσωπα τῶν έραστῶν γεϋονται τὴ ζωή μένοντας περατὰ στὸ χρόνο, ὑποκειμένα στὴ φθορά, έπικηρυγμένα στὸν θάνατο.

Ἡ φύση παίζει μαζί μας με σημαδεμένα χαρτιά. Άλλὰ ἡ ὑπαρξή μας έπιμένει στὴν πρωτόπλαστη άθωότητα. Ἐπενδϋει άνένδοτα στὸν έρωτα τὸν πόθο τῆς ζωῆς, ζωῆς άπερίσταλης, άπεριόριστης. Πόθο νὰ παραμείνει ακατάλυτη ἡ προσωπική μας μοναδικότητα, έλεύθερη από κάθε μετριάσμο ἡ άναστολή. Και κάθε άληθινὴ έρωτική έμπειρία βεβαιώνει τὸν τρόπο τῆς ακατάλυτης ὑπαρξης. Ὁ έρωτας βεβαιώνει τὴν άθανασία - άραγε, είναι μόνο ψευδαίσθηση;

Τὸ κορμί μας, βιολογικὸ ἐνέργημα δυναμικῆς σχέσεων, φυσικὴ μοναδικότητα λειτουργικῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ προσωπικὴ μας ἑτερότητα, δυναμικὸ ἐνέργημα μοναδικότητας λόγων, ἀναφορᾶς, μετοχῆς, ἀμοιβαιότητας. Τί εἶναι ποῦ πραγματικό: τὸ βιολογικὸ ἢ τὸ λογικὸ ἐνεργούμενο; Καὶ ποῦ τὰ ὅρια διαστολῆς τους; Τί διαφέρει ἡ ἑτερότητα τοῦ DNA ἀπὸ τὴ μοναδικότητα τοῦ ποιητικοῦ λόγου ἢ τῆς μουσικῆς ἔκφρασης; Ποῦ θὰ ἐντοπίσουμε τὸ ὑποκείμενο τῆς ὑπαρξῆς, τὸ μύχιο αὐτοσυνειδητο ἐγὼ ἢ τὴν «ψυχὴ» μας; Στὸ περατὸ βιολογικὸ, ἢ στὸ ἀπεριόριστο λογικὸ ἐνέργημα τῆς σχέσης;

Πάντως στὸν ἔρωτα συγκλίνει καὶ πληροῦται τὸ φυσικὸ καὶ τὸ λογικὸ ἐνέργημα τῆς σχέσης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἔρωτας βεβαιώνει τὴν ἑτερότητα, ἀποκαλύπτει τὸ ὑποκείμενο. Κορυφαῖο τάνυσμα τῆς ὑπαρξῆς, μίτος ἐξόδου ἀπὸ τὸ αἰνίγμα τῆς θνητότητας. Ἄν τὸ μύχιο αὐτοσυνειδητο ἐγὼ ἢ ἡ «ψυχὴ» μας ἀναδύεται καὶ βεβαιώνεται στὸν ἔρωτα, τότε ὑπάρχει μόνο ὡς σχέση. Ὅταν κάποτε καταλυθεῖ ἡ ἔσχατη ἀντίσταση στὸ πλήρωμα τῆς σχέσης -σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀντίσταση ἀτομικῆς αὐτονομίας- θὰ εἶναι τότε ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἔρωτα; Ὁ βιολογικὸς θάνατος μπορεῖ νὰ εἶναι τρόπος εἰσόδου στὴν ἀμεσότητα τῆς ζωῆς;

Χαρτογραφοῦμε τὴ ζωὴ, σὰν ἄγνωστη γῆ, ἀκολουθώντας τὴν κατεύθυνση τοῦ πῶθου. Καὶ ζοῦμε μόνο τὴν ἀμεσότητα τοῦ θανάτου. Ἀπαίτηση, βουλμία, ἀνάγκη ἀντιστάσεις τοῦ ἀτομικοῦ στὴ ζωτικὴ κοινωνία. Τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης, ἡ ὀρμὴ τῆς ἰδιοποίησης, ἡ δίψα τῆς αὐτοβεβαίωσης. Ἀλλοτριώνουν τὴ σχέση, ὀριοθετοῦν τὴ συνύπαρξη, ἀναστρέφουν τὴ μέθεξη. Ὑπονομεύουν τὴν ἀποδέσμευση τῆς ζωῆς. Ἀντιμάχονται τὸν ἔρωτα.

Οἱ ὀρισμοὶ μορφάζουν αἰνιγματικά. Ζωὴ δὲν εἶναι ἡ βιολογικὴ ἐπιβίωση, τὸ βιολογικὸ τέλος δὲν εἶναι θάνατος. Ἡ ἐμπειρία τοῦ ἔρωτα μερδεύει τὰ νοήματα. Ἄν τὸ μύχιο αὐτοσυνειδητο ἐγὼ ἢ ἡ «ψυχὴ» μας ἀναδύεται καὶ βεβαιώνεται στὸν ἔρωτα, τότε ὑπάρχει μόνο ὡς σχέση. Καὶ τότε ἡ ἀτομικὴ αὐτονομία, ἡ ἄσχετη ἀτομικὴ ὄντοτητα, εἶναι θάνατος. Τότε ὁ ἔρωτας ἀντιμάχεται τὸν θάνατο, κι ὁ θάνατος τὸν ἔρωτα. Ἀνειρήνευτα.

Διαπάλη έρωτα και θανάτου. Όχι πάντα συνειδητή- αν όχι πάντα άσυνείδητη. Άσυνείδητη έπιθυμία κατοχής, ιδιοποίησης, χρήσης του Άλλου, ο Άλλος αντικείμενο της δικής μου άτομικής ανάγκης για ήδονή, για έξασφάλιση και αυτοβεβαίωση: Τότε ο θάνατος έχει κατατροπώσει τον έρωτα, ενω έγκλωβισμένος στην έγωκεντρική μοναχικότητα, στην άσχετη και άσκοπη έπιβίωση. Μου διαφεύγει ή ζωή, ή έκπληξη του άχρονου και άπερίοριστου της σχέσης.

Έρωτική πληρότητα της ζωής, και το «σημαίνον» της πληρότητας το ονομάζουμε *κάλλος*. Αίσθητη άφετηρία του πόθου το κάλλος «σημαίνει» την πληρότητα, δίχως να ταυτίζεται ποτέ μαζί της. Ός πάντα *πρός έαυτο καλοῦν, ὅθεν και κάλλος λέγεται*. Κλήση-κάλεσμα προς εκείνη τη σχέση και συν-ουσία που υπόσχεται το «περισσόν» της ζωής- καλεί το κάλλος στην ποθούμενη ζωτική μέθεξη, στην υπέρβαση του θανάτου.

Κάλλος του έρωμένου, έρώμενο κάλλος, κάλεσμα της ζωής, κορυφαία πρόκληση. Και πίσω από την κλήση ή φύση, ο περιπαιχτικός μορφασμός του θανάτου. Διψάμε το κάλλος με την άδυσώπητη δίψα της φύσης, του ένστικτου, της όρμης. Άναγκαιότητα της φύσης να υποτάξει τη ζωή στη σκοπιμότητα της δικής της έπιβίωσης και διαιώνισης.

«Υποκείμενο» της φύσης και ύπαρκτική της πραγμάτωση, ή άτομική μας όντότητα. Έφήμερη και φορέας της φοράς για διαιώνιση. Ο έρωτας υποτάσσεται στην άδυσώπητη φορά, άποδειχεται δίψα άποσπασματική άτομικής ήδονής, ψυχολογικό συμπλήρωμα για την άτομική αυτάρκεια. Μένοντας πάντοτε κάλεσμα ζωής. Αλλά παγιδευμένο στον θάνατο.

Χωρίς άλλο, ή φρουδική σύνδεση έρωτα και θανάτου ούτε αυθαίρετη είναι, ούτε ποιητική μεταφορά. Στο επίπεδο της φύσης, ο θάνατος παγιδεύει τον έρωτα. Δίχως να παύει ο έρωτας να αντιμάχεται τον θάνατο.

Η φρουδική σύνδεση μās βόηθησε να δοῦμε στον έρωτα το κάλεσμα της ζωής, πέρα από τα σημαίνοντα της ήδονής. Πρώτη έμπειρία του έρωτα, ή σχέση του βρέφους με το κορμί της μητέρας. Σχέση άφης του μητρικού σώματος, πρώτη για το βρέφος ψηλάφηση του αντικείμενου

πραγματικοῦ. Σχέση ἀφετηριακὰ ζωτική, ἀφοῦ δένεται στὴν αἴσθησι τοῦ βρέφους μὲ τὴν πρόσβασι στὴν τροφή, στὴ δυνατότητα τῆς ζωῆς.

Ἀφή καὶ στέρηση τοῦ μητρικοῦ σώματος: διαλεκτικὴ τῆς ζωῆς ἢ τῆς ἀπώλειας, τοῦ *ὄλα* ἢ *τίποτα*. Ὅταν παίρνει τροφή ἀπὸ τὸ κορμὶ τῆς μητέρας, τὸ βρέφος τὰ ἔχει *ὄλα*, ἔχει τὴν ἀμεσότητα τῆς σχέσης ποὺ εἶναι ζωὴ. Ἀντίθετα, τὸ κλάμα τῆς πείνας εἶναι κραυγὴ ἀπόγνωσις ἀπὸ μιὰν ὑπαρξὴ ποὺ νιώθει νὰ χάνεται. Χάνει ττὴν ἀφή τῆς ζωῆς, κραυγάζει τὴ γεύσι τοῦ ἄσχετου, το *τίποτα*. Ἡ σχέση μὲ τὴ μάνα εἶναι ἐρωτικὴ, γιὰ εἶναι ζωτικὴ. Λήψη τροφῆς, δυνατότητα ζωῆς, δυναμικὴ πληρότητα σχέσης. Καὶ σὲ αὐτὴ τὴ δυναμικὴ σκοπεύει τελικὰ κάθε ἐρωτας.

Ζωτικὴ σχέση μὲ τὸν ἀντι-κείμενο κόσμο. Ἀφή τοῦ σώματος ποὺ συνιστᾷ ζωὴ καὶ ἀναιρεῖ τὸν θάνατο, τὰ χαρίζει *ὄλα* καὶ ἀποτρέπει τὸ *τίποτα*. Δυναμικὴ τῆς ζωῆς καὶ δὲν ὀριοθετεῖται ἀπὸ μόνη τὴν ἡδονὴ τῆς τροφῆς -ἢ ἐρωτικὴ ἐμπειρία τοῦ βρέφους δὲν τελειώνει ἐκεῖ. Ἄν ἡ σωματικὴ ἡδονὴ δὲν συνοδευόταν ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴ πληρότητα τῆς μητρικῆς παρουσίας (τὸν λόγο, τὸ χᾶδι, κάθε χειρονομία στοργῆς, κάθε πράξι φροντίδας), ἡ σχέση θὰ ἐξασφάλιζε τὴν ἐπιβίωσι, ὄχι τὴ ζωὴ. Τὸ παιδὶ δὲν θὰ ἔμπαινε ποτὲ στὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων, στὸν κόσμο τῆς γλώσσας καὶ τῶν συμβόλων, τῆς ὑποκειμενικῆς ταυτότητος καὶ τῶν ὀνομάτων.

Ἀφετηρία τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τροφῆ, πρωταρχικὸ «σημαῖνον» τοῦ ζωτικοῦ πόθου -πρὶν κι ἀπὸ τὸ κάλλος. Ὅ,τι ὀνομάζουμε «σημαῖνον» εἶναι ἢ ριζικὰ πρωτογενὴς ἐμφάνισι τοῦ λόγου, ἢ κλήσι - πρόκλησι τοῦ πόθου.

Ζωτικὴ σχέση μὲ τὸν ἀντι-κείμενο κόσμο ἢ λήψη τῆς τροφῆς, εἶναι μιὰ *λογικὴ* σχέση. Καὶ εἶναι λογικὴ, γιὰ ἢ τροφὴ «σημαίνει» κάτι πέρα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς θρέψης. «Λέει» τὸν τρόπο τῆς ἀφῆς, τῆς μέθεξις, τῆς συν-ουσίας.

«Τὸ σημαῖνον ἐμφανίζεται στὸν τόπο τοῦ Ἄλλου». Δὲν εἶναι ἢ ἀνάγκη συν-εννόησις ποὺ κάνει νὰ ἐμφανίζεται τὸ σημαῖνον. Ὁ λόγος δὲν εἶναι καταρχὴν μέσο ἢ ὄργανο χρηστικῆς ἐπικοινωνίας. Χρηστικὴ ἐπικοινωνία ἔχουν τὰ ζῶα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν λόγο. Ἀφετηρία καὶ καταγωγὴ τοῦ λόγου

είναι καταρχή ή παρουσία του Άλλου. Η παρουσία - δυνατότητα ανταπόκρισης στην έρωτική έπιθυμία.

Η εμφάνιση του σημαίνοντος άρθρώνει την έπιθυμία σε αίτημα. Το σημαίνον «λέει» την έπιθυμία δηλώνοντας τη δυνατότητα ανταπόκρισης στην έπιθυμία. Η παρουσία του Άλλου σημαίνει κάτι πέρα από την ανάγκη τής συνεύρεσης, πέρα από τη βιολογική σκοπιμότητα τής αναπαραγωγής. Το σημαίνον εμφανίζεται στον τόπο του Άλλου, για να σημάνει τον άφετηριακό του λόγου πόθο τής ζωής. «Ζωής άθάνατης, ζωής άπερίσταλτης, ζωής που δέν έχει ανάγκη από κανένα όργανο, ζωής άπλοποιημένης και άκατάλυτης».

Η φορά προς τη ζωή περνάει μέσα από τον Άλλο. Η παρουσία του Άλλου -δυνατότητα σχέσης, δηλαδή ζωής- είναι ο «τόπος» όπου εμφανίζεται το πρώτο σημαίνον, ο λόγος τής έπιθυμίας. Λόγος που συγκροτεί το ύποκείμενο, το φορέα τής έπιθυμίας. Η εμφάνιση του σημαίνοντος, προϋπόθεση και άφετηρία τής σχέσης, «γεννάει» το ύποκείμενο. «Το ύποκείμενο γεννιέται έφόσον στο πεδίο του Άλλου εμφανίζεται το σημαίνον» - ή δυνατότητα ανταπόκρισης στην έπιθυμία. Το γεγονός τής σχέσης «γεννάει» το ύποκείμενο κάνοντας συγκεκριμένη την αναφορικότητα του τρόπου τής ύπαρξής του. Και τρόπος τής αναφορής είναι ο λόγος.

Σπουδή τής γένεσης του λόγου. Και άποκλείει τα ένδεχόμενα να ταυτίσουμε το ύποκείμενο με την αισθητή άτομικότητα, τη σωματική όντότητα, την άτομη διάνοια, τη συναισθηματική ικανότητα. Πριν από τη σκέψη την κρίση, τη φαντασία, είναι ή έπιθυμία που συγκροτεί το ύποκείμενο σε ύπαρξη *λογική*. Ό,τι ονομάζουμε ύποκείμενο είναι ένα έρωτικό γεγονός, και έπειδή είναι έρωτικό γεγονός είναι και λογική ύπαρξη. Η έρωτική φορά προς τη ζωή πραγματοποιείται με τον λόγο και αυτή ή πραγματοποίηση συνιστά το ύποκείμενο.

Πρώτο σημαίνον στον τόπο του Άλλου, ή ύπόσχεση τής τροφής. Τροφή - άφή του μητρικού σώματος, έρωτική πληρότητα ζωτικής παρουσίας. Όμως, σημαίνουσα τροφή και σημαινόμενη παρουσία δέν είναι για το βρέφος δεδομένα μόνιμα και συνεχή. Η παρουσία μεταλλάζει σε

ἀπουσία, ή εύρεση σέ ἀπώλεια. Η δίψα τής ζωής ἀρθρώνεται ἀπό την πρώτη στιγμή στό ύφάδι αὐτῆς τής τραγικῆς διαλεκτικῆς. Αἰσθητῆ ἀμεσότητα σχέσης καί ἄσχετη μοναχικότητα, γεύση ζωῆς καί θανάτου.

Δίψα ζωῆς καί γεύση θανάτου, ἀλλά καί φορὰ πρὸς τὴ ζωὴ συμπλεγμένη μὲ ὄρμη πρὸς τὸν θάνατο. Στὸ ἴδιο πρωταρχικὸ ύφάδι τῆς ἐπιθυμίας. Ἀνάγκη ὀρμέφυτη τοῦ βρέφους νὰ μονιμοποιήσει τὴ παρουσία τῆς μητέρας, νὰ ἀκίνητοποιήσει τὴ σχέση σὲ κατοχή. Νὰ ἔχει μόνιμα καί ἀδιάλειπτα δική του τὴν πηγὴ τῆς τροφῆς, τὴ δυνατότητα τῆς ζωῆς. Νὰ κατέχει τὴ μάνα, κι ὁ τρόπος νὰ τὴν κατέχει εἶναι νὰ τὴν καταβροχθίσει φανταστικά. Νὰ ὑποκαταστήσει τὴ διακινδύνευση τῆς σχέσης μὲ τὴ σιγουριά τῆς ἰδιοποίησης· τὴ ζωτικὴ ἀναφορὰ μὲ τὴ φαντασιώδη αὐτοτέλεια. Πρῶτα βήματα στὴν κόψη τοῦ βίου, κι ἡ ὄρμη τοῦ θανάτου ἀντιμάχεται τὴ φορὰ τῆς ζωῆς.

Τὸ ἀδιάστατο τῆς μητρικῆς παρουσίας παραμένει μήτρα δυναμικῆ τοῦ σημαίνοντος. Ἀντιστέκεται στὴ θανατερὴ παγίωση τῆς ἐγωστρέφειας, μεταμορφώνει προοδευτικά καί ἀνεπαίσθητα τὴν ἀπαίτηση σὲ περιχώρηση.

Μεταποιεῖ τὴν ὄρμη σὲ ἐπιθυμία, τὸ ἀπρόσωπο ἀντικείμενο τῆς τροφῆς σὲ ὑποκείμενο ζωτικῆς ἀναφορᾶς. Ἡ μάνα δὲν μᾶς δίνει μόνον ὑπόσταση βίου, ἡ ἴδια μᾶς ἐντάσσει καί στὴ ζωὴ, μᾶς ἐγκεντρίζει στὸν ἔρωτα. Ἡ φυσικὴ ὄρμη τοῦ ἔρωτα, ὄρμη ἐπιβίωσης καί διαιώνισης, χειραγωγεῖται ἀπὸ τὴ μητρικὴ παρουσία στὴν προσωπικὴ πραγματοποίηση τῆς ζωῆς. Στὸ ἐνδεχόμενο τῆς ζωῆς ὡς διάρκειας.

Στὸ μεταγενέστερο βίον, κάθε ἐρωτικὴ ἀναζήτηση ἐπαναλαμβάνει τὴν ἴδια διαπλοκὴ προσωπικῆς σχέσης καί φυσικῆς ἀνάγκης, τὴ διαλεκτικὴ ζωῆς καί θανάτου. Ὁ πόθος τῆς ζωῆς σημαίνεται πάντα στὸν τόπο τοῦ ἄλλου, στὸν τρόπο τῆς ἀφῆς, τῆς μέθεξης, τῆς συν-ουσίας. Ὁ τρόπος ὑπερβαίνει τὴ ζωτικὴ ἀνάγκη τῆς τροφῆς, καθολικεύεται στὴ «γενετήσια» σχέση. Ὁλόκληρη σχέση, καθολικὴ ἀμεσότητα, μίξι ψυχῶν καί σωμάτων ποιητικὴ ζωῆς. Ἀμφίστομη καθολικότητα ἀνάγκης καί σχέσης, ἰδιοτέλειαν καί αὐτοπροσφορᾶς.

Σε κάθε έρωτική κλήση αναβιώνει ό ζωτικός πόθος τής τροφοδότου παρουσίας, πόθος ζωής που συγκροτεί τή ίδια τήν ύποκειμενικότῃτά μας. Έρωτεύομαστε πάντα όπως πεινούσαμε σαν βρέφη. Παγιδευμένοι στο ύφάδι τής όρισμένης ανάγκης και τής άπεριορίστης δίψας για σχέση. Πριν από κάθε σκέψη, κρίση, φαντασία, βούληση, συναίσθημα. Όλες αυτές οι ένέργειες ή λειτουργίες συντονίζονται εκ των ύστερων με τήν «άγαπητική δύναμη» τής φύσης μας. Δύναμη ζωτική και ζωοποιό: συστατική του ύποκειμένου και ποιητική καινούργιων ύποκειμενικῶν υπάρξεων.

(Ένική και ένιαία ή άγαπητική δύναμη τής φύσης, άτμητα ζωτική και ζωοποιός. Νά γιατί ή όμοφυλοφιλία διαστέλλεται από τον έρωτα με τήν καισαρική τομή τής διαστροφής: Είναι λειτουργικά άφορισμένη από τή φυσική άμφιπτυχή του ζωτικού και ζωοποιού. Μιμείται τή ζωτική άναφορικότῃτα του έρωτα με παράχρηση τής φυσικής ζωοποιού δυνάμεως. Σαν λήψη τροφής άποσπασμένη από τή λειτουργία-ή τó θαύμα-τῃς θρέψης. Καταχρηστική διαχείριση τής ζωτικῃς φορᾶς, βιασμός του φυσικού και πραγματικού από τήν άτελέσφορη ψευδαίσθηση. Ό άμίστομος τρόπος βίου και ζωής, φυσικής διαίωνισης και προσωπικής άθανασίας, μεταλλαγμένος σε άβια και άζωη όρμη, παγιδευμένος στη στρεβλή φαντασίωση. Σίγουρα όφείλουμε τήν πιό άληθινή συμπάθεια σε αυτή τήν τραγική άναπηρία. Αλλά ή όποια στοργή και άνεκτικότητα δέν ύποκαθιστᾶ τó πραγματικό με τó διάστροφο και φαντασιώδες.)

Διαχείριση τής ζωής ό έρωτας. Που σημαίνει σχοινοβασία στην κόψη του θανάτου. Ένδεχόμενη σε κάθε στιγμή ή πτώση από τή σχέση στη χρήση, ή όλίσθηση στην άπαιτηση του εγώ να «καταβροχθίσει» φανταστικά τον Άλλον. Γι' αυτό και μεταφευμένη στο συνειδητό πιό επίπεδο ή έρωτική άκροβασία ζωής και θανάτου έξισορροπεί τήν όρμέμφυτη άπαιτηση με τή θεληματική άσκηση. Τó σημαίνον τής άσκησης άνιχνεύεται και πάλι στον άρχέτυπο τόπο τής μητρικής παρουσίας. Σε κείνο τó υπόδειγμα τής παραίτησης από τó εγώ, που άνάστησε τó βρέφος στη ζωή τής σχέσης: στον κόσμο τής γλώσσας και των συμβόλων, τής ύποκειμενικής ταυτότῃτας και των όνομάτων.

Άγαπητική δύναμη είναι ή φυσική δυνατότητα, όρμη, φορά, ύφαδι τής ζωής. Θα σαρκωθεί σε προσωπικό γεγονός άγαπητικής έτερότητας μόνο ως λόγος έλευθερίας από την ανάγκη. Συνειδητή άσκηση άγάπης, παραίτηση από την απαίτηση, κατόρθωμα έλευθερίας από την όριστική ανάγκη για χάρη τής άπερίοριστης σχέσης. Διεύρυνση τής ήδονής, πέρα και από τη φύση, στην άπερίσταλη προσωπική κοινωνία.

Στη σχέση του βρέφους με τη μάνα αναδύεται προοδευτικά ή παρεμβολή του πατέρα. Αποφασιστική για τη διαστολή και συνειδητοποίηση τής ύποκειμενικότητας του παιδιού, την άποτροπή τής φανταστικής του ταύτισης με το μητρικό σώμα - διεύρυνση και διάνοιξη τής ζωτικής σχέσης στο κοινωνικό γεγονός. Τα πρόσωπα του πατέρα και τής μάνας άποτυπώνουν στην ψυχή του βρέφους τα ύποδείγματα τής ψυχοσωματικής διαφορής που κάνει δυνατή τη ζωτική σχέση, τη συμπληρωματικότητα, την ποιητική δυνατότητα τής ζωής. Πατέρας και μάνα, «άρχέτυπα» τής διαφορής στη ζωτική σχέση, άνεξίτηλα σημαίνοντα του προσωπικού μας συντονισμού στη δυναμική τής διάκρισης των φύλων.

Αυτός ό άφετηριακός συντονισμός κατευθύνει την έρωτική αναζήτηση σε όλη τη διάρκεια του βίου. Νά άποκατασταθεί ή ίδια εικόνα σχέσης, που την ταυτίσαμε ως βρέφη με την άνάδυση τής ύποκειμενικής μας έτερότητας, τη δυνατότητα κοινωνίας, δηλαδή ζωής, άποτροπής του θανάτου.

Σημαίνουν τής παρουσίας, ή μορφή. Μορφή τής μάνας, μορφή του πατέρα, άρχέτυπα ύποδείγματα του κάλλους, τής ζωτικής κλήσης στην πληρωματική σχέση, στην τρωτική πληρότητα. Ίσως και πριν από τη μορφοποίηση τής εικόνας, ή ύποκειμενική αίσθηση του κάλλους νά καθορίζεται δια βίου από τις αίσθητές έμπειρίες τής μητρικής και πατρικής παρουσίας. Γι' αυτό και τα κριτήρια τής αισθητικής άποτίμησης στον έρωτα -ή έλξη που άσκει το κάλλος, οι άφορμές τής φοράς προς τη μέθεξη- δέν είναι δυνατό νά άυτονομηθούν σε σταθερές άρχές και άντικειμενικά μέτρα κρίσης. Η έρωτική εύαισθησία ή άποτίμηση του κάλλους παραμένει συνάρτηση των πρώτων σημαϊόντων τής Παρουσίας που συγκροτούν την ύποκειμενική μας

έτερότητα, ἀποδείχνουν τὸν ἄνθρωπο ὑπαρξή μοναδική με τέλος ἢ σκοπὸ τῆ ζωῆ ὡς διάρκεια.

6. DIVERTIMENTO

*Ἐκράτησα αὐτὸν καὶ οὐκ ἀφήκα αὐτόν,
ἕως οὗ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς οἶκον μητρὸς μου
καὶ εἰς ταμεῖον τῆς συλλαβούσης με.*

ΑΝ Ο ΕΡΩΤΑΣ εἶναι ὁ τρόπος τῆς ζωῆς, τότε ὁ γάμος εἶναι τρόπος τῆς φύσης. Φύση θὰ πεῖ: νόμος, ἀναγκαιότητα. Καὶ ὁ τρόπος τοῦ νόμου, θεσμός. Ὁ νόμος θεσμοποιεῖ τὴ φυσικὴ ἀνάγκη, θωρακίζει τὴν ἀτομικὴ ἀπαίτηση. Ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς προῖστορίας ὁ γάμος φτάνει ὡς ἐμᾶς με τὴ σταθερὴ περπατησιὰ τοῦ νόμου, τοῦ «φυσικοῦ θεσμοῦ»: Σύμβαση ἐξισορρόπησης δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων. Κατοχυρώνει τὰ συμβαλλόμενα ἐγώ, τὰ ἐξασφαλίζει. Προσφέρει με σωστὴ μοιρασιὰ τὴν αἴσθηση τῆς στέγης, τὴ σιγουριὰ τῆς συντροφιᾶς, τὴν κοινὴ τροφή, τὴν ἀμοιβαία ἡδονή, τὴν πλασματικὴ διαιώνιση τοῦ ἐγώ στὰ πρόσωπα τῶν παιδιῶν.

Προκαθορισμένος θεσμός, δυναμικὴ ἀπροσδιοριστία τῆς ζωῆς - γάμος καὶ ἔρωτας δυὸ ἀντίπαλα δεδομένα. Δὲν μπορεῖ ὁ θεσμός νὰ προβλέπει τὴν ἑτερότητα, τὴν περιπέτεια ἢ τὴ γέυση τῆς ποιότητας. Ὅρίζει καὶ κατοχυρώνει τὸ γενικὸ, τὸ ἀπρόσωπο, τὸ ἀντικειμενικὸ. Παγιώνει τὴ ζωὴ σὲ σταθεροὺς προκαθορισμοὺς, τὴν ὀριοθετεῖ σὲ σχήματα ἐλεγχόμενα, χρηστικά.

Ἐκπληξὴ ζωῆς ὁ ἔρωτας, θεσμοποίηση τῆς ἀνάγκης ὁ γάμος. Ἀνάγκη, ὁ τρόπος τῆς φύσης. Ὅριοθετημένος, με τὴ σαφήνεια τοῦ νόμου, δίχως περιθώρια ἄγνοιας ἢ πλάνης. Γι' αὐτὸ καὶ στὸν γάμο δὲν δικαιολογεῖται αἰφνιδιασμός. Ἄν προσδοκοῦμε κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού ὁ γάμος σπερματικὰ ἐπαγγέλλεται, τότε τὸ λάθος εἶναι δικό μας. Ἐπιπολαιότητα, ἢ μειωμένη ὄραση.

Τρόπος τῆς φύσης, ὁ νόμος· ὁ τρόπος τοῦ νόμου, θεσμός. Εἶναι ἡ φυσικὴ ἀπαιτήση ποῦ θεσμοποιεῖται μὲ τὸν γάμο. Ἀπαιτήση κατοχῆς τοῦ ἄλλου, ἰδιοποίησης, ἰδιοκτησίας. Συμβατικὰ ἰσόρροπη κατοχὴ, ἀμοιβαία ἰδιοποίηση. Δίνεις γιὰ νὰ παίρνεις, προσφέρεις γιὰ νὰ ἀπολαμβάνεις. Ὅ,τι σπερματικὰ ἐπαγγέλλεται ὁ γάμος δὲν προϋποθέτει τὸν ἔρωτα - ἂν δὲν τὸν ἀποκλείει. Ἡ διακινδύνευση τῆς ἀπροκαθόριστης σχέσης, ἡ δυναμικὴ τῶν ἐκπλήξεων, δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴ λογικὴ τοῦ θεσμοῦ.

Καθόλου τυχαῖο ποῦ κωδικοποιήσαμε οἱ ἄνθρωποι τὴ γαμήλια σχέση σὲ κανόνες Δικαίου. Ἐθιμικοῦ καὶ κρατικοῦ. Ἄν οἱ ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις δὲν ἰσορροποῦν, καταφεύγουμε στὸν δικαστὴ. Ζητᾶμε τὸ δίκιο μας ἀπὸ τὴν κρατικὴ βία. Ἀκόμα καὶ ἡ σωματικὴ σχέση μπορεῖ νὰ ἀπαιτηθεῖ ἀπὸ τὸν σύντροφο μὲ δικαστικὴ ἀπόφαση: Εἶναι τὸ «συζυγικὸ καθῆκον» του. Ὁ νόμος κατοχυρώνει τὴ φυσικὴ ἀπαιτήση, διεκδικεῖ καὶ τὴν ποδηγέτηση τῆς ἐπιθυμίας.

Ὁ ἔρωτας δὲν ἐξασφαλίζεται μὲ τὸν γάμο, ὁ θεσμός δὲν ἐγγυᾶται τοὺς ἀναβαθμοὺς τῆς ζωῆς. Ξέρουμε στὴν πράξη ὅτι ἀναρίθμητοι γάμοι ξεκινᾶνε δίχως ἔρωτα, καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ θεωροῦσαν πάντα καὶ τὸ θεωροῦν αὐτονόητο. Ὅσοι πάλι ξεκινᾶνε μὲ τὸ δῶρο τοῦ ἔρωτα, αἰθεροδρομοῦν ἂν πιστεύουν ὅτι ὁ θεσμός θὰ ἐξασφαλίσει στὸν ἔρωτά τους μονιμότητα καὶ ἰσοβιότητα. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ἀποκλείεται νὰ ἐξασφαλιστεῖ μὲ τὸν τρόπο τῆς φύσης.

Ἡ διαστολὴ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς φύσης φωτίστηκε ἀποκαλυπτικὰ μὲ τὸν λόγο τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἔρωτα ἀπὸ τὸν γάμο βρίσκει μέσα στὴ χριστιανικὴ Παράδοση ἴσως τὴν ἐναργέστερη διασάφηση. Ὑπόδειγμα τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἢ «κένωση», ἡ ἐρωτικὴ αὐτοπροσφορὰ - ὑπόδειγμα ἔνσαρκο στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ νὰ τὸ ἀκολουθήσει ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ διαρρήξει τοὺς δεσμοὺς τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς φύσης: δεσμοὺς συγγένειας, δεσμοὺς ἐξασφάλισης ποῦ προσφέρει τὸ θεσμικὸ πλαίσιο τοῦ γάμου.

Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, λέει ὁ Χριστός, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς

ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι (Λουκ. 14, 26). Περιθώριο συμβιβασμοῦ μὲ τὴ φυσικὴ θωράκιση, τὴν ψυχολογικὴ κατοχύρωση τοῦ ἀτόμου μέσα στὸ θεσμικὸ πλέγμα τῶν γαμικῶν δεσμῶν, δὲν ὑπάρχει. Εἶναι ἴσως ὁ σκληρότερος λόγος ποὺ εἰπώθηκε ποτὲ γιὰ τὸν γάμο.

Στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου διαφαίνεται ὁ στόχος αὐτοῦ τοῦ «μίσους», τῆς ἀνυποχώρητης ρήξης μὲ τοὺς δεσμοὺς τῆς συγγένειας: Εἶναι ἡ ἐλευθερία, ἐλευθερία ἀπὸ τὴ φύση γιὰ χάρη τῆς σχέσης, ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γιὰ χάρη τοῦ ἔρωτα. Τοῦ κατεξοχὴν ἔρωτα, ποὺ ἀναφέρεται στὸ Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ὅμως ἐλευθερία ἀπὸ φυσικοὺς δεσμοὺς καὶ θεσμοὺς δὲν σημαίνει ἄρνηση ἢ ἀπόρριψη τῆς φύσης. Μόνο παραίτηση ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς φύσης, τὸν τρόπο τῆς ἰδιοποίησης καὶ κατοχῆς· ... *Ἴνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ᾧσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι* (1 Κορ. 7, 29-31).

Στὸ ἴδιο κείμενο ὁ Παῦλος συνιστᾷ τὸν γάμο μόνο *κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγὴν* (7,6). Ἡ «συγγνώμη» σημαίνει παραχώρηση στὸν τρόπο τῆς φύσης, τὸν τρόπο τοῦ θανάτου, γιὰ λόγους παιδαγωγίας τοῦ ἀνθρώπου. Τί νόημα μπορεῖ νὰ ἔχει μιὰ παιδαγωγία ποὺ συμβιβάζεται μὲ τὸν θάνατο; Ὁ Παῦλος ξέρει ὅτι οἱ σχέσεις μέσα στὸν γάμο εἶναι ἀναπόφευκτα ἐξουσιαστικὲς σχέσεις ἰσορροπίας κατοχῆς, ἀμοιβαίας ἰδιοποίησης: *Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνὴ* (7,4). Ὡστόσο, εἶναι παιδευτικὰ προτιμότερο (γονιμότερο σὲ δυνατότητες ἐλευθερίας ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς φύσης), νὰ δεσμευεῖται ὁ ἄνθρωπος στὴ θεσμοποιημένη ἐξισορρόπηση αὐτοῦ τοῦ ἀμοιβαίου ἐξουσιασμοῦ, παρὰ νὰ ἐξουσιάζει δίχως νὰ ἐξουσιάζεται - ὅπως συμβαίνει στὴν πορνεία. *Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω* (7,2). Ὁ φυσικὸς καὶ νομικὸς θεσμὸς τοῦ γάμου δικαίωvεται σὲ σύγκριση μὲ τὴ φυσικὴ ἀσυδοσία τῆς πορνείας.

Σε αντίθεση με τη χριστιανική, οι προγενέστερες θρησκευτικές παραδόσεις αγνοούν την ταύτιση του τρόπου της ζωής με την έρωτική αυθυπέρβαση. Ταυτίζουν τον τρόπο της ζωής με τη φυσική γενετήσια λειτουργία. Ο μόνος τρόπος που ξέρει ο άνθρωπος για να δημιουργείται ζωή, είναι η γενετήσια σχέση. Γι' αυτό και η ίδια η σύσταση ή μορφοποίηση του ύπαρκτου (ή κοσμογονία) αποδίδεται σε γενετήσιες σχέσεις θεών. Έτσι, η γενετήσια όρμη ανάγεται στη σφαίρα του ιερού. Η πορνεία παίρνει ιεροτελεστικό χαρακτήρα, οι ιεροδούλες χειραγωγούν στη μίμηση της αρχέτυπης μίξης. Όμως την ιεροποίηση της γενετήσιας σχέσης παρακολουθεί ταυτόχρονα και ο φόβος σφετερισμού της δημιουργικής δύναμης των θεών. Η γενετήσια ικανότητα του ανθρώπου είναι «ύβρις» ανταγωνισμού της θεότητας. Ένώ λοιπόν ιεροποιείται ο κύκλος της γενετήσιας λειτουργίας, ταυτόχρονα απαξιώνεται σαν περιοχή «βέβηλη». Περιβάλλεται με τη δυσπιστία, την επιφύλαξη ή τον φόβο του «δαιμονικού», του «ακάθαρτου».

Στοιχεία της αρχέγονης αυτής απαξίωσης του γενετήσιου κύκλου διασώζονται ακόμα σήμερα στην κοινωνική συνείδηση. Είναι κατάλοιπα κυρίως εβραϊκών επιδράσεων στη χριστιανική έθιμική. Ο λαός των Εβραίων κληρονόμησε, από τις πανάρχαιες θρησκείες όμορων λαών, προκαταλήψεις για τον «ρύπο» της γενετήσιας λειτουργίας και την ανάγκη καθαρισμού: Σαράντα μέρες μετά τη γέννηση του παιδιού της ή μητέρα θεωρείται ακάθαρτη και της απαγορεύεται η είσοδος στο ιερό (Λευϊτ. 12, 1-8). Το ίδιο ισχύει για κάθε γυναίκα στην περίοδο των έμμηνων της (Λευϊτ. 15, 19-30), όπως και για τον άνδρα που έχει άθελγη νυχτερινή ρύση σπέρματος (15, 1-17). Η γενετήσια μίξη καθιστά τον άνθρωπο ακάθαρτο (Λευϊτ. 15,18 - Έξοδ. 19, 15 - 1 Βασ. 21, 5 - 2 Βασ. 11, 11) - ο ιερέας στην περίπτωση αυτή αποκλείεται από την τέλεση της λατρείας.

Δεν επιβίωσαν τυχαία τέτοιες αντίληψεις στην πρακτική της χριστιανικής Παράδοσης. Σίγουρα, η Έκκλησία κομίζει μιὰ ριζικά διαφορετική αντίληψη και έρμηνεία της γενετήσιας όρμης: Είναι η «άγαπητική δύναμη», σπαρμένη όχι μόνο στη θέληση, αλλά στην όλη φύση, στο ίδιο το κορμί και την ψυχή του ανθρώπου. Όμως, ταυτόχρονα, αυτή η δύναμη είναι που έκφράζει κατεξοχήν την όρμη για

ύπαρκτική αυτόνομία τῆς φύσης, αὐτοδιαίωνη τῆς φύσης. Νά γιατί ἡ χριστιανική πρακτική ὑποτυπώνει, μέ τήν παραδοσιακή συμβολική τοῦ «καθαροῦ» καί τοῦ «ἀκάθαρτου», τή δική της ἐπιφύλαξη καί δυσπιστία γιά τή γενετήσια λειτουργία. Ἀκάθαρτη δὲν εἶναι ἡ φύση, ἀλλά ἡ ἀπάτη τῆς φύσης: νά παίξει τὸ παιχνίδι τοῦ θανάτου μέ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς.

Συμβολική τοῦ «καθαροῦ» καί τοῦ «ἀκάθαρτου»: ἀρχέτυπη σημαντική διαστολῆς τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα. Ἐλευθερίας τοῦ προσώπου ἀπὸ τὴ φυσικὴ νομοτέλεια, τὴ φυσικὴ ἀναγκαιότητα τοῦ ἀτομικοῦ θανάτου. Μόνον ὁ ἔρωτας εὐαγγελίζεται τὴν προσωπικὴ ἀθανασία: Τὴν ἐκ-σταση ἀπὸ τὶς ὑπαρκτικὲς δυνατότητες τῆς φύσης, τὴν ἀντληση ὑπαρξῆς ἀπὸ τὴν ἀγαπητικὴ κοινωνία.

7. PROMENADE PARMİ LES TONS VOISINS

*Ἐξήκοντὰ εἰσι βασίλισσαι,
καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαί,
καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός·
μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου.*

ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ καὶ τρόπος τῆς φύσης, ἔρωτας καὶ θάνατος. Δὲν γίνεται νὰ διακρίνεις τὴ διαφορὰ μέ νοητικὰ τεχνουργήματα. Οὔτε οἱ θρησκευτικὲς διδαχὲς ἐπαρκοῦν, γαντζωμένες στῆς αὐθεντίας τὸ ὀλίσθημα. Ἐναυσμα καὶ αὐτουργὸς τῆς διάκρισης μόνο ἡ ἐμπειρία.

Ἀρχέγονη ἀπαξίωση τῆς γενετήσιας λειτουργίας: ἄραγε ἀνεπίγνωστο ἀπέικασμα ἐμπειρίας θανάτου; Πάντως, ἡ ἀπόδοση «βέβηλου» ἢ «ἀκάθαρτου» χαρακτήρα στὸ βιολογικὸ ἐνέργημα δὲν ἀξιολογεῖ καὶ δὲν διαβαθμίζει διαφορὲς, ὅπως τὸ πνευματικὸ καὶ τὸ σαρκικό, ἢ λογικὴ καὶ τὸ ἔνστικτο, ἢ νόμιμη συζυγία καὶ ἡ παράνομη ἡδονή.

Τουλάχιστον στὴν ἐβραϊκὴ παράδοση, τίποτα δὲν ἐμποδίζει τὸν ἄνδρα νὰ ἔχει δυὸ καὶ περισσότερες γυναῖκες (Δευτ. 21,15 - 1 Βασ. 1,2) ἢ νὰ παίρνει παλλακίδες καὶ σκλάβες (Γεν. 16,2 - 30,3 - Ἔξοδ. 21,7 - Κρ. 19,1

- Δευτ. 21,10). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωση τῆς ἱερῆς πορνείας (ποὺ δηλώνει ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν ὀρθὴ θρησκευτικότητα), ἡ πορνεία γενικὰ δὲν κατακρίνεται (Γεν. 38,15-23 - Κρ. 16,1). Μόνο τὰ μεταγενέστερα «σοφιολογικὰ» κείμενα προειδοποιοῦν γιὰ τοὺς κινδύνους ἀπὸ τίς ἐπαφές μὲ τίς πόρνες (Παροιμ. 23,27 -Σειρ. 9,3 - 19,2). Αὐτὸ ποὺ ἀπαγορεύεται ἀπερίφραστα εἶναι ἡ μοιχεία. Τιμωρεῖται μὲ θάνατο τόσο ἡ μοιχαλίδα ὅσο καὶ ὁ συναυτουργὸς τῆς μοιχείας (Δευτ. 22,22 - Λευιτ. 20,10). Ἀλλὰ στόχος τῆς ἀπαγόρευσης εἶναι ἡ περιφρούρηση τῶν δικαιωμάτων τοῦ συζύγου, ἀφοῦ τίποτα δὲν ἀπαγόρευε στὸν ἄνδρα τίς σχέσεις μὲ ἀνύπαντρες γυναῖκες ἢ μὲ πόρνες.

Φυσικὴ ἀναγκαιότητα καὶ προσωπικὴ ἐλευθερία, ὑποταγὴ στὴ θνητότητα καὶ δυναμικὴ ἀθανασίας, εἶναι διλήμματα ποὺ δὲν ἔχουν τεθεῖ στὴν ἑβραϊκὴ παράδοση. Μπορεῖ νὰ ὑπεμφαίνεται, ἀλλὰ μένει ἀνεπίγνωστη ἡ διαστολὴ τοῦ ἔρωτα ἀπὸ τὸν θάνατο, τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς φύσης. Ὁ Νόμος τῶν Ἑβραίων ὀριοθετοῦσε τὴ μετοχὴ στὸν «λαὸ τοῦ Θεοῦ», τὴ γνώση τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ σχέση. Ὁ τρόπος τῆς ὀριοθέτησης χαλιναγωγοῦσε παράλληλα τὴ «σκληροκαρδία» αὐτοῦ τοῦ δυσήνιου λαοῦ (Ματθ. 19,8 - Μάρκ. 10,5). Σὲ ὑπαρκτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου, σὲ μετοχὴ στὴν ὄντως ζωὴ, δὲν ἔφτανε νὰ στοχεύσει ὁ Νόμος.

Γιὰ νὰ διασκελίσαι ἡ ὑπαρξὴ τὴ ζωὴ πέρα ἀπὸ τὸ κατώφλι τοῦ θανάτου, νὰ πατήσαι ἄλλοῦ, πέρα ἀπὸ τὸ ἐτοιμόρροπο εἶναι, οἱ δυνατότητες τῆς φύσης μας δὲν ἐπαρκοῦν. Ὅσο κι ἂν καλογυμνάσαι ἡ ἠθικὴ τὴ θέληση, ὅσο κι ἂν σταθοῦν ἐφαλτήριο οἱ ἀρετές μας, δὲν γίνεται ἡ φύση νὰ ὑπερπηδῆσαι τὴ θνητότητα. Στὴν κλίμακα τῆς ἠθικῆς «ἀνόδου» μετράμε τὴν ψευδαίσθηση τῆς φυσικῆς ἀθυπέμβασης. Ἀλλὰ σὲ κάθε σκαλοπάτι χάσκει ἀπὸ κάτω ἀδυσώπητο τὸ κενὸ τοῦ θανάτου.

Ὁ ἔρωτας; ναι, αὐτὸς μεταλλάζει τὴν ὑπαρξὴ σὲ σχέση: εἶναι μιὰ ἄλλη αἴσθηση τῆς ζωῆς. Ἀκόμα καὶ στὸν προθάλαμο τοῦ ἔρωτα, στὴν τέχνη, κάτι ἀναδεύει σὰν πρῶιμη βεβαιότητα. Ποιητές, μουσουργοὶ καὶ ζωγράφοι, χρόνια τώρα ἢ αἰῶνες σπαρμένοι στὸ χῶμα -ὄστ᾽ ἄ ξηρὰ καὶ γεγυμνωμένα- κι ὅμως ὁ λόγος τους διαρκεῖ. Διαρκεῖ στὴν προσωπικὴ ἀμεσότητα τῆς σχέσης. Ὅσο ἀφήνεσαι στὴ σχέση, τόσο ἀναλάμπει μέσα

σου ή προσωπική έτερότητα τοῦ λόγου τους, τῆς «ψυχῆς» τους. Ὅσο παραδίνεσαι στὸν ἔρωτα, τόσο καταυγάζεται ή νοσταλγική ἐλπίδα ἀθανασίας και τῆς δικῆς σου «ψυχῆς».

Ἡ χριστιανική «πίστη» λαμπρύνει τὴ νοσταλγική ἐλπίδα σὲ ἀναβαθμοὺς ἐρωτικῆς προσδοκίας. Ὁ ἔρωτας: ναί, μεταλλάζει τὴν ὑπαρξή σε ἀπερίσταλη ζωή, γιατί ὁ Θεὸς ὑπάρχει σὰν πλήρωμα τριαδικῆς ἐρωτικῆς συν-ουσίας. «Ἀγάπη ἐστὶ». Προσέλαβε τὴ θανατερὴ ἀτομικότητα -Χριστὸς Ἰησοῦς- και μεταποίησε τὸν θάνατο σὲ ὑπακοή σχέσης μὲ τὸν Πατέρα, σὲ γεγονὸς κοινωνίας ζωῆς ἀθάνατης. Ἡ θνητότητα ἀπόμεινε ἀσθένεια τῆς φύσης, ή ἀθανασία δυνατότητα χαρισμένη στη σχέση. Τὸ μύχιο ἐγὼ ή ή «ψυχή» μας, τὸ ἀληθινὸ μας πρόσωπο, ἀναδύεται ἐλεύθερο ἀπὸ τὸν θάνατο, ὅταν στὸν τόπο τοῦ Ἄλλου ἀναγνωρίσουμε τὴν προσωπική κλήση ποὺ μᾶς συνιστᾶ ὡς ὑποκείμενα: τὸ Πρόσωπο τοῦ Ἑραστῆ Πατέρα.

Ἡ λέξι Θεὸς ὀρίζει μιὰ προσωπική σχέση, ὄχι ἓνα ἀντι-κείμενο νόημα. Ὅπως τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαπημένου σὲ κάθε ἔρωτα. Δὲν σημαίνει διαστολή και ἀπόσταση. Τὸ ἄκουσμα τοῦ ἀγαπημένου ὀνόματος εἶναι ἄμεση αἴσθηση και ἀδιάστατη ἐγγύτητα παρουσίας. Εἶναι ή ζωή μας ὀλόκληρη μεταποιημένη σὲ σχέση.

Γνωρίζουμε τὸν Θεὸ καλλιεργώντας μιὰ σχέση, ὄχι κατανοώντας ἓνα νόημα.

Ἡ σχέση συνιστᾶ τὴν ἴδια τὴν ὑποκειμενικότητα τῆς ὑπαρξῆς μας. Μετέχουμε στὴν ὑπαρξή μὲ συνείδηση και λόγο, μὲ ὑποκειμενική αὐτεπίγνωση και ταυτότητα, ἐπειδὴ ή ἐρωτική φορὰ τῆς φύσης μας μεταποιεῖται σὲ προσωπική σχέση, ὅταν στὸν τόπο τοῦ Ἄλλου ἀναδύεται τὸ πρῶτο σημαῖνον τῆς ἐπιθυμίας: ή μητρική παρουσία. Τὸ ὑποκείμενο γεννιέται στὸ πρῶτο ἐρωτικὸ σκίρτημα.

Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν (Ἰωάν. 3,7) μπορεί νὰ σημαίνει: Τὸ ὑποκείμενο γεννιέται στὴν ὄντως ζωή, ὅταν ή ἐρωτική φορὰ ὑπερβεῖ τὴν περατότητα σημαίνοντων ἀτομικῆς αὐτάρκειας. Ὅταν στὸν «τόπο» τῆς

ἐπιθυμίας κυριαρχήσει τὸ Ὄνομα τῆς αἰτιώδους ἀρχῆς τῆς προσωπικῆς σχέσης: Τὸ Ὄνομα τοῦ Μονογενοῦς Λόγου.

Στὴ χριστιανικὴ παράδοση, ἡ λέξις ἀποκάλυψη σημαίνει φανέρωση τοῦ Ὄνόματος - ὄχι προσθήκη «ἀληθειῶν» σὲ νοητικὲς ἀναρριχήσεις. Ὁ Ἐραστής εἶναι προσωπικὸς καὶ ἐπώνυμος: Χριστὸς Ἰησοῦς, Νυμφίος τοῦ μύχιου ἐγὼ ἢ τῆς «ψυχῆς» μας. Ἡ ἐρωτικὴ του κλήση -συστατικὴ τῆς «ἄνωθεν» γέννησης τοῦ προσώπου μας- ἔχει ἱστορικὴ σάρκα, τὴ σάρκα τοῦ ψηλαφητοῦ γεγονότος: *Αὐτὸς ἡμῶν ἠράσθη πρῶτος, ἡμῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ὑπαρχόντων. Καὶ οὐκ ἠράσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἠτιμάσθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐραπίσθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἐν νεκροῖς ἐλογίσθη. Καὶ διὰ τούτων ἀπάντων τὸν περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ παρέστησεν ἔρωτα.*

Τρόπος τῆς ζωῆς καὶ τρόπος τῆς φύσης, ἔρωτας καὶ θάνατος. Ὁ τρόπος κρίνεται στὸν «τόπο» τῆς ἐπιθυμίας. Ἐκεῖ γεννιέται τὸ ὑποκείμενο, ἀθάνατο ἢ θνητό. Μὲ τὴν περιεργὴ δυναμικὴ τοῦ «κόκκου τοῦ σίτου» ποὺ πρέπει νὰ πεθάνει γιὰ νὰ ἀθανατισθεῖ. Νὰ «κενωθεῖ» ὁ κόκκος τῆς ἀνθρώπινης ἀτομικότητος ἀπὸ κάθε ἀπαίτηση αὐθυπαρξίας, νὰ ἀντλήσει ὑπαρξὴ καὶ ζωὴ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῆς αὐτοτέλειας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴ αὐτοπροσφορὰ. Νὰ γίνεῖ ὁ ἄνθρωπος ὑπαρξὴ «κενωτικὰ» ἐρωτικὴ ὅπως εἶναι ὁ Θεὸς κενωτικὴ «ἀλληλοπεριχώρηση» τριάδας Προσώπων.

Τρόπος τῆς ζωῆς, τρόπος τοῦ σημαϊνόμενου στὸν «τόπο» τῆς ἐπιθυμίας Θεοῦ, τρόπος τοῦ κενωτικοῦ ἔρωτα.

8. SCHERZO

*Ἐγὼ ἤμην ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν
ὡς εὐρίσκουσα εἰρήνην.*

ΓΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ζωγραφιὰ στὸ βλέμμα τῆς ἐπιθυμίας. Χιονισμένο τοπίο, τὸ τρένο γλυστράει σὲ νυχτωμένη κοιλάδα, θρούισμα στὴ γαλήνη. Φευγαλέες εἰκόνες, διάσπαρτα μικροχώρια, σπιθοβόλημα

κάθε φωτισμένο παραθύρι. Πίσω από κάθε σπιθοβόλημα ή στέγη, φάντασμα ευτυχίας: Μια ζεστή λαχανόσουπα, μια στοργική άγκαλιά για τόν ύπνο, οι γείτονες φίλοι, κι ο σκύλος πιστός να ξαγρυπνάει στο κατώφλι.

Γῆ τῶν ἀνθρώπων ἄγνωστη στό βλέμμα τῆς ἐπιθυμίας. Ἴσως στό φευγαλέο σπιθοβόλημα νά ξαγρυπνάει ἡ ρῆξη. Βουβός ἢ ἀνοιχτός σάν πληγῆ σπαραγμός. Ζεστή λαχανόσουπα, ναι, πράξη ρουτίνας κι ἀγαναχτισμένη ὑποχρέωση. Στιβάζονται νά πλυθοῦν τὰ πιατικά, ἄχθος ἢ λάτρα κάθε μέρα. Ὁ σκύλος ξεχασμένος δίχως φαί «ἐγὼ νά τὰ προφταίνω ὅλα». Ἀβάσταχτη κούραση δίχως λόγο γλυκό, χᾶδι ἢ βλέμμα στοργῆς ὅλη μέρα. Ἔτσι, πού ἡ τρυφερότητα μοιάζει παράταιρη στό κρεβάτι, σχεδόν κωμική. Πρέπει νά ἐκλιπαρήσεις, κι αὐτό ταπεινώνει. Γενιές γενεῶν παραχωροῦν τόν ἔρωτα συγκαταβατικά, μιὰ στιγμή ἠδονῆς τοῦ κορμιοῦ, τίποτε ἄλλο. Τελειώνουν, γυρίζουν τήν πλάτη κι ἀποκοιμιοῦνται. Θαμμένη ζωή, κάθε μέρα κύκλος τυφλός στό μαγγάνι.

Γῆ τῶν ἀνθρώπων ἀπρόσιτη στό λυρισμό τοῦ ταξιδιώτη. Τοπία ἐπιθυμιῶν καί καταπίνουν κολάσεις ἀσυντρόφευτης συμπόρευσης, δυαδικῆς μοναξιάς. Ἀσύμπτωτες εὐαισθησίες, ἀσυντόνιστοι πόθοι, ἀνυποχώρητες προτιμήσεις. Ἴσως ντυμένα ὅλα τήν ψευδαίσθηση τῆς ἥρωικῆς ἀνοχῆς, τῆς ἐνάρετης ὑπομονῆς, τῆς ταπεινῆς καρτερίας. Ἡ ὅλα γυμνά καί ξεσχισμένα στήν ἐκρηξη τῆς παραφορᾶς. Ποιός νά συλλάβει σωστά τὰ φωτισμένα παράθυρα μέσα στή νύχτα: Σπιθοβόλημα εὐτυχίας ἢ ἐκρηξη ἀμάχης; Περισεύει σέ ξαγρύπνια ἢ ἀμάχη. Δέν λογαριάζει τὸ τσακισμένο ἀπὸ τήν κούραση κορμί, τήν προχωρημένη νύχτα, ἀρκεῖ νά ξεσχίζονται οἱ ψυχές, νά ξεματώνουν. Τὸ δίκιο μου καί τὸ δίκιο σου ἀσύμπτωτα, ἢ ἐγωπάθεια σωστή παράνοια. Κάθε λόγος μὲ τὴ δική του λογική, ἀνίκανος νά γίνει διάλογος. Λογικὴ παιδικῶν τραυμάτων, προδομένης ἐφηβείας, ἀποτυχημένης σχέσης μὲ τὴ μάνα ἢ τὸν πατέρα. Ἄγνωστο ποιόν πολεμάμε στό πρόσωπο τοῦ ἄλλου, πάντως ὄχι τὸν ἴδιο. Μὰ πρέπει κάποιος, ἔξω ἀπὸ μᾶς, νά σαρκώνει τὸν ἀπόκληρο ἑαυτό μας, τὸν ὑπεύθυνο γιὰ τὶς ἀποτυχίες μας, τοὺς ἀνικανοποίητους πόθους μας. Ἐνωση σέ σάρκα μία θὰ πεῖ, ὅτι ὁ ἄλλος εἶναι σάρκα μας, δίχως νά παύει νά εἶναι ἄλλος. Σάρκα τῶν ἀποθνημένων μας στερήσεων, τῆς δίψας

για ἀναγνώριση, αὐτονομία, ἐξασφάλιση. Γι' αὐτὸ καὶ θέλουμε νὰ ξεσκίσομε αὐτὴ τὴ δική μας «ἄλλη» σάρκα μὲ θηριώδη μαγία.

Γῆ τῶν ἀνθρώπων, πᾶσα γῆ τάφος. Τάφος ὄνειρων, προσδοκιῶν, ἐλπίδων. Μάνα γῆ, μητέρα φύση, φύση θηριώδης στὸν πανικὸ τῆς ἐπιβίωσης, στὴν ἀντίστασή της νὰ μὴν πεθάνει. Ἐπενδύει στὰ ὄνειρα τὶς σπονδυλώσεις τοῦ ἐγώ, ποὺ σφαδιάζει ἀνίκανο νὰ ἀποτρέψει τὸν θάνατο. Στὶς ἡμερήσιες προσόψεις τοῦ βίου ντύνεται καὶ ἡ φύση μας τὴν εὐπρέπεια, νὰ κερδίσει ἀναγνώριση, δεκανίκια ἐπιβίωσης. Στὰ ἄδυστα τῆς συμβίωσης τὰ προκαλύμματα σαρώνονται, ἡ ἐγωπάθεια γυμνώνει προκλητικὴ τὴν παράνοια.

Γῆ τῶν ἀνθρώπων πανοραμικὴ τῆς ὀδύνης. Πάντα φευγαλέες εἰκόνες, ριπὲς στὸ ταξίδι. Νὰ γλυστράει τὸ τρένο ἀδιάκριτα δίπλα σὲ μαυρισμένα μπαλκόνια, ρυπαρὰ ὀπίσθια πολυκατοικιῶν σὲ ἄθλιες παρυφῆς λαμπρῶν μεγαλουπόλεων. Φτωχικὲς μπουγάδες ἀπλωμένες σὲ μιὰ ὕστατη ἔκκληση ἀστράς. Φεγγίτες ποὺ ζέχνουν ταγκίλα, σιλουέτες φθαρμένων γυναικῶν πίσω ἀπὸ φτηνὰ κουρτινάκια. Τὸ φόντο ὑποβάλλει ξεχειλὲς πλαδαρὲς σάρκες, στρεβλὰ μέλη, κακοβαμμένα μαλλιά. Μὲ τὴν κουτάλα στὸ χέρι ἢ τὸ ξεσκονόπανο, τὸ τρανζίστορ νὰ οὐρλιάζει λαϊκὸ καημὸ, αὐτὲς περιμένουν τὸ βράδυ. Ὅλη μέρα, κάθε μέρα, περιμένουν τὸ βράδυ. Νὰ γυρίσουν οἱ ἄντρες ἀπὸ τὴ δουλειὰ ἢ τὸν τζόγο, νὰ σερβίρουν τὸ φαγητό, νὰ σπαράξουν τὴν ἀνία τῆς μέρας στὸν φτηνὸ καβγά. Νὰ σβῆσει κι ὁ καβγάς ἀνεπαίσθητα μπροστὰ στὴν τηλεόραση, νὰ ξαπλώσουν μετὰ στὸ κρεβάτι γιὰ λίγη ἡδονὴ τοῦ μαραμένου κορμιοῦ, συμπλήρωμα τῆς βρώσης καὶ τῆς πόσης. Ὅλα ἀποδεκτά, κι ὁ σπαραγμὸς κι ἡ ἡδονὴ μέσα στὴν ἴδια πίκρα τῆς ἀνέλπιδης βιοτῆς.

Γῆ τῶν ἀνθρώπων τὸ πολύμορφο δρᾶμα. Ἡ διαδρομὴ ἀμφιπρόσωπη, πλοῦτος καὶ στέρηση οἱ παρόχθιες ὄψεις τῆς ἴδιας καὶ μόνης ροῆς τοῦ θανάτου. Ἀντίπερα τῶν παρυφῶν διασκοπούμενη θεὰ ἄπταιστων συνοικιῶν, κατοικίες θαμβωτικὲς, λαμπρὲς ἐπαύλεις. Τὸ φόντο ὑποβάλλει τώρα φίνο ζευγάρι, μὲ τρόπους ἄψογης λεπτότητας, νὰ εἰκονογραφεῖται στὸ τραπέζι τοῦ δείπνου.

Κρύσταλλα, πορσελάνες και άσημικὰ στὴν ἀνταύγεια τοῦ ἀμοιβαίου εὐγενικοῦ, χαμόγελου, κρασί διαλεγμένο ἀπὸ τὴν πλοῦσια κάβα νὰ συνοδεύει τὴν τρυφερότητα τῶν λόγων. Ἔχουν κι οἱ δυὸ «καλλιέργεια», πλοῦτο καθημερινῶν ἐναλλαγῶν στὴν πληθώρα τῶν ἐντυπώσεων. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἀνέλεγκτη δίοδος τοῦ κενοῦ, μαρμαρυγὴ παγωμένης ἀκροβασίας. Δεύτερος αὐτὸς ἢ τρίτος γάμος, ὅπου ἐκβάλλουν κόσμια εἰρηνικὰ διαζύγια, διακανονισμοὶ περιουσιῶν δίχως τριβές. Ἡ ἄψογη ἐπίφαση ἐξωραΐζει τὰ αἰνίγματα κλειδωμένων αἰσθημάτων καὶ προθέσεων. Πάντως αὐτονόητη ἢ σκιὰ τῆς ἀπιστίας στὴ σχέση, ζωτικὴ καὶ πρέπουσα συνθήκη ἰσορροπίας. Σχοινοβατοῦν στὴν ἐπίφαση κι ἡ ἀνασφάλεια ροκανίζει βαθειὰ τὶς ψυχές. Μάσκες κατὰ περίπτωσι, στίς ἐξόδους, στὸ κρεβάτι, στίς φιλικές συντροφιές. Τὰ νύχια κρυμμένα μέσα σὲ γάντια, τὰ κοφτερὰ δόντια πίσω ἀπὸ χαμόγελα.

Ὁ σοφὸς καὶ μακάριος Βούδας, ἡ μυστικὴ πληρότητα τῆς «καθολικῆς ἐναρμόνισης», τὸ Ταὸ καὶ τὸ Ζέν, ἡ λογικὴ συμπληρωματικότητα τῶν ἀντιθέσεων, ὁ Κρίσνα κι οἱ Οὐπανισάδες: θαυμάσια ἀντίδοτα στὴν ἀγωνία τοῦ θανάτου, ὅταν ὁ θάνατος εἶναι μόνο ἀναμονή. Στὸν καθημερινὸ θάνατο τῆς κόλασης ποῦ εἶναι ὁ ἄλλος, στὸν σπαραγμὸ τῆς ἀσυντρόφευτης συμπόρευσης, κάθε μυστικιστικὴ μακαριότητα γίνεται προσωπεῖο ὑπεκφυγῆς. Καὶ πίσω ἀπὸ τὸ προσωπεῖο καγχάζει ἀ-νόητο τὸ κενό: θριαμβευτὴς ὁ θάνατος.

Κρεμασμένος στὸ σταυρό, νεκρὸς ὁ Λόγος τῆς ζωῆς, προκαλεῖ τὴν ἀποκάλυψη. Ζωὴ ἐκκύπτουσα στὴν ἐκούσια ἀποδοχὴ τοῦ θανάτου. Καὶ τὸ ἀποκαλυπτικὸ τῆς ἀποκάλυψης νὰ κρύβεται σὲ αὐτὸ τὸ «ἐκούσια». Σταυρὸς καὶ θάνατος ἢ κάθε συμβίωσι, ἡ ἴδια ἢ συμφυία προσώπου καὶ φύσης, ἐλευθερίας καὶ ἀναγκαιότητας. Μόνη ρωγμὴ στὸν παγερὸ τοῖχο τοῦ δεδομένου ἢ ἐρωτικὴ ἐμπιστοσύνη στὸν Πατέρα. Ἄν ἐπιμείνεις στὴ θέα μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴ ρωγμὴ, ὀρθρίζει στὴν ἐπιμονὴ ἢ ἀποκάλυψη: Ὁ σταυρὸς, γάμος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ φύση μας - τὴ φύση ὀδηγημένη ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα στὴν παστάδα τῆς ἔσχατης αὐτοπαραίτησης. Κι ὁ θάνατος περίπτωξι τοῦ Μόνου Ποθητοῦ.

9. STRETTO

Όλος έπιθυμία· ούτος άδελφιδός μου.

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΕΙΝΑΙ όλόκληρη ή ύπαρξή μας στο τάνυσμα μιās ζωτικῆς επιδιώξης. Κι όπως ή τεντωμένη χορδή, δίνει και ή έπιθυμία ποικιλόμορφους τόνους: Από τον βρυχηθμό τῆς τυφλῆς ανάγκης, ως την έξαρση τῆς άφειδώλευτης αυταπάρησης.

Δέν καταλογίζουμε στον πεινασμένο την τυφλή ανάγκη του για τροφή. Κι όμως ή θηριώδης πείνα του λιμασμένου δεν άπηχει τίποτε από την παραδείσια ευλογία τῆς κοινωνίας των καρπών. Αντίθετα, τῆς μανιώδη δίψα του κορμιού για τον έρωτα, αντίδροϋμε πάντοτε με φόβο και άποτροπιασμό. Ποιό είναι τὸ όριο ή τὸ μέτρο που μεταβάλλει την έπιθυμία σε άπειλή και ύβρι;

Διαστέλλουμε τον έρωτα από τῆς δίψα του κορμιού. Η έρωτική έκπληξη είναι πάντα σκίρτημα τῆς ψυχῆς, κι ή μέθη τῆς άμοιβαιότητας φέρνει μιαν άπροσδόκητη κάθαρση από κάθε σωματική άπαίτηση. Μανιώδεις ήδονοθήρες έξαγνίζονται αναπάντεχα στην πρώτη νεύση του έρωτα. Κι όμως ή έρωτική σχέση ώριμάζει μόνο στην προοδευτική καθολίκευση τῆς έπιθυμίας. Στόχος κάθε έρωτα είναι ή όλόκληρη μετοχή τῆς ψυχῆς και του κορμιού στην άμεση σχέση, ή ένωση τῶν δύο σε σάρκα μία.

Η πρώτη ταραχή από τὸ ανεπιτήδευτο συναπάντημα των βλεμμάτων, ή μέθη από τὸ πρώτο άγγιγμα των χειρῶν, ή πληρότητα τῆς χαρᾶς με μόνη τῆς θέα του Άλλου, όλα κατατείνουν προοδευτικά και ανεπαίσθητα στην ανάγκη τῆς κορυφαίας ήδονῆς. Ανάμεσα στην πληρωματική αὐτῆς κατάληξη και στην άφετηρία τῆς νεύσης του κάλλους, παρεμβάλλεται άπειρία διαβαθμίσεων τῆς έπιθυμίας. Άδύνατο νὰ ξεχωρίσει κανείς ανάμεσα στη ψυχική ενέργεια και στη σωματική λειτουργία, στο πνευματικό γεγονός και στη σαρκική άπαίτηση, στην ύπαρξιακή ανάγκη και στη βιολογική αναγκαιότητα.

Δαιδαλώδης άλληλοπεριχώρηση ψυχικοῦ και σωματικοῦ στις διαβαθμίσεις τῆς έπιθυμίας. Κάνει τους ανθρώπους νὰ πιστέψουν, πὼς

τὰ πνευματικὰ σκιρτήματα στὸν ἔρωτα δὲν εἶναι παρὰ τεχνάσματα τῆς σωματικῆς ἀνάγκης. Ὅτι κυρίαρχο κίνητρο γιὰ κάθε ἔρωτα εἶναι ἡ ἐνστικτώδης ἀπαίτηση τῆς ἡδονῆς, ἡ βιολογικὴ ἀναγκαιότητα τῆς συνουσίας. Ἀπὸ τὴν πρώτη κίολας στιγμή τῆς ἀφύπνισης στὴν ψυχικὴ εὐφορία τῆς χαρισματικῆς ἀμοιβαιότητος. Ἀκόμα καὶ ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν τέχνη, τὴν ἐπιστὴμὴ ἢ τὸν Θεό, εἶναι μόνο ἀσυνείδητη ἐξιδανίκευση τῆς βιολογικῆς ὁρμῆς.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ κοινὴ ἐμπειρία ὑπονομεύει τὴ σιγουριά τῆς μονόδρομης ἐρμηνευτικῆς. Δὲν εἶναι αὐταπόδεικτη ἡ προτεραιότητα τῆς σωματικῆς ἀνάγκης στὸν ἔρωτα. Ἴσως ἀντίθετα: Πλῆθος ἀπὸ περιπτώσεις ἀνέραστης συμπεριφορᾶς, ψυχρότητας ἢ ἀνικανότητας, ὀφείλονται ἀποκλειστικὰ σὲ ψυχικὲς ἀναστολές, ψυχολογικὰ συμπλέγματα, συνειδησιακὴ σύγχυση. Συχνὰ ἡ βιολογικὴ ἀναγκαιότητα μοιάζει ὑποταγμένη στὶς ψυχικὲς λειτουργίες, ἢ μετασκευάζεται ποικιλότροπα μὲ τοὺς ψυχικοὺς μηχανισμοὺς τῆς ἀπόθησης, τῆς ἐξιδανίκευσης, τῆς ἐγωκεντρικῆς ἄμυνας. Τόσο, ποὺ μοιάζει μᾶλλον ἀδύνατο νὰ διευκρινίσουμε μέσα σὲ συγκεκριμένα ὅρια τὸ ἐρωτικὸ γεγονός. Νὰ ποῦμε: μέχρις ἐδῶ εἶναι ψυχικὴ λειτουργία, ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα εἶναι βιολογικὴ ἀνάγκη καὶ ἐνστικτώδης ἀπαίτηση.

Ἄν τὸ *πραγματικὸ* ἀντιστέκεται στὴν ὀριοθέτηση, τὸ *φαντασιῶδες* λειτουργεῖ μόνο σχηματοποιημένο. Εἰδικὰ στὸν ἔρωτα, τὰ φαντασιώδη ὑποκατάστατα τοῦ πραγματικοῦ σχηματοποιοῦν ἓναν ἀσυνείδητο σκοτεινὸ χῶρο ἐνοχῶν, ναρκισσικῆς αὐτοάμυνας, φόβου γιὰ τὴν ἐνηλικίωση, νηπιωδῶν ἀντιστάσεων στὴ διακινδύνευση. Καὶ τὰ ὅρια τῆς σχηματοποίησης εἶναι πάντοτε νομικά.

Ὁ νόμος ἀντικειμενοποιεῖ τὸ σχῆμα - τὸ κάνει ἀντικείμενο προσιτὸ στὴν ἰδιοποίηση, στὴν κατοχή. Ὁριοθετημένα ἀπὸ τὸν νόμο τὰ φαντασιώδη ὑποκατάστατα τῆς ζωῆς μᾶς ἐπιτρέπουν τὴν ψευδαἰσθηση ὅτι κατέχουμε τὴν ἴδια τὴ ζωὴ, ὑποτάσσουμε καὶ ἐλέγχουμε τὴ δυναμικὴ τῆς ἀπροσδιοριστία. Ὅταν πειθαρχοῦμε στὸν νόμο, ἡ ζωὴ ἔχει συγκεκριμένα μέτρα καὶ πλαίσια. Μᾶς ἐξασφαλίζουν τὴν «ὀρθότητα» τῆς ζωῆς, τὴ σχηματοποίησιν τῆς «γνησιότητος». Κάθε παράβασις τοῦ νόμου μετράει

τὴν παρέκλιση ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξασφάλιση, ὑπονομεύει τὴ σιγουριά τοῦ ἐγώ.

Αἰῶνες ὀλόκληρους ἡ λεγομένη χριστιανικὴ ἀνθρωπότητα ἔζησε καὶ ζεῖ μὲ τέτοιες νομικὲς ὀριοθετήσεις τῆς ἐπιθυμίας. Ἀνάπτυξε ἓνα περίπλοκο Δίκαιο ἐξειδικευμένης περιπτώσιολογίας. Ἀτέλειωτες παραλλαγές: στὸ Δίκαιο τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, στὴν ἠθικὴ τῶν Καλβινιστῶν, στὸν πιετισμὸ τῶν Λουθηρανῶν, στὸν πουριτανισμὸ τῶν Μεθοδιστῶν, τῶν Βαπτιστῶν, τῶν Κουάκερων, στὸν εἰδωλοποιημένο ἠθικισμὸ τῶν Ἀναβαπτιστῶν, τῶν Παλαιοαποστολικῶν, τοῦ Στρατοῦ Σωτηρίας, τῶν Ζβιγκλιανῶν, τῶν Κονγκρεκασιοναλιστῶν.

Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀνόματα, μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα, ἀντιπροσωπεύει καὶ μιὰ κωδικοποίηση τῶν νομικῶν ὀριοθετήσεων τῆς ἐπιθυμίας. Ἀντιπροσωπεύει καὶ κάποιες γενιὲς ἀνθρώπων. Χιλιάδες ἢ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ποὺ ἔζησαν τὴ μία καὶ μοναδικὴ ζωὴ τους πάνω στὴ γῆ μέσα σὲ κόλαση ἀπωθημένων ἐπιθυμιῶν καὶ ἀδυσώπητου ἄγχους, φαντασιώδους ἐνοχῆς καὶ ναρκισσικῆς στέρησης. Γενιὲς ὀλόκληρες μὲ τὴν ἀθέλητὴ ἀναπηρία τοῦ ἀνέραστου βίου. Ταῦτισαν τὸν ἔρωτα μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀμαρτίας· τὴν ἀρετὴ μὲ τὴν ἀπέχθεια γιὰ τὸ ἴδιο τους τὸ κορμί· τὴ σωματικὴ ἔκφραση τῆς στοργῆς μὲ τὴ σιχασιὰ τῆς ταπεινωτικῆς παραχώρησης στὸ κτῆνος.

Οἱ νομικὲς ὀριοθετήσεις τῆς ἐπιθυμίας ἀρθρώνονται γύρω ἀπὸ ἓναν σταθερὸ ἄξονα: Τί εἶναι σωματικὸ καὶ τί ψυχικὸ στὸν ἔρωτα. Τί εἶναι ἐπομένως ἔνοχο καὶ τί ἀθῶο. Γιατὶ τὸ σωματικὸ εἶναι πάντα ἔνοχο, καὶ ἀθῶο τὸ ψυχικόν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμπειρία τοῦ σωματικοῦ στὸν ἔρωτα κλιμακώνεται σὲ μιὰ ἐξειδικευμένη περιπτώσιολογία ἠθικῶν διαβαθμίσεων. Ἐφιαλτικὸς οἶστρος καταμετρήσεων τῆς ἐνοχῆς. Ἀκριβέστατος προσδιορισμὸς τῶν ὀρίων τῆς ἐπιτρεπόμενης ἡδονῆς. Ὡς ποῦ νὰ φτάνει ἡ σωματικὴ ἔκφραση τῆς τρυφερότητας, καὶ ποῦ νὰ σταματάει. Ρεαλιστικὲς λεπτομέρειες νομικῶν κατατάξεων, διείδυση τῆς ἐνοχῆς στὶς πιὸ αὐθόρμητες πτυχὲς τῆς ἀνθρώπινης σχέσης.

Σίγουρα υπάρχουν όρια στον έρωτα. Μόνο που δεν διαστέλλουν το ψυχικό από το σωματικό, τη νομική ένοχη από τη νομική άθωότητα. Υπάρχουν όρια πραγματικά, αν και δυσδιάκριτα, ανάμεσα στη σχέση και στη μη σχέση. Στην αυτοπροσφορά και στην έγωκεντρική απαίτηση. Στον *όντως έρωτα* και στο *απέικασμα του όντως έρωτος*.

Αν ο έρωτας είναι επιθυμία ζωής, «ζωής απερίσταλτης, ζωής αιώνιας, ζωής δίχως όρια, δίχως ανάγκη μέσου ή οργάνου για να έκφραστεί», τότε η πρωτοχριστιανική Παράδοση προτείνει την επαρκέστερη έρμηνεία του έρωτα: Είναι ο *τρόπος* της «όντως ζωής» αποτυπωμένος στην ανθρώπινη ύπαρξη: *απαύγασμα* της «κατ' εικόνα Θεού» δημιουργίας του ανθρώπου. Σπαρμένη μέσα στη φύση του ανθρώπου, στην ψυχή και στο σώμα του, ή «*αγαπητική δύναμη*» καθορίζει τον τρόπο υπάρξεως της φύσης. Φυσική όρμη ζωής αποκαλυπτική του άπρόσιτου «*πυρήνα*» της υπόστασης του ανθρώπου, της *προσωπικής* του ετερότητας.

Στην προοπτική αυτής της έρμηνευτικής, ο έρωτας δεν είναι επιμέρους λειτουργία της φύσης, ικανότητα διαίωνισης του είδους. Ανήκει στον προσωπικό τρόπο υπάρξεως της φύσης. Γι' αυτό και ενεργείται καθολικά, με κάθε σωματική και ψυχική ενέργεια ή λειτουργία της φύσης. Δίχως δυνατότητες να διασταλεί και όριοθετηθεί το ψυχικό από το σωματικό γεγονός στον έρωτα.

Η χριστιανική Παράδοση ονομάζει «*πτώση*» του ανθρώπου την έκτροπη της όρμης για τη ζωή σε φορά προς τον θάνατο. Εκ-τρέπεται ή φύση, τρέπεται εκτός της ζωής, εκτός του τρόπου της «όντως υπάρξεως». Αυτόνομεϊται ή υπαρκτική ενέργεια ή λειτουργία της φύσης από τον ίδιο τον *προσωπικό* πυρήνα της ζωτικής της υπόστασης. Ένεργεί και λειτουργεί όχι με τον *τρόπο* της προσωπικής ύπαρξης, όχι ως αγαπητική σχέση και έρωτική αυθυπέμβαση. Αλλ' ως αυτόνομη φορά και όρμη αυτοσυντήρησης, αυτοϊκανοποίησης, αυτοκατοχύρωσης του άπρόσωπου ατόμου.

Η κοινωνία της τροφής -υπαρκτική σχέση με τον αντι-κείμενο κόσμο- εκτρέπεται σε ατομική βουλιμία κορεσμού, γευστικής ήδονης. Η

παραγωγική εργασία για την εξασφάλιση τῆς τροφῆς, σέ κτητική ιδιοτέλεια. Ἡ κοινωνική συνύπαρξη, σέ ἀνταγωνισμό ἀτομικῆς ἐπικράτησης. Καί ἡ ἐρωτική σχέση, σέ εὐφραντική τῶν ἀτομικῶν αἰσθήσεων ἱκανοποίηση, ἐγωκεντρική ἡδονή. Ἀκραία ἔκφραση τῆς ἐρωτικῆς ἐκτροπῆς, πανάρχεια καί πανανθρώπινη, ἡ πορνεία: Πληρώνεις χρήματα καί ἀγοράζεις τὴν ἡδονή. Ἀγοράζεις τὸν ἐρωτικὸ σύντροφο, ὅπως κάθε σκεῦος χρήσης.

Ὅπου ὁ νόμος δὲν ἀπλώνει τὰ θανατερά του πλοκάμια, ἡ χαλιναγώγηση τῆς ἀπρόσωπης ὀρμῆς γιὰ χάρι τοῦ προσωπικοῦ ἔρωτα δὲν σημαίνει ὑποτίμηση τῆς φύσης, περιφρόνηση τοῦ κορμιοῦ. Δὲν βιώνεται φυσιοκεντρικὰ σὰν ἀτομικὸ κατόρθωμα - κατόρθωμα τῆς φυσικῆς θέλησης ἄσχετο μὲ τὸν *προσωπικὸ* τρόπο ὑπάρξεως. Ἀγνότητα καί ἐγκράτεια τροφῆς -πάντοτε μαζί- εἶναι ἄσκηση ἐτοιμότητος γιὰ τὴν πληρότητα τῆς σχέσης. Νὰ νικηθοῦν οἱ ἀντιστάσεις αὐτονομίας τῆς φύσης πὸ ἀποκλείουν ἢ ἀλλοτριώνουν τὴν προσωπική σχέση. Νὰ μεταστραφεῖ ἡ ἐκτροπὴ τοῦ θανάτου σὲ τρόπο τῆς ζωῆς.

Ὅπου ὁ νόμος δὲν ἀπλώνει τὰ θανατερά του πλοκάμια, ἡ ἀγνότητα εἶναι ἐρωτικὸ γεγονός. Ὑπέρβαση τοῦ μεριστοῦ ἔρωτα, γιὰ χάρι τοῦ ὀλόκληρου ἔρωτα. Ἀρνηση τῶν ἡδονικῶν φαντασιώσεων ζωῆς, γιὰ χάρι τῆς καθολικῆς ἐρωτικῆς σχέσης πὸ ἀγκαλιάζει κάθε πτυχή τῆς ζωῆς. Κάθε ἄνθρωπο καί κάθε κτίσμα. Μὲ σκοπὸ τελικὸ τὴν πηγὴ καί πληρότητα τοῦ ἔρωτα: τὸ Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ.

10. EXPOSITION AU RELATIF

*Εἶπα: Ἀναβήσομαι ἐπὶ τῷ φοίνικι,
κρατήσω τῶν ὕψεων αὐτοῦ.*

ΠΩΣ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ τὰ ὕψη μὲ πῆλινα δάχτυλα. Ἡ ἀναρρίχηση στὸν ἔρωτα μοιάζει σισύφεια. Ὅμως ὑπάρχουμε μόνον ἀνέρποντας στὸν μετεωρισμὸ τοῦ ἀναφοῦς. Μόνον μὲ τὴν ἐπιθυμία, πὸ μᾶς συγκροτεῖ σὲ ὑπαρξὴ *προσωπική*.

Σκέψη και κρίση, βούληση και αισθήματα, μνήμη και φαντασία, αισθητή εμπειρία: προορισμένα νά σβήσουν στο χῶμα. Μαζί με τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς, τὴν ἀνάσα τοῦ στήθους, τὴν ἔσχατη γεύση στοὺς στόμα, τὴν ἀκροτελευτία ὁσμῆ. Μαζί με τὴν ποικιλωδία τῶν ἐπιγνώσεων τὴν παιγμένη στὰ πλῆκτρα τοῦ ἐγκεφάλου. Σωματικές καὶ ψυχικὲς ἐνέργειες ἢ λειτουργίαι ἀνέκκλητα καταδικασμένες σὲ ἀπόσβεση. Καὶ χάρις στὴν ἐπιθυμία ἐνεργοῦνται ἢ λειτουργοῦν μόνον ὡς σχέση, ὡς ἀναφορά. Ἐκεῖ, στὴ σχέση, ἀναδύεται ἡ μοναδικότητα τοῦ τρόπου, τὸ ἀνόμοιο καὶ ἀνεπανάληπτο πῶς τῆς ἀναφορᾶς. Ἐκεῖ ἀντανεκλάται ἡ ἑτερότητα τοῦ μύχιου πυρήνα τῆς ὑπαρξῆς μας, ἡ *προσωπική* μας ὑπόσταση. Ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὸ φυσικὸ, τὸ κοινὰ δεδομένο.

Ἐκεῖ, στὴν ἀθέατη μετατροπὴ τῆς φύσης σὲ σχέση, ἀποθέτουμε τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας. Ἐκεῖ, στὸν ἔρωτα.

Ἡ διάκριση τῆς φύσης ἀπὸ τὸ *πρόσωπο* δὲν εἶναι νοηματικὸς ὀρισμὸς. Εἶναι ἡ ἐμπειρία τοῦ ἔρωτα. Ἡ ἀποκάλυψη τῆς μοναδικότητος τοῦ ἀγαπημένου, ἡ ἀχώρητη σὲ ὀρισμούς. Οἱ ὀρισμοὶ εἶναι μόνον φύση, σημαίνοντα κοινῆς κατανόησης. Ὁριοθετοῦν τὸ ἀντικειμενικὸ, τὸ κοινὰ δεδομένο. Ἡ ἐρωτικὴ ἀποκάλυψη μένει ἀπεριόριστη, αὐγάζει τὴν ἑτερότητα τοῦ προσώπου, τὴν ἐλευθερία του. Ἀπεριόριστη, δηλαδὴ ἀναφῆς.

Μετα-τροπὴ τῆς φύσης σὲ σχέση, τροπὴ τοῦ τρόπου τῆς ὑπαρξῆς ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα στὴν ἐλευθερία. Ἐκδημοῦμε ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα καὶ ἐνδημοῦμε στὴν ἐλευθερία. Πόσο θάνατο περιέχει αὐτὴ ἡ μετα-τροπὴ; Θάνατο τοῦ ὀριοθετημένου, τοῦ ἀντικειμενικοῦ, τῆς περατῆς καὶ περιγραπτῆς θνητότητας. Ἐκδημεία ἀπὸ τὴν ἀτομικότητα, «κένωση» ἀπὸ τὴν φυσικὴ ἀπαίτηση, μηδενισμὸς τῶν ἐγωκεντρικῶν ἀντιστάσεων. Καὶ ἀνάσταση τοῦ προσώπου στὴν ἐρωτικὴ του ἑτερότητα. *Ζωὴ ἐν ἑτέρῳ μορφῇ.*

Ματαιότητα ὀρισμῶν, ψελλίσματα κάτισχνα σημαντικῆς ἀνεπάρκειας. Ὁ ἔρωτας δὲν χωράει στὴ γλώσσα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀνάσταση μᾶς ψάχνει κρυμμένους στὴν ἀμηχανία γιὰ τὸ ἀνέκφραστο καὶ ἀναπόδεικτο. Ἡ γλώσσα κομίζει τὸν φόβο, ἢ τὸν ἐξωραϊσμὸ τοῦ φόβου γιὰ τὴν

ἐπερχόμενη ἀγλωσσία τοῦ θανάτου, τὴν ἀπόλυτη μοναξιά τοῦ ἄσχετου καὶ ἀνεξήγητου. Ἄρρητη πάντοτε ἡ ἀνάστασις καὶ ἀναφῆς, ἐνῶ ὁ θάνατος βουβὸς πάντοτε καὶ ἀπτός, ἀντι-κείμενος. Λίθος κατέναντι. *Ἐπὶ τὴν θύραν* τῆς ἐπιθυμίας.

Τίς ἀποκλύσει ἡμῖν τὸν λίθον τοῦ ἀντι-κείμενου θανάτου, ποίος θὰ μᾶς μάθει τὸν δικό μας θάνατο, τὴ μετατροπὴ τῆς φύσης σὲ σχέση; Μόνο ὁ ἔρωτας μοιάζει νὰ ἔχει πειστικότητα γιὰ τὸ ἀναπόδεικτο. Γι' αὐτὸ καὶ γαντζωνόμαστε στὴ σημαντικὴ τῆς ἐπιθυμίας, μήπως καὶ ἀποφραγοῦν τὰ σημαίνοντα τῆς κοινῆς κατανόησης. Ἐκεῖ, στὴν ἐπιθυμία, ἀναδύεται ἀλώβητη ἀπὸ τὸν θάνατο ἡ ἑτερότητα. Εἴμαστε προϊόντα ἀναπόδεικτης ἀνάστασης, ἐγγεγερμένοι στὸν «τόπο» τοῦ Ἄλλου, στὸν πόθο τῆς μητρικῆς παρουσίας. *Ὁ λίθος ἀποκεκλίσται* ὄχι μὲ τὴ φυσικὴ μας γέννηση, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ πρώτου σημαίνοντος, τὴν ἀνάδυσή μας στὴν πρώτη ἐρωτικὴ σχέση. Καὶ εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Πατρὸς ποὺ διαστελλεῖ τὴν ἐπιθυμία ἀπὸ τὴν ταύτιση μὲ τὸ μητρικὸ σῶμα, μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴ φύση γιὰ νὰ μᾶς καταστήσει πρόσωπα.

Παλεύουμε τὸν φόβο μὲ τὸν πόθο. Φόβος καὶ πόθος διοδεύουν τὴν ἰσόβια ἐρωτικὴ μας δίψα, χτίζουν τὴν ἐλπίδα μὲ τὴν ἀοριστία τοῦ ἀναφοῦς. Γιὰ νὰ μετατραπεῖ ἡ φύση σὲ σχέση, πρέπει νὰ ἐμφανισθεῖ ἡ χάρη χάρισμα τοῦ σημαίνοντος τῆς Παρουσίας. Νὰ μᾶς ἀποσπάσει ἀπὸ τὴ σιγουριά τῆς ταύτισης στὴ διακινδύνευση τῆς σχέσης. Νὰ μείνει κενὸ μνημεῖο ἢ μήτρα. Καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἀπεριόριστη ἀπὸ τὴ φύση ἢ σχέση, πρέπει ἡ παρεμβολὴ τῆς Χάρης νὰ εἶναι ἔρωτας φυσικὰ ἐλεύθερος ἀπὸ τὴ θνητότητα. Μόνο ὁ ἀεὶ ζῶν Ἐραστής μπορεῖ νὰ πεῖ τὸ *Λάζαρε, δεῦρο ἔξω*.

Οἱ Χριστιανοὶ μιᾶμε γιὰ «σῶμα» τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ἡ ἀνάστασις χαρίζεται, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ κοινωνεῖται. Σῶμα - μήτρα κενοῦ μνημείου, μὲ τὸν Ἐραστὴ πρωτότοκο ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ καλοῦντα *τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα*. Θρίαμβος τοῦ ἀναπόδεικτου, ἑορτασμός διηνεκῆς τοῦ ἀναφοῦς. Ἴσως ψευδαἰσθησις καὶ ἀντικατοπτρισμός ζωῆς, ἴσως ἄρρητη βεβαιότητα ἐμπειρικῆς ἀμεσότητας. Πάντως ἔξοδος διηνεκῆς στὴ διακινδύνευση τῆς σχέσης, πορεία στὴν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ.

Ἡ ζωὴ ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὸν θάνατο: Ποῦ πραγματικὰ παραπέμπει αὐτὴ ἢ φράση; Μοιράζει νοηματικὸ ροῦχο τῆς γυμνῆς μας ἄγνοιας. Κι ὁμως, σὲ κλάσματα στιγμῶν τοῦ ἔρωτα, ἢ ἄγνοια ἀποκαλύπτεται *υπερτέρα πάσης γνώσεως*. Τότε γευόμαστε ἀντίδωρο τὴν ἀθανασία. Ἀντίδωρο στὸ δῶρο τῆς ψυχῆς μας, ποὺ τὴν μοιράσαμε δωρεάν, πατώντας στὸ διαρρηγμένο ἐγώ.

Νὰ μοιράζεις τὴν ψυχὴ σου δωρεάν: ἐκεῖ παραπέμπει πραγματικὰ - ἢ λέξι *μετάνοια*, νοηματικὸ παράγωγο τοῦ ἔρωτα. Παρα-τροπὴ τοῦ νοῦ ἢ ἔρωτας γιὰ τὸ ἀναπόδεικτο. Καὶ πετᾷ ἀπὸ πάνω σου κάθε νοηματικὸ ροῦχο αὐτοάμυνας, χαρίζεις καὶ τὶς σάρκινες ἀντιστάσεις τοῦ ἐγώ σου. Ἡ μετάνοια δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴ ναρκισσικὴ λύπη γιὰ νομικὰ παραπτώματα, εἶναι ἢ ἔκφρων ἐρωτικὴ «κένωση». Παρα-τροπὴ τοῦ τρόπου τοῦ *νοεῖν τε καὶ εἶναι*.

Ἡ φύση μας εἶναι, ὑπάρχει, *νοοῦσα αὐτὴ ἐαυτὴν* μὲ τὴ βιο-λογικὴ τοῦ αὐτοσκοποῦ. Αὐτονόητα ἐνεργεῖ τὸ *ἥδιστον*, τὴν πλασματικὴ ἠδύτητα τῆς αὐτοζωῆς. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἔκφρων ἢ μετάνοια: Μεταθέτει τὴ λογικὴ τῆς ἐπιθυμίας πέρα ἀπὸ τὴν ἠδύτητα τῆς ὀριοθετημένης ἀπὸ τὸν θάνατο αὐτοζωῆς. Πέρα ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωὴ, στὴ χαρισμένη ζωὴ. Στὴ Χάρη τοῦ ἔρωτα.

Ἐφελτήριο μετάνοιας ἢ ἐπίγνωση τῆς *ἀμαρτίας*. Ἀπὸ τὸ ἴδιο ἐκρηκτικὸ λεξιλόγιο, ποὺ ἢ «θρησκευτικὴ» παράχρηση ἐξουδετερώνει τὴν πυροδοτικὴ του ἰσχὺ. Ὅχι παράβαση νόμου ἢ ἀμαρτία, ἀλλὰ ἀποτυχία, ἀστοχία καὶ ἀτευξία, ἀπόπτωση ἀπὸ τὸν στόχο τῆς ἀπεριόριστης ζωῆς. Νὰ ἀποδεχθεῖ ἐνεργητικὰ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀμαρτία τῆς φυσικῆς του ὑπαρξῆς, οὔτε εὐκολο εἶναι, οὔτε ἀποσπασματικὴ νοητικὴ παραδοχὴ. Εἶναι μετά-νοια, καθολικὴ ἀλλαγὴ νοο-τροπίας, τρόπου ποῦ νοεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ διαχειρίζεται τὴν ὑπαρξὴ του. Διεύρυνση τῆς ἐλευθερίας πέρα ἀπὸ τὴ βιο-λογικὴ, στὸ ἀναπόδεικτο τῆς ἐρωτικῆς Χάρης.

Τόσο πραγματικὴ ἢ ἀλλαγὴ μὲ τὴ μετάνοια, ὅπως ἀλλάζουν ὅλα στὴ ζωὴ τοῦ πραγματικὰ ἐρωτευμένου. Ὅλα. Ἀκόμα καὶ ἡ ἀνάγκη γιὰ τροφὴ καὶ νερό, γιὰ δόξα καὶ δύναμη. Ὁ ἐρωτευμένος διψαεῖ μόνο τὴν

ἀμοιβαιότητα. Κι ὅσο αὐτὴ τοῦ χαρίζεται, τόσο ἀπλώνει κύκλους ὁ ἔρωτας σὰν βότσαλο στὴ λίμνη.

Ἐρωτεύομαστε ὄχι μόνο τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ καὶ κάθε τι δικό του, κάθε τι ποῦ ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση μαζί του. Ὅ,τι φτιάχνει καὶ ὅ,τι ἀγγίζει, τὴ μουσικὴ ποῦ ἀγαπάει, τοὺς δρόμους ποῦ περπατάει, τὰ τοπία ποῦ κοιτάξαμε μαζί. Ἄν σου συμβεῖ νὰ ἐρωτευθεῖς ἐπωνύμως τὸν Θεό, ἔστω καὶ σὲ κλάσματα στιγμῶν, τὸ ρίγος τοῦ πόθου παραμονεύει σὲ κάθε δροσοσταλίδα ἀνοιξιάτικη, στὸ χιόνι ποῦ καταπίνει τὴν γκριζὰ νταντέλα τῆς σουρβιάς, στὸ στραφταλιστὸ γαλάζιο τοῦ καλοκαιρινοῦ ἀπομεσήμερου, στὴ φθινοπωρινὴ εὐωδιὰ ἀπὸ τὸ πρωτοβρόχι. Κάθε πτυχὴ ὁμορφιάς καὶ κάθε σοφὸ τέχνημα εἶναι δῶρο ἐρωτικῆς παραφορᾶς χαρισμένο σὲ σένα.

Λέμε ἅγιο τὸν παλαβὰ ἐρωτευμένο μὲ κάθε ποίημα τοῦ Ἐπώνυμου Θεοῦ. Ἄκόμα καὶ μὲ ὅ,τι γιὰ μᾶς τοὺς πολλοὺς ἡχεῖ σὰν φάλτσο τῆς φύσης: τὰ ἐρπετά, τὰ θηρία, τοὺς φανερὰ κακούργους ἀνθρώπους. *Καὶ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα... Καὶ οὐ δύναται βαστάζει ἢ ἀκοῦσαι βλάβην τινὰ ἢ λύπην μικρὰν ἐν τῇ κτίσει γινομένην... Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων... καὶ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν δαιμόνων... καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἐρπετῶν... καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος... ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν μετὰ δακρῶν προσφέρει.*

Οἱ ἐρωτευμένοι τὸν Ἐπώνυμο Θεό, συναγωγὴ ἁγίων, ἐκκλησία ἐκφρόνων. Ἄσχετοι μὲ τὴ βιο-λογικὴ τῆς θρησκείας, τὶς νοητικὲς βεβαιότητες, τὴ θωράκιση τῶν ἀρετῶν. Ἄγιοι, καὶ γύρω τους πληθώρα ἐμεῖς οἱ ἐτοιμόρροποι, συναγμένοι στὴν ἄθληση γιὰ ἰκάνωση προσωπικὴ στὴν ἀμοιβαιότητα.

11. COMMA

Υἱοὶ μητρός μου ἐμαχέσαντο ἐν ἐμοί.

Ο ΕΡΩΤΑΣ δὲν ἔχει λογικὴ - με ποιὰ λογικὴ προσεύχεται ὁ ἅγιος γιὰ τὰ ἔρπετὰ καὶ τοὺς δαίμονες; Λογικὴ ἔχει ἡ θρησκεία θωρακισμένη μετὴν πανοπλία τοῦ νόμου. Λογικὴ καὶ νόμος τὰ ὄπλα τῆς θρησκείας, ὄπλα θωράκισης τοῦ ἐγώ.

Θρησκεία: οἱ ἀτομικὲς μεταφυσικὲς πεποιθήσεις. Ἡ ἀτομικὴ ἠθικὴ. Ἡ ἀτομικὴ προσπάθεια γιὰ τὸν ἐξευμενισμό τοῦ θεοῦ. Οἱ πεποιθήσεις λογικὰ ὀρθὲς γιὰ νὰ προσπορίζουν βεβαιότητα. Ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ κατοχυρωμένη ἀπὸ τὸν νόμο γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει ὑπόληψη καὶ κύρος. Ἡ λατρεία πληθωρικὰ συναισθηματικὴ, ἐφαλτήριο ψυχολογικῆς εὐεξίας.

Ὁ ἔρωτας ἀρχίζει ἐκεῖ ποὺ τελειώνουν τέτοιες θωρακίσεις τοῦ ἐγώ. Ὅταν ὁ ἄλλος ἐνδιαφέρει περισσότερο κι ἀπὸ τὴν ἴδια μας τὴν ἐπιβίωση. Περισσότερο κι ἀπὸ τὴν ὅποια δικαίωση, τὴν ἐφήμερη ἢ αἰώνια ἐξασφάλιση. Ἐτοιμότητα ἀποδοχῆς καὶ τῆς αἰώνιας ἀκόμα καταδίκης γιὰ χάρι τοῦ ἀγαπημένου ἢ τῶν ἀγαπημένων: εἶναι τὸ σημεῖο ἀναγνώρισης τοῦ ἔρωτα, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας. *Ἡ χάρις αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινες εἰσὶν Ἰσραηλῖται* (Ρωμ. 9,3).

Στὸ εὐαγγέλιο τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐρωτικὸς ἄνθρωπος σαρκώνει τὸν τρόπο τῆς ζωῆς καὶ ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος τὸν τρόπο τοῦ θανάτου. Ἀποκαλυπτικὴ εἰκόνα τῆς διαστολῆς: ἡ ἀντιπαράθεση τῆς πόρνῆς ποὺ πλένει με μύρα τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ περιγυροῦ ποὺ διαμαρτύρεται γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μύρου (Ματθ. 26,6-14- Μάρκ. 14,3-9-Λουκ. 7,36-50). Ἔρως καὶ θάνατος σὲ ὑποδειγματικὴ ἀναμέτρηση.

Ἡ μετάνοια τῆς πόρνῆς - πράξις ἀπροσημάτιστα ἐρωτικὴ: Ἀγοράζει τὸ πολυτιμότερο μύρο, δίχως φειδῶ καὶ μέτρο. Χύνει σπάταλα τὸ μύρο καὶ κρουνοὺς δακρῶν, γιὰ νὰ πλύνει τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ. Λύνει ποτάμι τὰ μαλλιά της γιὰ νὰ τὰ σφουγγίσει. Τέτοια παραφορὰ ἀπροκάλυπτου ἔρωτα, κι ὁ θρησκευτικὸς περιγυρὸς τυφλός, ἄσχετος: μετράει τὴν πράξι μὲ τὸ μέτρο τῆς ἠθικῆς ἀποτελεσματικότητος. *Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μῦρον πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.* Ἡ πόρνη ἀγαπάει σπάταλα καὶ

ἀπερίσκεπτα, δίχως νόμο καὶ λογική. Ὁ θρησκευτικὸς περίγυρος μετράει τὴ λογικὴ σκοπιμότητα τῆς πράξης καὶ τὸ ποσοστὸ τῆς ἠθικῆς ὠφελιμότητας.

Τὸν θρησκευτικὸ περίγυρο -τὸν ἄνθρωπο τοῦ νόμου- δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν οἱ φτωχοί. Τὸν ἐνδιαφέρει ἡ πράξη τῆς ἐλεημοσύνης, μετρητὴ σὰν ἀτομικὴ ἀξιομισθία, εἰσπραξη κέρδους ἀπὸ τὸν Θεὸ Ἀνταποδότη. Ἦσως μόνον σὰν ἀνταποδότη νὰ χρειάζεται τὸν Θεό, μόνον γιὰ τὴν ἀτομικὴ του δικαίωση. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παραφορὰ τῆς ἀγάπης τοῦ εἶναι ἀδιανόητη, ἔτσι ποὺ ξεφύγει ἀπὸ τὴ λογικὴ τῆς συναλλαγῆς.

Ἡ πόρνη δὲν ζητάει τίποτα. Δὲν προσφέρει μετάνοια γιὰ νὰ εἰσπράξει δικαίωση. Δὲν ἀποβλέπει στὴ συναλλαγή. Οὔτε σπεύδει σὲ ὑποσχέσεις συμμόρφωσης μὲ τὸν νόμο. Μόνον προσφέρει. Αὐτὸ ποὺ ἔχει καὶ αὐτὸ ποὺ εἶναι. Ὁ ἔσχεν αὐτὴ ἐποίησε (Μάρκ. 14,8). Τολμηρά, δίχως φόβο μήπως ἐκτεθεῖ ἢ μήπως ἐκθέσει. Μὲ τὴν παραφορὰ τῆς ὀλοκληρωτικῆς αὐταπάρνησης. Ὅτι ἠγάπησε πολὺ (Λουκ. 7,47).

Ἡ σιωπὴ τῆς εὐαγγελικῆς πόρνης εἶναι ἡ κατάλυση τοῦ νόμου, ἡ ἀχρήστευση τῆς λογικῆς. Εἶναι ἡ σιωπὴ τοῦ ἔρωτα ποὺ μιλάει μόνον μὲ αὐτὸ ποὺ δίνει, δίχως νὰ νοιάζεται γιὰ τὸν ἀπόηχο τῆς ἀντιπαροχῆς. Ἡ ψυχὴ μας, ὅπως καὶ κάθε πόρνη, δὲ μπορεῖ νὰ ἐρωτευθεῖ ὅσο εἶναι σαγηνεμένη ἀπὸ ἐφήμερες ἀποσπασματικὲς ἱκανοποιήσεις - τὴ φλυαρία τῆς λογικῆς, τὴ σιγουριά τῆς ἀμοιβῆς ποὺ παρέχει ὁ νόμος. Ὁ ἔρωτας γεννιέται, ὅταν «ἐξαίφνης» γίνει φανερὴ στὸν ἄνθρωπο ἡ ματαιότητα τῆς πορνικῆς συναλλαγῆς. Ματαιότητα τῶν ἀξιομισθιῶν, τῶν ἀρετῶν μας, τοῦ καλοῦ μας ὀνόματος, θησαυρισμάτων ποὺ ἀποδείχνονται ἀνίκανα νὰ ἀναιρέσουν τὸν θάνατο. Ὁ ἔρωτας γεννιέται, ὅταν «ἐξαίφνης» ἀναλάμψει μοναδικὴ ἐλπίδα ζωῆς ὁ ἀνιστῶν τοὺς νεκρούς. Πρέπει νὰ διαβεῖς τὸν θάνατο γιὰ νὰ φτάσεις στὸν ἔρωτα.

Γιὰ τὸν θρησκευτικὸ περίγυρο -τὸν ἄνθρωπο τοῦ νόμου- ἡ λέξις ἔρωτας ἔχει μόνον τὸ νόημα τῆς παράβασης, τῆς ἀθέτησης ἐντολῶν. Κατάφαση στὸν ἔρωτα σημαίνει κατάφαση στὴν παρεκτροπὴ, στὴν παρανομία. Ὅλα μετρημένα μόνον μὲ τὴ λογικὴ τοῦ νόμου. Πότε ἐπιτρέπεται ὁ ἔρωτας, καὶ τί ἀκριβῶς ἐπιτρέπεται -ποιεῖς οἱ ἀπαγορεύσεις

πρὶν ἀπὸ τὸν γάμο καὶ μέσα στὸν γάμο καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν γάμο. Ἄγχος καὶ βασανισμὸς τῶν θρησκευτικῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλα τὰ γεωγραφικὰ μήκη καὶ πλάτη. Λογικὴ τοῦ ἐγῶ, ἀσύμπτωτη μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ ἔρωτα: Ὅταν ὅλα ἐπιτρέπονται, δὲν θυσιάσεις τίποτα, δὲν διακινδυνεύεις τίποτα, ἄρα ἀποκλείεται νὰ ἐρωτευθεῖς. Ἄν μείνεις πιστὸς στὴν ἀπαγόρευση, πάλι τὸ ἐγῶ δὲν ραγίζει, ἢ θωράκισή του δὲν συντριβεται, ἄρα εἶσαι καὶ πάλι ἀποκλεισμένος ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

Πτώσεις καὶ συντριμμοί, ταπεινώσεις καὶ ἀθλιότητα, ἄμετρο ἀπελπισμοί. Γιὰ νὰ φτάσει ὁ ἄνθρωπος στὸν φωτισμὸ τῆς διάκρισης τοῦ πραγματικοῦ ἀπὸ τὸ φαντασιῶδες. Νὰ κερδίσει τὴν ἀθωότητα τῶν ὀρίμων, ποῦ ἐπιτρέπει τὴ θέαση τῶν μὴ-ὀρωμένων.

12. CANTUS FIRMUS

*Ἴδου εἶ καλή, ἢ πλησίον μου,
ἰδοὺ εἶ καλή· ὀφθαλμοί σου περιστεραί.*

Ἡ ΑΜΟΙΒΑΙΟΤΗΤΑ σημαίνεται στὸ βλέμμα. Τὸ πρῶτο σκίρτημα εἶναι πάντα ἡ ἀθέλητη στάση δυὸ βλεμμάτων ποῦ διασταυρώθηκαν. Δηλαδή ὁ ἔρωτας γεννιέται στὸ φῶς. Βλέμμα, χαμόγελο, φωνή, χειρονομία, κίνηση –ὄριο τοῦ σωματικοῦ καὶ τοῦ ἀσώματου– τόπος τῶν σημαινόντων τῆς ἀμοιβαιότητος.

Τὸ φῶς τοῦ ἐρωτευμένου βλέμματος περνάει στὰ χεῖλη. Τὸ χαμόγελο δὲν εἶναι σύσπαση, εἶναι λάμψη. Βλέμμα καὶ χαμόγελο ἀξεδιάλυτα, τὸ ἴδιο φῶς. Ἀνταύγεια μοναδικότητος, δελφίς τοῦ πόθου.

Τρίτο ἄυλο πεδίο, ἢ φωνή. Ζεστασιὰ τῆς φωνῆς, τρέμουλο τῆς ἐπιθυμίας, τρυφερότητα ποῦ δὲν κρύβεται, ὅσο κι ἂν προσπαθεῖ. Τὸ «ράγισμα» τῆς φωνῆς στὴν ἐρωτικὴ ἐκπληξή, πρωτάκουστος ἦχος τὸ ὄνομά μας στὰ χεῖλη τοῦ Ἄλλου. Κι ὅσο διαρκεῖ ὁ ἔρωτας, σὲ κάθε λόγῳ ἢ φωνῇ ψηλαφητὴ σάρκα, αἰσθητὴ ἀμεσότητα. Ἐκφορὰ τοῦ λόγου ἔνσαρκη στὴ μουσικὴ μιᾶς μοναδικῆς κλήσης.

Ἡ μουσικὴ μεταγράφεται στὴ «χάρη» τῆς κίνησης, τῆς χειρονομίας. Χάρη σημαίνει ρυθμὸ κάλλους ποὺ καλεῖ στὴν τρυφερότητα –κλήση ἀπτὴ ὅσο καὶ ἡ μουσικὴ τῆς φωνῆς. Ὁ ἔρωτας μεταλλάζει τὶς χειρονομίες, μεταλλάζει τὸ βάδισμα, τὴν κίνηση τῆς κεφαλῆς, τῶν ὤμων, δίνει ἄλλο ρυθμὸ στὸ κορμὶ –κάτι σὰν συνεσταλμένη χορευτικὴ διάθεση, ἀνεπαίσθητο κύμα κρυμμένης χαρᾶς.

Ἄυλὴ συγχορδία σὲ ἀπεριόριστη διαβάθμιση τόνων. Ἀπὸ τὴν ἐγωκεντρικὴ ἐπιθυμία, ὡς τὴν παραφορὰ τῆς αὐτοπροσφορᾶς. Ἀπὸ τὴν ἀπρόσωπὴ ἀνάγκη κατοχῆς καὶ ἰδιοποίησης, ὡς τὴν τέλεια αὐτοεγκατάλειψη, τὴν ἀγαπητικὴ κένωση. Ἀπὸ τὸν θάνατο, ὡς τὴ ζωὴ.

Διαβάζουμε τὸν ἔρωτα στὸ βλέμμα, στὸ χαμόγελο, στὴ χάρη τῆς κίνησης. Τὸ κορμὶ μιλάει τὴ γλώσσα τῆς ψυχῆς, ἡ ψυχὴ λέει τὸν πόθο τῆς ζωῆς μὲ τὸ φῶς μιᾶς ἀνυπότακτης σὲ ὀρισμοὺς ἐκφραστικῆς.

Ἀκόμα καὶ στὴν πιὸ ἐγωκεντρικὴ δίψα ἡδονῆς, τὸ σῶμα τοῦ Ἄλλου εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀντικείμενο ἐπιθυμίας. Εἶναι τὸ *σημαῖνον* τῆς ἐπιθυμίας. *Σημαινόμενο*, ἔστω ἀνεπίγνωστο, μόνο ἢ ζωὴ. Τὸ ποθούμενο σῶμα ἀρθρώνει τὴν ἐπιθυμία σὲ ὑπόσχεση, ὅμως ὁ λόγος τῆς ἐπιθυμίας κατευθύνεται πέρα ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἄλλου. Γι' αὐτὸ καὶ *ἡ ἡδονὴ τῶν γυναικῶν* –ἡδονὴ ποὺ ὑπόσχεται τὸ γυναικεῖο κάλλος– εἶναι *ἡ πέρας μὴ ἔχουσα*.

Τὸ σημαῖνον τῆς ἐπιθυμίας ἀναδύεται στὸν τόπο τοῦ κάλλους. Γλώσσα τῆς σωματικῆς ὁμορφιάς, σὲ μιὰ πρώτη φάση, καὶ γλώσσα τοῦ ἐνδύματος. Ὅταν ἡ ἀμοιβαιότητα τῆς ἐπιθυμίας ὑπερβεῖ τὴ σχετικότητα τῆς γλώσσας, τότε εἶναι αὐτονόητὴ ἡ γυμνότητα, ἡ παραίτηση ἀπὸ τὸ ἐνδυμα. Τότε ὅλο τὸ κορμὶ εἶναι βλέμμα καὶ χαμόγελο καὶ ρυθμὸς χάρης, ἀμεσότητα πόθου γιὰ τὴν πληρότητα τῆς σχέσης, τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς.

Ἡ γυμνότητα δὲν ὀλοκληρώνεται ποτέ. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπουσία τοῦ ἐνδύματος γιὰ νὰ συντελεστεῖ ἡ γυμνότητα, οὔτε γιὰ νὰ βιωθεῖ. Ἡ γυμνότητα εἶναι μία προοδευτικὴ σπουδὴ τῆς πάντοτε ἀκαθόριστης μεταλλαγῆς τῶν σημαϊνόντων, μεταλλαγῆς τῶν γλωσσῶν ποὺ ἐνδύεται ὁ

λόγος τῆς ἐπιθυμίας. Ἀδιάκοπο ἐναλλακτικὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ γλώσσα τῆς θέας στὴ γλώσσα τῆς ἀφῆς, ἀπὸ τὴ μέθη τῆς κλήσης στὴν ἔκσταση τῆς μετοχῆς.

Ἡ σωματικὴ ἀπαίτηση τῆς ἡδονῆς –ἐπιθυμία τυφλῆ, στερημένη τὴν ὄραση τοῦ πραγματικοῦ τῆς στόχου– σημαίνεται στὸ ἔνδυμα ἢ στὴ γυμνότητα, ὅπως σημαίνεται καὶ στὸ βλέμμα, στὸ χαμόγελο, στὴ φωνή, στὴ χειρονομία, στὴν κίνηση. Ἡ σημαντικὴ του φωτὸς καὶ τῆς χάρις αὐτονομεῖται, παύει νὰ *διαβαίνει ἐπὶ τὸ πρωτότυπον* τοῦ ἔρωτα. Ὁ λόγος τῆς ἐπιθυμίας ντύνεται τὴν ἐπιθετικὴ γλώσσα τῆς ἐγωκεντρικῆς ἀπαίτησης. Ἐκβιάζει τὴν ἀνταπόκριση στὴ δίψα τῆς ἡδονῆς.

Ἐπὶ ἔρωτα ἔρωτικὴ γυμνότητα, καὶ ἐπιθετικὴ γυμνότητα. Ἡ δευτέρη ἐκβιάζει τὴ σχέση, δηλαδὴ τὴν ἀναιρεῖ στὸ ἐπίπεδο τῆς συναλλαγῆς. Εἶναι ἡ γυμνότητα ποὺ προσφέρεται ὡς ἀπρόσωπο ἀντικείμενο ἡδονῆς, ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς σχέσης, τῆς ἀμοιβαίας αὐτοπροσφορᾶς. Γιὰ νὰ εἰσπράξει τὴν ἐφήμερη ικανοποίηση τῆς ἀνάγκης, ἢ τὴ ναρκισσικὴ ἐπιβεβαίωση τοῦ ἐγὼ ὡς ποθητοῦ ἀντικειμένου. Εἶναι ἡ ἐμπορευματοποιημένη γυμνότητα τῆς ἔντυπης πρόκλησης, τῶν φαντασιώσεων τοῦ πορνικοῦ θεάματος, τοῦ ψυχρὰ σκόπιμου «φλέρτ». Εἶναι τὸ φῶς στὴν ἀνταρσία τῆς ἀστραπῆς (Λουκ. 10,18).

Ἡ ἐρωτικὴ γυμνότητα εἶναι μόνο αὐτοπροσφορὰ. Δὲν ἀποφασίζεται, γεννιέται. Ὅπως τὸ φῶς στὸ ἐρωτευμένο βλέμμα καὶ στὸ χαμόγελο. Γιὰ νὰ δηλώσει τὴν παραίτηση ἀπὸ τὴν ἔσχατη ἀντίσταση τῆς αὐτοάμυνας, τὴν ντροπῆ. Ντροπῆ εἶναι ἡ φυσικὴ ἄμυνα στὴν ἐγωκεντρικὴ ἀπαίτηση τοῦ ἄλλου. Ἀμύνομαι μὲ τὸ ἔνδυμα, ντύνομαι γιὰ νὰ περισώσω τὴν ὑποκειμενικότητά μου: Νὰ μὴν ἐκτίθεμαι στὰ βλέμματα σὰν ἀπρόσωπο ἀντικείμενο ἡδονῆς.

Ὅταν ὁ ἔρωτας ἐγγίσει τὸ θαῦμα, τὴν ἀμοιβαία αὐτοπαραίτηση καὶ αὐτοπροσφορὰ, τότε δὲν ὑπάρχει ντροπῆ, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει ἄμυνα καὶ φόβος. Τότε ὅλο τὸ κορμὶ μιλάει τὴ γλώσσα τοῦ βλέμματος, τοῦ χαμόγελου, τοῦ ρυθμοῦ τῆς χάρις. Ὁ ἄνθρωπος ὁλόκληρος γίνεται *ὅλος φῶς καὶ ὅλος πρόσωπον καὶ ὅλος ὀφθαλμὸς –δόσις ἀγαθῆ καὶ δώρημα τέλειον*. Μόνο δίνεται, μόνο προσφέρεται, δίχως ἀντιστάσεις ἢ

κρατούμενα. Και ο τέλειος άφοπλισμός τής αυτοπαράδοσης ενδύεται τη γλώσσα τής άποκαλυπτικῆς γυμνότητας.

Ἡ ἀγάπη οὐ γινώσκει τὴν αἰδῶ, διὰ τοῦτο οὐ γινώσκει δοῦναι σχῆμα εἰς εὐταξίαν τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἀγάπη φυσικῶς ἔχει τὸ μὴ αἰδεῖσθαι καὶ λαθεῖν τὸ μέτρον αὐτῆς.

Ὅ,τι στὴν ἐπιθετικὴ γυμνότητα μᾶς προκαλεῖ καὶ μᾶς ἀποτροπιάζει –ὡς ἀναίδεια καὶ ἀσχημοσύνη καὶ ἀμετρία– στὸν ἀληθινὸ ἔρωτα μπορεῖ «φυσικῶς» νὰ εἶναι μόνο θάμβος ἀγάπης. Ὅταν πραγματικὰ παραιτεῖσαι καὶ παραδίνεσαι, ὅταν δὲν σε ἐνδιαφέρει παρὰ μόνο ἡ χαρὰ καὶ ἀλήθεια τοῦ Ἄλλου, μόνο νὰ ἀνθήσει ὁ Ἄλλος στὴν ἡδονὴ τοῦ πληρώματος τῆς σχέσης, τότε δὲν ὑπάρχουν φραγμοὶ καὶ κανόνες, σχήματα εὐταξίας τῶν μελῶν καὶ μέτρα αἰδημοσύνης.

Ἡ ἐρωτικὴ γυμνότητα δὲν ὀλοκληρώνεται ποτέ, γιατί εἶναι ἡ γλώσσα τῆς «κένωσης». Ἡ ἀφαίρεση τῶν ἐνδυμάτων δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ συντελεστεῖ ἡ γυμνότητα. Πρέπει νὰ ἐνδυθεῖ τῇ γλώσσα τῆς αυτοπαράδοσης καὶ αυτοπροσφορᾶς. Μὲ τὴν ἀπεριόριστη εὐφράδεια τῶν ἀδιάκοπων ἐκπλήξεων τῆς σχέσης.

Ἐρωτικὴ γυμνότητα, γλώσσα τῆς «κένωσης»: Ὁ Ἰησοῦς βρέφος γυμνὸ μέσα στὴ φάτνη, ἐν ποταμῷ γυμνωθεὶς βάπτισμα δεχόμενος ὡς δοῦλος, γυμνὸς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου ὡς ληστής. Καὶ διὰ τούτων ἀπάντων τὸν περι ἡμᾶς αὐτοῦ παρέστησεν ἔρωτα.

Ὅταν ἡ χριστιανικὴ Παράδοση μιλάει γιὰ τὴ σάρκωση τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐξαντλεῖ τὴ σημαντικὴ τῆς ἀποκάλυψης στὴν ἱστορικότητα τοῦ γεγονότος. Τὸ ἱστορικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ἀποκαλύπτει τὸν τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ: Μίαν ἀπεριόριστη δυναμικὴ ἐρωτικῆς αυτοπροσφορᾶς, τὴν «κένωση» τοῦ Θεοῦ ἀπὸ παραφορὰ ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο. «Κένωση» σημαίνει ὅτι ὁ ἄμορφος παίρνει μορφή, ὁ ἄρρητος γίνεται γλώσσα. Μορφή καὶ γλώσσα εἶναι ἡ σάρκα τοῦ περατοῦ καὶ ἐφήμερου, ἡ σάρκα τοῦ θνητοῦ. Ποὺ μπορεῖ ὡστόσο νὰ σημάνει τὸ ἀπεριόριστο καὶ ἄχρονο, τὴν προσωπικὴ παρουσία τῆς ὄντως ζωῆς.

Στά δεδομένα τῆς μορφῆς καὶ τῆς γλώσσας ἀνήκει κάθε σημαῖνον τῆς σάρκωσης τοῦ Θεοῦ: Ἡ σύλληψη ἀπὸ μητέρα *παρθένο*, σύλληψη ἐλεύθερη ἀπὸ τῆ φυσικῆ ὀρμῆ πλασματικῆς αὐτοδιαίωσις τοῦ θνητοῦ. Ὁ Θεὸς (ὁ Ἄλλος τῆς ζωτικῆς μας ἐπιθυμίας) ἀποκαλύπτεται *Πατήρ*: ἡ ζωοποιὸς ἀρχὴ ὡς προσωπικὴ ὑπαρξίη. Ἡ παρθένος γίνεται μητέρα –ἡ ἐρωτικὴ δυνατότητα τῆς φύσης σαρκώνει τὴν ὄντως ζωὴ, δίχως διάμεσο ἐφήμερου πόθου. Ἡ γλώσσα σημαίνει τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, χωρὶς τὸ σημαϊνόμενο νὰ ὑποτάσσεται στὸ νοηματικὸ σημαῖνον. Τὸ σημαϊνόμενο παραμένει ἐπέκεινα τοῦ σημαϊνοντος, ὅπως παραμένει ἐπέκεινα κάθε ἐρωτικῆς συν-ουσίας ὁ συμμετοχὸς τῆς συνουσίας, στὴ δυναμικὴ ἀπροσδιοριστία τοῦ ὑποκειμένου «Ἄλλου».

Ὁ Θεὸς τῆς ιστορικῆς ἀποκάλυψης καὶ ὁ Ἄλλος τῆς ἐρωτικῆς συνουσίας εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἐδῶ ἀ-λήθεια σημαίνει τὴ μὴ-λήθη, τὴν προσωπικὴ ἐμφάνεια. Ἀλήθεια μόνον ἢ φανέρωση, μόνον ἢ γυμνότητα τῆς «κένωσης», τὸ σημαῖνον τῆς ἐπιθυμίας. Τὸ σημαϊνόμενο τῆς ἐπιθυμίας πάντα ἐπέκεινα, ἀπρόσιτο στὴ γλώσσα, προσιτὸ μόνον στὴν ἀμεσότητα τῆς ἐρωτικῆς σχέσης.

13. RICERCARE

Μέλαινά εἶμι καὶ καλή.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ κορμί, ντυμένο τὴ μαυριδερὴ λαμπράδα τοῦ ἡλίου. Ἄφοβη γύμνια στιλπνῆς ὁμορφίᾳς καὶ χρειάστηκαν αἰῶνες γιὰ νὰ τολμηθεῖ αὐτὴ ἢ ἀμφίστομη ἀφοβία. Νὰ ἰσορροπήσει τὸ θάμβος ἄκριη στὴν κόψη τοῦ ἐπισφαλοῦς. Χαίνων τῶν πουριτανῶν ὁ πανικὸς ἀπὸ τὴ μιά, ἀπόκρυμνη φοβία ὑφασμένη στὴν ἀπτή εἰκόνα τῆς ψυχῆς γιὰ τὸ κορμί της. Κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, ρομαντικὲς κατωφέρειες ναρκισσικῆς ἀδηφαγίας, βρηχυθοὶ πόθου καλυμμένοι στὸ μελώδημα τρυφερῶν αἰσθημάτων.

Στιγμὲς τῆς μέρας νὰ σταλάζουν στὸ μήνα, οἱ μῆνες νὰ ἐκβάλλουν στὸ χρόνο, τὰ χρόνια στοὺς αἰῶνες. Καὶ τὸ ὑλικὸ τῆς ροῆς κατεδαφισμένες

ζωές μοναδικές και άνεπανάληπτες. Κατρακύλησαν σκαλι - σκαλι την ύπαρξη, στιγμή - στιγμή, μέσα στο ζόφο της ένοχης για τη φύση τους, της ντροπής για τὸ ἴδιο τους τὸ κορμί. Αἰῶνες ἀσφυξίας στὴν πιὸ θανατερὴ ἀπὸ τὶς στερήσεις, στὴν ἀπαγόρευση τοῦ ζωτικοῦ, στὸ λιμὸ τοῦ ἔρωτα. Ὡσπου ἡ γέυση τοῦ θανάτου σωρεύτηκε σὲ ἀπόχρεμμα ἀνταρσίας. Μισητὸ ἀπολακτίστηκε τὸ εἶδωλο τῆς ἐγκράτειας, τῆς σεμνοτυφίας, γὰρ νὰ λατρευτεῖ ἀναπαλαιωμένο τὸ εἶδωλο τῆς ἡδονῆς.

Εἶδωλοκλαστικὴ ἐκθρόμβωση, ὅμως ἡ ζωὴ κομπιάζει καὶ στὸν πολιτισμὸ τοῦ Διαφωτισμοῦ. Πολιτισμὸς ἄπολις, δίχως ὄρια προσωπικῆς κοινωνίας, ἀποτιμάει τὴν ὁμορφιά μὲ τὸ μέτρο τοῦ ἀπρόσωπου δικαιώματος στὴν ἐνστικτώδη προτίμηση. Ἡ αἴσθηση τοῦ κάλλους τῆς φύσης τίποτα περισσότερο ἀπὸ σκοπιμότητα τῆς ἴδιας τῆς φύσης ριζωμένη στὴ «βιοδομῆ» τοῦ ἀτόμου. Ἀντι-κείμενο ἐρέθισμα εὐφραντικὸ τῶν αἰσθήσεων, πορισμὸς ἀτομικῆς ἀπόλαυσης. Τὸ κάλλος δὲν καλεῖ σὲ τίποτα, δὲν ἐλευθερώνει τὴ σχέση. Ἡ ἐμπειρία τῆς σχέσης παγιδευμένη στὴ νοητικὴ τῶν συσχετισμῶν, στὴ μηχανικὴ τῆς δράσης-ἀντίδρασης. Καὶ τὸ αἶνιγμα τοῦ ἔρωτα ἀπλοῖκὰ λυμμένο : βιολογικοὶ μηχανισμοὶ ἀντανακλαστικῶν καὶ ἐνστικτῶν.

Γυμνὴ στιλπνὴ ὁμορφιά τοῦ ἀνθρώπινου κορμοῦ, ἀναδυόμενο θαῦμα σὲ ἕναν κόσμο τυφλὸν γι' αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψη. Νὰ σαρκώνει ἡ φθαρτὴ σάρκα τὸν ζωντανὸ λόγο τοῦ τροπικὰ ἀπέιρου, τὴν κλήση στὴ μέθεξι τῆς ἀμεσότητας τοῦ καθόλου -γῆ καὶ θάλασσα καὶ πορφυρὸ ἡλιοβασίλεμα στὴν ἀπτὴ ἐγγύτητα τοῦ γυμνοῦ κάλλους.

Κι ὁ πολιτισμὸς ἀνάπηρος στὴν ἀφή, δίχως αἰσθητήρια σχέσης, παγώνει τὴν ὁμορφιά σὲ ἀντικείμενο ἐμπορεύσιμης θεάς. Ἐντυπη γυμνότητα παντοῦ, νεκρὰ θεάματα δυσδιάκριτου ἔρωτα, μὲ κρημνὸ κενοῦ ἀνάμεσα στὴ θεά καὶ στὸν θεατὴ κι ἀπροσπέλαστη τὴν ἀμεσότητα. Τόσοι αἰῶνες ἀπωθημένης δίψας καὶ πόθου, συλλογικὸ ὑποσυνειδητὸ ὀργωμένο ἀπὸ τὴ στέρηση, τὴν ἐρωτικὴ ἀπόθεση, καὶ ἐκβάλλει σὲ πολιτισμὸ τεχνητῶν ἐξάρσεων τῆς ἀνέλπιδης ἐπιθυμίας, σὲ αὐτοερωτισμὸ τῆς φαντασίωσης.

Διαφωτισμὸς ἦταν ἡ πιὸ κοφτερὴ μέσα στὶς συνειδήσεις ἐπανάσταση. Ρίγος ἀπελευθέρωσης ποὺ ἀπλώθηκε μὲ τὴν ταχύτητα τῆς φωτιᾶς στὴν

ξεραμένη σιτοκαλαμιὰ μετὰ τὸν θέρο. Κάτι ἄλλο, ἢ κάτι περισσότερο ἀπὸ ἰδεολογία. Ανατροπὴ τῆς νοο-τροπίας, στάση ζωῆς μὲ ἀντεστραμμένους τοὺς ὅρους τῆς εὐρωπαϊκῆς θρησκευτικότητας. Κι ἦρθε σὰν θρύψη στὸν ἰστό κοινωνιῶν φαδιασμένων στὸ στυφὸ ὑφάδι τοῦ μονισμοῦ, τῆς στεγνῆς μονομέρειας: Τὸ «κυρίως ἀνθρώπινο» ἐκεῖ ἦταν μόνο τὸ «πνεῦμα», καὶ κορυφωμὰ τοῦ «πνεύματος» ἡ ἀποδεικτικὴ τῆς διάνοιας. Ἡ φύση τόπος κυριαρχίας τοῦ διαβόλου, ἡ φαινόμενη πραγματικότητα ὑποταγμένη στὴν ἀλογία τῆς «πτώσης». Κάθε τι αἰσθητό, μιὰρὸ καὶ ὑποπτο, ἀφοῦ μόνο τὸ πνευματικὸ - νοητὸ συγγενεῦει μὲ τὸ αἰώνιο. Οἱ σωματικὲς αἰσθήσεις, θυρίδες παρεῖσφρησης τοῦ κακοῦ, προσάναμμα διέγερσης τοῦ κτηνώδους ἐνστίκτου. Ἀπαγορευμένος καρπὸς ἢ ἡδονή, προαγωγὸς στὸ θάνατο, σὲ κολαστήρια ἀτελεύτητα φρικιαστικῆς ἔμπνευσης. Μόνη δυνατότητα σωτηρίας, ἢ δίχως ὅρους ὑποταγῆ στοὺς ἐξουσιαστικοὺς μηχανισμοὺς τῆς θρησκείας. Τὸ κράτος, ἡ ἠθικὴ, οἱ κοινωνικὲς δομὲς καὶ λειτουργίες, τὸ νόημα τῆς καθημερινότητας τοῦ βίου, ὅλα ὑποταγμένα στὸν ἄγαμο κληρο, ἐντεταλμένο ἐπόπτη τοῦ ἀνέραστου ἀσκητισμοῦ τῆς στέρησης καὶ τοῦ φόβου.

Ὁ Διαφωτισμὸς ἦρθε σὰν τὸ χτύπημα τοῦ σφυριοῦ στὴν πυρωμένη κι εὐπλαστὴ ἀγανάκτηση. Νὰ τὴν μεταπλάσει σὲ κοφτερὴ ἄρνηση πάνω στὸ ἀμόνι μιᾶς ἀράγιστης λογικῆς. Ἡ φύση ὄχι, δὲν ἔχει ἀνάγκη τὸ ἄπιαστο φάντασμα τοῦ Θεοῦ. Κατέχει ἀπὸ μόνη τῆς ὅλα ὅσα χρειάζεται γιὰ νὰ κρατᾷ σὲ ρυθμὸ τὸ συμπαντικὸ ρολοῖ. Ἡ ἐπιστῆμη τοῦ ἀνθρώπου ἀποκρυπτογράφησε τὸν μηχανισμό τοῦ ρολοιοῦ, δὲν βρῆκε πουθενὰ κρυμμένο τὸν Θεό, βρῆκε ἐγγενῆ στὴ φύση τὴ λογικότητα καὶ τὴ δύναμη. Κι ὁ ἄθρωπος, φύση κι αὐτός. Μὲ κατάλληλες συνθήκες ἢ ὕλη ἀπὸ μόνη τῆς παράγει πνεῦμα. Ἐφήμερος καὶ θνητός, πρέπει νὰ ἀπολαύσει τὴ ζωὴ μὲ τίς αἰσθήσεις, τὴν ἀνεμόεσσα ἡδονή. Κάθε ἄλλο «νόημα» τῆς ὑπαρξῆς, στέρηση, ἐνοχὴ καὶ μιζέρια. Μὲ τὸ λογικὸ ὀριοθετεῖ τὴν ἀπόλαυση, φτιάχνει νόμους, κράτος, τιθασεῦει τὴ συμβίωση.

Στὸ ἴδιο ἀμόνι τῆς ἀράγιστης λογικῆς εἶχε πλάσει τὸν κόσμον καὶ ἡ θρησκευοποιημένη εὐρωπαϊκὴ χριστιανοσύνη. Ὁ Διαφωτισμὸς πολέμησε μὲ τὰ ὄπλα τοῦ ἀντιπάλου. Στὴ θέση τοῦ φαντασιώδους Θεοῦ, ἡ

φαντασιώδης θεοποιημένη Φύση. Στη θέση της ά-νόητης άσκητικῆς, ἡ ἔωλη άτομικῆ ἀπόλαυση. Στη θέση της ἀτομικῆς συλλογιστικῆς, ἡ ἀτομικῆ πειραματικῆ ἐπαλήθευση, ἡ ἀτομικῆ μαθηματικῆ ἐνόραση, οἱ ἔμφυτες ιδέες, οἱ ἀτομικὲς ἐποπετεῖες, τὸ ἀτομικὸ βίωμα. Μεταλλαγή τῆς θεωράκισης τοῦ ἴδιου πάντα μοναχικοῦ αὐτοέγκλειστου ἀτόμου. Εἶτε μὲ τὸ ὄνομα τῆς θρησκευτικῆς νοησιαρχίας εἶτε, μὲ τὸ ὄνομα τῆς θετικῆς ἐπιστήμης, ἡ ἴδια πάντα παγερῆ πανοπλία νὰ φυλακίζει τὴν ὑπαρξὴ στὴ σιγουριά τοῦ ἀνέραστου ἀτομοκεντρισμοῦ.

Αἰχμάλωτος τῆς θρησκευτικῆς του μήτρας ὁ Διαφωτισμὸς, δέσμιος στὸν δυαλισμὸ φύσης - ὑπόστασης, ψάχνει τὸ πραγματικὰ ὑπαρκτὸ στὴν ὀριστικῆ ὄντοτητα. Μὲ τὸν ἴδιο συλλαβισμό τῶν θεολόγων τῆς Δύσης. Δίχως ὑποψία γιὰ τὴν ἀπόκρυμνη γλώσσα τῶν Ἀνατολικῶν ὑψηλῶν, τὴν ἐπαναστατικῆ ἀνατροπῆ τῶν ὄρων τῆς γνώσης τοῦ πραγματικοῦ καὶ ὑπαρκτοῦ.

Ὅπου ἀνατέλλει ὁ φωτισμὸς, ἡ γνώση δὲν ἐξαντλεῖται στὴ σημαντικῆ τῶν ὀρισμῶν, εἶναι ἐμπειρία σχέσης. Ἡ σχέση γεγονὸς μέθεξης στὶς ἐνέργειες τῆς φύσης. Οἱ φυσικὲς ἐνέργειες προσιτὲς στὴν ἀμεσότητα τῆς ἐμπειρίας. Καὶ ἀποκαλύπτουν τὸν τρόπο τῆς προσωπικῆς ἐτερότητας. Ποῦ διευρύνεται στὴν ὀλότητα τοῦ συμπαντικοῦ προσωπικοῦ κάλλους.

Ἀνυποψίαστος ὁ Διαφωτισμὸς γλυστράει στὴ χαίνουσα ἔκλειψη τοῦ προσωπικὰ ὑπαρκτοῦ. Μὲ ἀτέλειωτους τόμους δεκάδων χιλιάδων σελίδων γλαφυρῆς εὐστομίας. Δαιδαλώδεις διορύξεις ἐπιχειρημάτων γιὰ νὰ ὑπονομευτεῖ τὸ τίποτα: τὰ φαντασιώδη νοήματα τῆς θεολογικῆς συλλογιστικῆς. Καὶ ἡ πυρίτιδα τῆς ἐκτίναξης ἄφλεκτο: Ἀναστολὲς σκεπτικισμοῦ, σύγχυση σχετικισμοῦ, μηδενιστικὸ ἀδιέξοδο. Ἡ ὑπαρξὴ νὰ αἰωρεῖται πάντα ἄ-νόητη, ἡ ὕλη ἀνερμήνευτη, ἡ συμπαντικῆ μηχανικῆ ἐγκαταλειμμένη στὴν ὑπερβατικῆ «τρυαλιότητα».

Ὁ	Hobbes,	ὁ	Locke,	ὁ	Hume-
ὁ	Pufendorf,	ὁ	More,	ὁ	Maupertuis-
ὁ	Buffon,	ὁ	Bacon,	ὁ	Voltaire-
ὁ	Diderot,	ὁ	D' Alembert,	ὁ	Condillac-
ὁ	Bayle,	ὁ	Leibniz,	ὁ	La Mettrie-

ὁ Holbach, ὁ Meslier, ὁ Bonnet-
ὁ Berkley, ὁ Turgot, ὁ Du Bos-
ὁ Shaftesbury, ὁ Butler, ὁ Rousseau-

εἶτε συγκλίνουν, εἶτε ἀποκλίνουν στὴ ματαιόφρονη διορυχὴ τοῦ πραγματικοῦ, τὸ ἴδιο πάντα ὄντολογικὸ κενὸ στὶς πληθωρικὲς σελίδες τους. Ναυτιώδης ἀστάθεια, ἐκκρεμότητα ταλάντευσης στὶς στιγμὲς τοῦ ἐφήμερου. Τὸ μυαλὸ τρίζει, ἐλπίδα πουθενά, νόημα κανένα. Ἡ ὑπαρξὴ κατάρτα τυχαιότητας ἢ «θείας» ἀθαιρεσίας. Τὸ ἀπτό, φαντασιῶδες προκάλυμμα τοῦ κενοῦ, τοῦ τίποτα. Κι ὅμως ἡ ἀμάχη γιὰ τὴν υπεράσπιση τοῦ κενοῦ φανατισμένη. Αὐτὴ ὑπαγορεύει τὰ «εὐρήματα», αὐτὴ ὀρκίζει στὴν «πρόοδο», στὴν «ἀνάπτυξη», στὴν «ἀποκατάσταση τοῦ αἰσθητοῦ», στὴν «καταξίωση τῆς φύσης».

Σκοτεινὸς διαφωτισμὸς μὲ τὴ γνώση δέσμια σὲ «ἀρχὲς» αἰτιώδεις ἢ κανονιστικὲς τοῦ πραγματικοῦ καὶ ὑπαρκτοῦ. Τραγικὴ ἢ ἐμμονὴ του νὰ ὀρίσει τὴ ζωὴ, δηλαδὴ νὰ καταργήσῃ τὴ δυναμικὴ ἀπροσδιοριστία τῆς σχέσης. Νὰ ἐξαντληθεῖ ἡ γνώση στὸ ἀντι-κείμενο νόημα, στὴν περιγραφτὴ αἴσθηση. Κάθε ἀπόπειρα διαφυγῆς στὴ «διαίσθηση», στὴν «ἐνόραση», στὸ «ὑπαρξιακὸ βίωμα», ὀριοθετημένη. Γιατὶ μόνον ὀριοθετημένο τὸ ὑποκειμενικὸ ἐνδύεται ἀντικειμενικὴ ἐγκυρότητα.

Πολιτισμὸς ἀνέραστος, ἀνίκανος νὰ τινάζει λουλούδι μὲς στὴ μέση τῆς θάλασσας. Νὰ ψηλαφήσῃ ἀλήθεια παραιτημένος ἀπὸ τὸν ἐγωκεντρισμὸ τῆς κατοχῆς τῆς. Ἐρωτας ἢ μόνη γνώση στὸ χεῖλος τῶν ἀκράϊων ἐρωτημάτων. Τὰ ἐρωτήματα ἀναπάντητα κι ἡ βεβαιότητα θάμβος. Ἄν ἀλήθεια εἶναι μόνον ἡ ζωὴ, κι ἂν ἡ ζωὴ μόνον κοινωεῖται στὸ τάνυσμα τῆς αὐτοπροσφορᾶς.

Ποιὰ ἢ αἰτία τῆς γένεσης τοῦ κόσμου, τῆς ὕλης καὶ τῆς ζωῆς, ποιὰ ἢ ἀρχὴ τῆς κίνησης, ἢ ἐρμηνεία γιὰ τὸ «φυσικὸ κακὸ», γιὰ τὴ φθορὰ καὶ διαφθορά. Γιατὶ ἀνόμοια ἢ κατανομὴ χαρισμάτων καὶ ὀδυνῶν στοὺς ἀνθρώπους, γιατί δεδομένη ἢ γέννησή μας, οἱ κληρονομικοὶ προκαθορισμοί, τὸ φύλο μας. Κάθε ἀπόπειρα ὀρισμοῦ, ρωγμὴ ἀπροσπέλαστου κενοῦ, ρίγος πανικοῦ.

Ἀλλὰ ὁ θρίαμβος θρυμματισμοῦ τῶν πεφωτισμένων βεβαιότητων καιροφυλακτοῦσε ἔνδον τῶν ἐπιστημονικῶν ἀδύτων. Ποιά αἴσθησις ἔχουμε τοῦ «πεδίου», δίπλα στο «στοιχειῶδες σωματίδιο» καὶ στο «κύμα». Τί σημαίνει χῶρος δέκα διαστάσεων στο ὑποατομικὸ πεδίο, Τί εἶναι ὁ μὴ - χῶρος τῆς ἰλιγγιώδους διαστολῆς τοῦ σύμπαντος, ποῦ διαστέλλεται τὸ σύμπαν μὲ ἀσύλληπτες ταχύτητες, ἀφοῦ ὁ χῶρος (καὶ ὁ χρόνος) εἶναι μόνο συνάρτηση τῆς ὕλης - ἐνέργειας. Πῶς νὰ ἀναπαραστήσουμε νοητικὰ τὴν «καμπυλότητα» τοῦ χωρόχρονου, τὴ χωρική ἀπόσταση σωματιδίων ποῦ βεβαιώνεται σὰν ἀ-τοπικὴ ὀλιστικὴ διασύνδεση, τὸ πεπερασμένο τοῦ σύμπαντος ποῦ ὅμως δὲν ἔχει καταληκτικὰ ὄρια, κι ἔτσι τὸ λέμε ἀπεριόριστο δίχως νὰ εἶναι ἄπειρο.

Τελικά, πῶς νὰ ὀρίσουμε τὴ μετα-φυσική, ὅταν καὶ ἡ φυσικὴ παραμένει ἀνυπότακτη στὶς νοητικὲς ἐποπτεῖες μας. Μαθηματικὴ συμβολικὴ, παρτιτοῦρες τυπικῶν ἐξισώσεων, σὲ ἀναλογία μὲ ὑπαινικτικὲς εἰκόνες ἐμπειρίας τῆς τρωτικῆς ἀμεσότητας. Ἡ μόνη γλώσσα ποῦ ἀπηχεῖ τὴ μελωδία τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἄρρητου. Γιὰ τὸν μύστη τῆς σημαντικῆς ὑποτύπωσης.

Ἄν ὁ Θεὸς ὀρίζοταν μὲ τοὺς κανόνες τῆς συλλογιστικῆς τῶν Σχολαστικῶν, μὲ τὶς ἐπιταγὲς ἀναγκαιότητας τοῦ νευτώنيου κοσμοειδώλου, μὲ τὶς κανονιστικὲς ἀπαιτήσεις ἢ ἠθικὲς σκοπιμότητες τῶν Διαφωτιστῶν, θὰ ἦταν «θεὸς» ὑποδεέστερος καὶ τῆς ἐκπληξης τοῦ ὑποατομικοῦ πεδίου. Τὸ συμπαντικὸ θαῦμα καὶ δράμα τῆς ἐλευθερίας μεταγραμμένο σὲ ψευδαισθήσεις εἰδωλοποιημένης αὐτάρκειας. Κι ὁ ἔρωτας κενὸ στολισμένο αἰσθήματα.

Βλέμμα καὶ χαμόγελο γυμνῆς ὁμορφιάς, κορμὶ ἀναδυόμενο στὴ μέλαινα λαμπράδα τοῦ καλοκαιριοῦ, ἄρωμα καὶ χυμὸς τοῦ ροδάκινου, σμαραγδένια διαφάνεια θαλάσσιου ὀρμίσκου. Μόνη ἢ ἀπτή χάρις ἀπαντᾷεὶ στὰ ἔσχατα ἐρωτήματα. Χάρις - χάρισμα τῆς κλήσης στο κάλλος τῆς σχέσης. Ὅ,τι καλεῖ δὲν κλείνεται στο νόημα, ἔχει πρόσωπο καὶ ὄνομα. Ἡ κλήση διαβαίνει τὴν ἐπιθυμία, γιὰ νὰ ἐκβάλλει στὸν ἀτέρμονα κόλπο τῆς μόνης θετικῆς τρυφερότητας.

14. REPRISE

*Πηγή κήπου και φρέαρ ύδατος ζῶντος
και ροιζοῦντος ἀπὸ τοῦ Λιβάνου.*

ΜΕΣΑ ΑΠΟ τὴ διόπτρα τοῦ ἰδανικοῦ σπάζει στὰ δυὸ ἡ εἰκόνα τοῦ ἔρωτα: Ἔρωτας γιὰ τὸ Θεό, ἔρωτας γιὰ διπλανὸ ἄνθρωπο - κομμάτια ἀσύμπτωτα στὴν πρισματικὴ διάθλαση τοῦ ἔντελου. Ἀκήρατος συναρπαγὴ ὁ θεῖος ἔρω, ἀπρόσμικτη πνευματικὴ ἔξαρση. Διαρρηγμένη κάθε συνάρθρωση μὲ ἀνθρωποπαθεῖς εὐδαιμονίες, σωματικὲς ἀφετηρίες τοῦ πόθου, ἡδονικὰ σκιρτήματα συναισθημάτων. Ἄσπιλη καθαρότητα, ἐντοπισμένη στὸ νοητό, στὸ ἄυλο.

Ἄραγε τὸ λεόπαρδο φωλιάζει μόνον στὸ κορμί, ὄχι στὴν ἀμφίκοπη φύση; Τὸ τρέφει μόνον ἡ ἀνατριχίλα τῆς σάρκας, ἢ και ὁ τρυγητὸς τῆς ἡδονικῆς εὐλάβειας; Ποιὸ φῶς νὰ ξεκλειδώσει τὸ ὀφθαλμοφανὲς ἀπὸ τὴν πρισματικὴ τῶν εἰδώλων τοῦ νοητοῦ και ἄυλου. Αἴλουρος ἀδίστακτης ἀπληστίας τὸ ἐγώ, ὑποτάσσει τὸν Θεὸ στὴ νεκρὴ ἔννοια, ἐπενδύει στὴ νέκρα ἔρωτα αἰώνιας ἐξασφάλισης.

Μὲ τὴ διόπτρα τοῦ νοητὰ ἰδανικοῦ, πῶς νὰ ξεχωρίσεις τὸν πόθο γιὰ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸν αὐτοερωτισμὸ τῆς παλιννόστησης στὴ μήτρα, τὴ φαντασίωση ἰδιοχρησίας τοῦ ἀδιατάρακτα ἀσφαλοῦς.

Σίγουρα, ὁ ἔρωτας διαθλάται παραμορφωτικὰ μέσα ἀπὸ τὸ κορμί. Ἀλλὰ κι ἡ ψυχὴ εἶναι συνεπέστερο πρίσμα; Πόσο συχνὰ ἐξακτινώνει τὸν πόθο τοῦ Θεοῦ σὲ ἀπατηλοὺς κατοπτρισμοὺς ἀποδεικτικῶν συλλογισμῶν, διαθλάσεις ἀναγκαίων «ἰδιωμάτων», καλειδοσκοπικὲς προβολὲς αἰσθητῶν παραστάσεων στὸ νοητικὰ ἀπόλυτο. Ὅλα γιὰ τὴν ἡδονὴ τῆς ἀντιληπτικῆς αὐτάρκειας. Τὴ δίψα κατοχῆς βεβαιοτήτων γιὰ τὸ δικό της διηνεκές. Τὴν ἀπληστία αὐτοθωράκισης μὲ ὑπερβατικὲς ἐγγυήσεις.

Πίστη και ἀρετὴ: οἱ πόλοι ἐνδημικῆς διάθλασης τοῦ πόθου σὲ πολὺτροπους ἰριδισμοὺς ἰδιοτέλειαι. Στραφταλιστὲς ἀδιαλλαξίες, κι ὁ πυρήνας: ἡδονή. Ἡδονὴ τῆς ἐγκύστωσης σὲ κελύφη δογμάτων, ἡδονὴ ναρκισσικῆς ἠθικότητας, εἰσπρακτικὴ βουλιμία ἐξῶθεν κύρους. Ἡ

σάρκα σίγουρος μειοδότης, ἂν συγκριθεῖ μετὰ τὴν ἀκόρεστη ἀπαιτήση τοῦ ὑπερεγῶ. Πεζούρα ἢ σάρκα, κι ἢ «πίστη» καβάλα στὴν ἀφηνιασμένη δίψα τῆς σιγουριᾶς, μετὰ τὴν «ἀρετὴ» νὰ καλπάζει σὲ ἐκμαυλισμοὺς αὐτοερωτικῆς πνευματικότητος. Λυσσαλέα ἢ θρησκευπώνυμος δίψα γιὰ τὸν ὄργασμὸ τῆς αὐτοεκτίμησης, τοῦ αὐτοθουμασμοῦ.

Εὐθεία ματιὰ, δίχως προσχηματικὲς διόπτρες. Καὶ φωτίζει τὸ μέτρο τοῦ ἔρωτα. Μέτρο αὐτοπαραίτησης καὶ αὐτοπροσφορᾶς. Εἴτε γιὰ τὸν Θεὸ εἶναι ὁ ἔρωτας, εἴτε γιὰ διπλανὸ ἄνθρωπο. Μετὰ τὴν ἴδια ἀγαπητικὴ ἐκσταση τὴν «ἐγκαταμεμιγμένη» στὶς δυνατότητες τῆς φύσης μας.

Ὁ ὄντως ἐρῶν -λέει ἡ εὐθεία ματιὰ- ἀεὶ τοῦ φιλουμένου φαντάζεται τὸ πρόσωπον, καὶ τοῦτο ἔνδον ἐνηδόνως περιπτύσσεται. Ὁ τοιοῦτος οὐκέτι οὐδὲ καθ' ὕπνου ἠρεμεῖν τοῦ πόθου δύναται, ἀλλὰ κάκει τῷ ποθουμένῳ προσαδόμενος. Οὕτως ἐπὶ σωμάτων, οὕτως ἐπὶ ἀσωμάτων πέφυκε γίνεσθαι. Καὶ συνεχίζει ἡ διαυγέστατη ρήσις: Μακάριος ὅστις τοιοῦτον πρὸς Θεὸν ἐκτίσατο ἔρωτα, οἷον μανικὸς ἐραστὴς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐρωμένην κέκτηται.

Μέτρο τοῦ ἔρωτα γιὰ τὸν Θεό, ὁ μανικὸς πόθος γιὰ πρόσωπο ἀνθρώπου. Μέτρο δυσπρόσιτου κατορθώματος, γι' αὐτὸ καὶ μακαρίζεται ὅποιος τὸ φτάσει. Ἀλλὰ τὸ μέτρο «πέφυκε», εἶναι ἀπὸ τὴ φύση δεδομένο. Δὲν ἀγαπᾶμε μετὰ ἄλλη φύση τὸν Θεὸ καὶ μετὰ ἄλλη τὸν ἐρώμενο ἄνθρωπο. Ἴδιος ὁ ἔρωτας «ἐπὶ σωμάτων καὶ ἀσωμάτων». Ἄν τὸ λεόπαρδο δὲν ἐλλοχεύει μόνον στὴ λόχη τοῦ κορμιοῦ, εἶναι γιὰ τὸ πολυτίμητο θήραμα ὑπάρχει ἀμφιγενὲς στὴ δίκωπη φύση: ἢ ἐκ-στατικὴ δυνατότητα τοῦ πόθου.

Μέτρο τοῦ ἀνθρώπινου ἔρωτα γιὰ τὸν Θεό, οὔτε τὸ ἄυλο καὶ νοητό, οὔτε ἢ κωδικὴ «καθαρότητα». Μέτρο μόνον ὁ πόθος. Ἀλλὰ πόθος προσώπου, πόθος τοῦ Ἄλλου, πόθος ἐκτὸς τοῦ ἐγῶ. Ποῦ μεταθέτει τὴν ὑπαρξὴ στὴν ποθοῦμενη σχέση. Μεταποιεῖ τὴν ὑπαρξὴ σὲ σχέση.

Μακάριος ὁ μανικὸς ἐραστὴς, μακαριστὴ ἢ ἀβυσσοτόκος μανία. Μόνον στὸν ἐπαναβασμὸ τῶν ἀβύσσων γεννιέται χαμόγελο. Κι αὐτὸ τὸ χαμόγελο ποῦ δὲν πατάει πουθενά, εἶναι ὁ ἔρωτας. Δὲν ἔχει ἄλλη μήτρα

ή γεύση τῆς ζωῆς. Στὸν ἕλιγγο τοῦ χαώδους, τῆς ἀπληστης ἐρωτικῆς δίψας, ἀκόμα καὶ τῆς ἀπρόσωπης, παραμονεῦει ἀνόθος: Μεταμόρφωση τῆς ἐπίπεδης ἀπληστίας σὲ ἀπληστη τόξευση πρὸς ἀγλαέστατην Ἑτερότητα. Ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλεῖται καὶ ἡ ἐπὶ κληση ἐπώνυμη. Τὸ βεβαιώνει ἡ ἄκρα διαύγεια τοῦ λόγου τῆς ἐρήμου:

Εἶδον, λέει, ἀκαθάρτους ψυχὰς περὶ ἔρωτας σωμάτων ἐμμανῶς διακειμένας· καὶ δὴ αὐταὶ σκῆψιν μετανοίας προσλαβόμεναι, ἐκ πείρας ἔρωτος τὸν αὐτὸν πρὸς Κύριον μετενηνόχασιν ἔρωτα. Καὶ πάντα φόρον εὐθὺς ὑπερπηδήσασαι, ἀπλήστως εἰς ἀγάπην Θεοῦ ἐνεκεντρίσθησαν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος τῇ σώφρονι ἐκείνῃ πόρνῃ οὐ λέγει ὅτι ἐφοβήθη, ἀλλ' ὅτι ἠγάπησε πολὺ· ναὶ ἠδυνήθη εὐχερῶς ἔρωτι ἔρωτα διακρούσασθαι.

Μὲ πείρα ἔρωτα σαρκικοῦ καὶ τυφλοῦ, ἔστρεψαν οἱ μαμάριοι τὸν ἴδιο αὐτὸν ἔρωτα στὸ Πρόσωπο τοῦ Περιαιγοῦς Καλλιμόρφου. Ὁ ἴδιος ἀπρόσωπος πόθος, ὁ τρυγητῆς δαναΐδων τέρψεων, μπολιάστηκε στὸν ἐναγκαλισμὸ τοῦ παράφορου Νυμφίου. Δίχως φόβο ποῦ τὸ κεντράδι τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ ἀνασύρθηκε ἀπὸ ἄλλους ἀλίμενους ἐναγκαλισμούς.

Ἐκκύπτει ὁ ἔρωτας ὡσεὶ ὄρθρος καὶ ἐκπνέει κάθε φόβου νυκτιφανοῦς σκιά. Γι' αὐτὸ καὶ σημάδι τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτα ἡ διαφεγγῆς ἀφοβία. Ὁ ἔμπειρος τῆς μακαριστῆς ἀμοιβαιότητος δὲν φοβάται, γιατί δὲν διεκδικεῖ. Τὰ ἔχει ὅλα, παραιτημένος ἀπὸ ὅλα. *Πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε.* Πάντα. Ἀγόρασε τὸν *καλὸν μαργαρίτην*.

Στοὺς ἀντίποδες τοῦ πλοῦτου τῆς ἐρωτικῆς ἀκτησίας, τὸ ἀνέραστο κτητικὸ πάθος θρησκευτικῆς δικαίωσης. Τίμημα τραγικὸ ἐρωτικῆς στέρησης στὸ βωμὸ τῆς ἀπληστίας τοῦ θρησκευτικοῦ ἐγωτισμοῦ. Πάσχει τὴ στέρηση ὁ ψευδευλαβῆς ἀνέραστος, πάσχει τὸ πάθος μανικῆς αὐτοκαταξίωσης. Γαντζώνεται ἀπελπισμένα στὸν νόμο, νὰ ἐξασφαλίσει τὴν τεκμαρτὴ δικαίωση τῆς τραγικῆς του στέρησης. Κι ὁ νόμος μετασκευάζει τὴν ἔλλειψη σὲ περίσσεια μένους ἐπιθετικοῦ. Γίνεται ἀνάληγτος ὁ ἀνέραστος, σκληρὸς ἐπιτιμητῆς κάθε ἀδυναμίας, κάθε ἀνθρώπινης ἀποτυχίας. Ἀμείλικτος γιὰ ὅσους δὲν συμπάσχουν μαζί του τὴν ἀνικανοποίητη στέρηση.

Κάθε «δόγμα» και «όμολογία» γεννάει τὸν δικό της τύπο «ἀφιερωμένου» στὸν Θεὸ ἄνθρώπου. Ποὺ εἶναι συχνά, σὲ κάθε γεωγραφικὸ μῆκος και πλάτος, ὁμοίομορφα φοβισμένος ἄνθρωπος. Φοβᾶται πανικόβλητος τὴν εὐθραυστη κοινὴ ἀναγνώριση τῆς «ἀφιέρωσής» του: Νὰ μὴν σπιλωθεῖ ἡ φήμη του, νὰ μὴν ἀμφισβητηθεῖ τὸ καλὸ του ὄνομα, ἡ πνευματικότητά του, ἡ συνέπειά του στὴ στέρηση. Εἶναι ἐρωτευμένος μετὴν «ἀφιέρωσή» του, τὴν εἰδωλοποιημένη ἐγωτικὴ του ἀγνότητα, ὄχι μετὸν Θεό.

Ὅταν ἡ «ἀγνεία» γίνεται «πικρία», σκοτεινιάζει ἡ ζωὴ στὰ σωθικὰ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ σκότος δριμύ, ἀλλὰ στὸν ἴδιον ἀδιόρατο. Δὲν ἀντέχει ἄλλο τὴ στέρηση, τὸ ἐρωτικὸ ἀνικανοποίητο, ὅμως δὲν βλέπει, δὲν τολμάει νὰ δεῖ πῶς δὲν ἀντέχει. Ἡ κατάρρευση τῆς ἀντοχῆς του, ὁ σκοτεινὸς θρυμματισμὸς τοῦ μέσα του κόσμου, τινάζει πρὸς τὰ ἔξω μιὰ τυφλὴ φανατισμένη βεβαιότητα ἀντικείμενης κατάρρευσης: Ἡ κοινωνία ἢ καὶ ὁ κόσμος καταρρέει.

Ἡ ἐρωτικὴ στέρηση γεννάει πάντα τοὺς χολερικοὺς εἰσαγγελεῖς ἢ τοὺς στυφοὺς προφήτες. Οἱ πρῶτοι κατακεραυνώνουν τὴν «κοινωνικὴ σήψη», τὴ «διάλυση τῆς οἰκογένειας», τὴν «ἐξαθλίωση τῶν ἡθῶν». Οἱ δεῦτεροι βλέπουν νὰ ἐπέρχεται τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἡ καθολικὴ καταστροφή, ἡ ἐγγύτητα τῶν ἐσχάτων. Μεταφέρουν στὸ σφιγμὸ τοῦ κόσμου τὴν ἀντίστροφη μέτρηση τῆς δικῆς τους ἀντοχῆς. Κι ἡ ἀντοχὴ στενεύει, πρέπει ἢ τραγωδία νὰ τελειώνει, μαζί της κι ὁ κόσμος ὀλόκληρος ἀσυνεΐδητα ταυτισμένος μετὸ ἐγὼ τους.

Πῶς νὰ ξεχωρίσεις τὸν πραγματικὸ Θεὸ ἀπὸ τὸ φάντασμα τὸ σαρκωμένο στὴ ριγηλὴ ἀνασφάλεια. Κωδικὸ φάντασμα καὶ σωφιλιάζεται στοὺς λαβυρίνθους τοῦ νόμου, μετράει τὶς ἄγονες στερήσεις μας μετὸν τυφλὸ μίτο μιᾶς μελλοντικῆς ἀνταπόδοσης. Ὅσο κι ἂν τὸν θέλουμε ἐγγυητὴ τῆς ἐγωτικῆς μας ἐξασφάλισης, ἀφοῦ μόνον μετράει εἶναι ἀπὸ μόνος του μιὰ ἀπειλή. Τρόμος ἐλέγχου, ἔλεγχος τρόμου, σκοτεινιὰ καὶ ἐφιάλης στὸν λειψὸ μας βίον.

Πρῶτη ρωγμὴ δυνατότητας γιὰ τὴν ψηλάφηση τοῦ πραγματικοῦ: ἡ παραίτηση ἀπὸ κάθε ἀτομικὴ προσδοκία καὶ ἀπαίτηση. «Ἄς μετὸν κολάσει

έκατό, χίλιες φορές, αρκεί να υπάρχει!»! Το πραγματικό συλλαβίζεται μόνο με τη γλώσσα του έρωτα. Ξεντύνεσαι την πανοπλία του νοήματος και βουτᾶς μηδενισμένος στο κενό, στο τίποτα. Τότε ή ελευθερία της ἄγνοιας ἀποδειχεται «ὕπερτέρα πάσης γνώσεως». Ὑπέρτερο δὲν εἶναι τὸ κενό, εἶναι τὸ ἄλμα. Γιὰ κάθε τίμιο βουτηχτὴ παραμονεύει πάντα ή ἀποκαλυπτική κατάποση τοῦ κήτους. Ἐκεῖ, *εἰς βάθη καρδίας θαλασσῶν*, στήν ἄβυσσο τῆς κοιλίας τοῦ κήτους, ὁ Θεὸς εἶναι ἐπώνυμος Νυμφίος. Ἡ ἀλήθεια του εἶναι *τὸ ὄλον τοῦ έρωτος*.

*Ὁ έρωσ αὐτός ἐστιν ή ἀγάπη, γέγραπται δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί. Ποιὸ τὸ ἐστὶ καὶ ποιὸ τὸ νοεῖται ξεχωρίζει με τὴν αἴσθηση, ὅπως ή φλόγα ἀπὸ τὴν ἀνταύγεια. Ἄμεση πείρα θερμότητας, ψηλαφητῆς ζεστασιᾶς. Καὶ τότε ή γλώσσα ρέει τὴν ἀποκάλυψη : *Αὐτὸς ὁ πάντων αἰτίος...δι' ὑπερβολὴν τῆς έρωτικῆς ἀγαθότητος ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται... καὶ οἶον ἀγαπήσει καὶ έρωτι θέλγεται. Καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα καὶ πάντων ἐξηρημένου πρὸς τὸ ἐν πᾶσι κατάγεται κατ' ἐκστατικὴν ὑπερούσιον δύναμιν ἀνεκφοίτητον ἑαυτοῦ.**

Ἄν ὁ Θεὸς καὶ γνωρίζεται καὶ εἶναι με τὸν τρόπο τοῦ έρωτα, τότε μόνο με τὸ κλειδὶ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀποκρυπτογραφοῦμε τὴν ἀλήθεια τοῦ τροπικὰ ἀπείρου. Ὅμως ὁ τρόπος τοῦ έρωτα εἶναι ή πιὸ δύσβατη στήν ἀναρρίχηση κορυφῆ. Σὲ κάθε βῆμα λοχμῶδεις ἀνάγκες σωματικῆς ἡδονῆς, χρήσης τοῦ ἄλλου, ὑπόγειοι μυκηθμοὶ τυφλῆς ἐπιθυμίας. Διαθλάται τὸ πραγματικὸ σὲ πλανερὲς ἀνταύγειες, χάνεται ὁ βηματισμὸς στὴ σύγχυση τοῦ τρόπου τῆς φύσης με τὸν τρόπο τοῦ έρωτα.

Λέμε *ἄσκηση*, στὴ γλώσσα τῆς ζωτικῆς ἀποκάλυψης, ὄχι τὴν ἀτομοκεντρικὴ γυμναστικὴ χαλιναγώγησης τῆς ὀρμῆς, ἀλλὰ τὸν καθημερινὸ βηματισμὸ στήν αὐτοπαραίτηση καὶ αὐτοπροσφορὰ. Ὅχι νὰ ἀναιρεθεῖ ή φύση, ἀλλὰ νὰ μεταλλάξει ὁ τρόπος ποὺ ὑπάρχει ή φύση. Κι ή μεταλλαγὴ δὲν καλύπτεται με μόνη τὴ σκιῶδη ὀριοθέτηση τῆς ἐπιθυμίας ἀπὸ τὴ νομιμότητα.

Παράδειγμα, ὁ χειρισμὸς τῆς μοιχείας στὰ *εἰ-αγγέλια*: Δὲν ἐνδιαφέρει ή νομικὴ παράβαση, ή προσβολὴ τοῦ φυσικοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποδοκιμάζεται ὄχι τὸ συντελεσμένο στήν κωδικὴ προσδιοριστία του

γεγονός, αλλά τὸ πρῶτο φυτράδι ποὺ ξεπετάγεται στὸ αὐλάκι τῆς ἐπιθυμίας, τὸ σπέρμα τῆς ἰδιοποίησης: Ἐγὼ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα εἰς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ (Ματθ, 5,28). Καὶ στὴν εὐκολία τῆς διάζευξης ποὺ εἶχε παραχωρήσει τῶν Ἑβραίων ὁ νόμος, δὲν ἀντιτάσσεται μιὰ ἄλλη, ἀπαγορευτικὴ τῶρα ἀπόφαση, ἀλλὰ ἡ ὑποτύπωση τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς στὴ βίβλο τῆς Γένεσης: Ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν (2,24). Αὐτὴ τὴ μία σάρκα συνέζευξε ὁ Θεός, αὐτὸς ἔσπειρε στὴ φύση τὴν εἰκόνα τῆς ὄντως κοινωνίας τῶν ὑποστάσεων.

15. IMITATION

*Ὅλη καλὴ εἶ πλησίον μου
καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.*

ΟΛΗ ΚΑΛΗ ἡ ὁμόζυγος φύση, πλησίον ὡς ἔγγιστα τῆς ζωῆς. Ἐμὴ καὶ οὐκ ἐμὴ, ἐγγύτατη καὶ ἀπώτατη ἀμεσότητα. Καὶ πάντοτε ἀνυπότακτη στὴν παγίωση τῆς περιγραπτῆς σταθεράς. Σημεῖο τοῦ γιγνομένου ἢ φύση, λέξι συναγωγὸς τοῦ τρόπου. Ὁ τρόπος λόγος τοῦ κάλλους, κλήση δριμεία τοῦ πόθου τῆς σχέσης. Ἡ κλήση ἀπτή, ἢ σχέση ἀναφῆς. Ἀπτή ἀπόσταση καὶ ἀναφῆς ἐγγύτητα, ὅπως στὴ σμαραγδένια διαύγεια τῆς ὄχθης καὶ στὸ βαθυκύανο ἀχανές τοῦ ἀπωτάτου. Ἀμεσότητα ἄψαυστη ὅσο ἡ γοητεία τοῦ χαμόγελου.

Κορμὶ τῆς γῆς, θάμβος τοῦ λόγου τῆς φύσης, κι ἡ κλήση τοῦ συμπαντικοῦ θάμβους ἀπτή στὴν ἀνθρώπινη σάρκα. Χλοερὴ καμπυλότητα λόφων, ροδοπέταλη ἀπαλότητα κυμματισμῶν τῆς σάρκας. Ρυθμοὶ αἰγιαλῶν, κοντυλογραμμένοι ὀρμίσκοι, ζωντανὴ ἀνατριχίλα στὸ φλουδί ὄριμου καρποῦ. Ρέουν τὰ δάχτυλα στὸ βηματισμὸ τῆς κορασίδας, φλοῖσβος τοῦ διάφανου νεροῦ ποὺ τροχάζει στὴν ἄμμο. Οἱ κνήμες, τορνευτὲς στὸ ἀλάβαστρο, ἀνεβαίνουν ἀτέλειωτα νὰ χυθοῦν στὴν κρουστὴ σάρκα τῶν κρίνων. Δίδυμα δορκάδας τὰ στήθη της, ὅλη ἢ τρυφεράδα τῶν ἀνθῶν ἐκεῖ νὰ ἀσπαίρει, κι ὁ ὕπερος τῶν θηλῶν της κερνάει τὴ μέθη. Ὁ τράχηλος μίσχος στητός, τὰ μαλλιά της κοπάδι ρίφια

πού ροβολᾶνε τις πλαγιές. Τὸ χαμόγελο φῶς τῆς πρώτης αὐγῆς, τὰ μάτια οὐρανόσ ἀνοιξιᾶτικός στῆ διαφάνεια τῆς λίμνης.

Μέθη τῆς ἄνοιξης πού παλαβώνει τὰ ζουδια στοὺς κάλυκες τῶν λουλουδιῶν. Ριπὲς βοριά, πνοὲς νοτιᾶ στοὺς μεθυσμένους κλώνους τοῦ κορμιοῦ, ἀναβουίζει τὸ τραγοῦδι τῆς θάλασσας στὴν ἤβη τῶν ἐσώτατων κρίνων. Φύση στὸ τάνυσμα τοῦ πόθου.

Ἡ φύση τοῦ κόσμου ἦταν πιά συντελεσμένο μελώδημα, συμπαντικὸ ἀπαύγασμα τῆς συνεκτικῆς φορᾶς τοῦ πόθου, τῆς κλήσης στὴν ἐρωτικὴ ἀμεσότητα. Κι ὁ τρόπος τῆς φύσης ἔνσαρκος λόγος στῆ διάκριση τῶν ἀνθρώπων σὲ ἄρρεν καὶ θῆλυ. Τότε εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν (Γεν. 1,31).

Πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι *καλὴ λίαν* ἡ φύση, ὅταν περικλείνει τὸ ἐνδεχόμενο τοῦ θανάτου; Μὰ εἶναι ἴδιο τὸ ἐρώτημα καὶ γιὰ τὸ φῶς: Περικλείνει ἄραγε τὸ ἐνδεχόμενο τοῦ σκότους, ἢ τὸ σκοτάδι εἶναι μόνο ἄρνηση, ἐκούσια ἀποκρυβὴ ἀπὸ τῆ ζωτικὴ φωταγωγία; Στὸν αὐλὸ τῆς φύσης δὲν μελωδεῖται αὐτοματικὰ ἡ ζωὴ, μπορεῖ νὰ θρηνωδεῖται καὶ ὁ θάνατος. Εἶναι στὴν ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀυλητῆ ἢ χρήσι καὶ ὁ τρόπος.

Ἡ φύση, μελώδημα ἐρωτικὸ τοῦ Πρωτομάστορα, ἦταν καὶ εἶναι θαυμαστὸ ἀπήχημα τῆς ζωῆς. Κτιστὸ μελώδημα, ἱκανὸ νὰ ἀπηχήσει τὸν τρόπο τοῦ ἀκτίστου, τὴν ἀπερίσταλη ζωὴ. Ἀλλὰ καὶ ἱκανὸ νὰ ἀντιφωνήσει τὸν τρόπο τοῦ θανάτου, τὴν περατὴ αὐτάρκεια τοῦ κτιστοῦ.

Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε (Ψαλμ. 81,6). Naί, αὐτὸ πού εἴμαστε τὸ ἀγνοοῦμε, ξέρομε μόνο τὸ γίνεσθαι τῆς φυσικῆς μας φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ἀπὸ καὶ σίγουρο μόνο αὐτὸ πού ἀπωθοῦμε, ἀπρόσιτο καὶ ἄπιαστο αὐτὸ πού ποθοῦμε. Ἡ ἀθανασία φαντασιῶδες ἰδεολόγημα, ἢ ἐπιθυμία μόνο καὶ ἄσαρκη ἐλπίδα. Ἀλλὰ πόσο ξέρομε πραγματικὰ τὰ ὅρια τῆς φύσης καὶ τῆς χάρις, τὸν διασκελισμὸ τῆς ζωῆς πέρα ἀπὸ τὸ γίνεσθαι τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου;

Ἄν ἡ ὑποταγή τῆς φύσης στὴ θνητότητα εἶναι δυνατότητα κι ὄχι ἀναγκαιότητα, ἂν εἶναι πρόκριμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἡ ἐλευθεοία εἶναι ἔκπληξη πρὸ θαυμαστή κι ἀπὸ τὴ φύση. Μὲ τὴ φύση χαρίζεται στὸν ἄνθρωπο ἡ ὑπαρξη, μὲ τὴν ἐλευθερία ἡ δυνατότητα νὰ τὴν ἀρνηθεῖ. Νὰ πεῖ ὄχι στὸ δῶρο καὶ στὸν Δωρητὴ. Ἄν ἔτσι συμβαίνει πραγματικά, τότε ἡ ἐλευθερία σαρκώνει τὸν ἀπόλυτο σεβασμὸ τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ πλάσμα του. Ἐναν ἰλιγγιώδη γιὰ τὴ σκέψη σεβασμὸ. Μέτρο συγκλονιστικὸ μιᾶς ἀγάπης ποῦ μόνο ὑποτάσσεται στὸν ἀγαπώμενο, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸν ὑποτάσσει.

Ἵλιγγος γιὰ τὴ σκέψη ἡ φύση ὑποκείμενη στὴν ἐλευθερία, ἡ ἐλευθερία μέτρο ἄμετρου σεβασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Πόσο πραγματικὸς εἶναι αὐτὸς ὁ παρήγορος Ἵλιγγος; Ὅσο καὶ ἡ γεωμετρία τοῦ καμπύλου χώρου σὲ σχέση μὲ τὴν ἐμπειρικὰ ψηλαφητὴ εὐκλείδεια. Ἐμπειρικὴ ἄγνοια ἴσως πρὸ ἀποκαλυπτικὴ κι ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ ἀμεσότητα.

Ξέρουμε τὴν εὐκλείδεια φύση μας θνητὴ, τὴν ξέρουμε αὐτονομημένη ἀπὸ τὴν ὅποια θέληση καὶ ἐλευθερία μας. Ὁρμὴ τῆς αὐτοσυντήρησης, τῆς διαίωσης, τῆς κυριαρχίας; τρίγωνο βλάστημα τῆς φύσης ἀνεξέλεγκτο, καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν του πάντοτε θάνατος. *Ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ... Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν... Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου* (Ρωμ. 7,15-25).

Ὁ νοῦς -τὸ βαθύτερο ἐγὼ ἢ ἡ ψυχὴ μας- νομὴ ἐλευθερίας, γεννήτωρ ἀπύθμενος τοῦ τροπικὰ ἀπολύτου. Καὶ κάθε πτυχὴ τοῦ κορμοῦ μας ἔρεισμα προκαθορισμένης ἀνταρσίας, ἀπαίτηση ἀδυσώπητη αἰχμαλωσίας στὴν ἀνάγκη. Ἀνειρήνευτη σχιζοειδεῖα, ἀσυμβίβαστη διεκδίκηση τοῦ ὅλου κάθε φορὰ ἀπὸ τὸν μισὸ ἐαυτὸ μας.

Ὡραῖος εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ νυμφαγωγὸς τῆς ἐπιθυμίας καρπός. Ζωτικὴ κλήση ἐνωτικῆς σχέσης, συν-ουσίας μὲ τὴ σάρκα τῶν ἀνθῶν, τοὺς χυμοὺς γλαυκῆς ὀπώρας, τὸ χλωρὸν δέμας ἐρωμένης νεότητος. Ἡ μισὴ μου ἀλήθεια. Κι ἡ ἄλλη μισὴ, ἄτεγκτη

άνταρσία τῆς ἐπιθυμίας ἐπενδυμένη στὴν κτητικὴ ἀπαίτηση, στὴν ἄρνηση τῆς σχέσης.

Πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον (1 Τιμοθ. 4,4). Θετικὴ ἀπόκριση στὴν κλήση τοῦ κάλλους ἢ εὐχαριστία, ὀρίζει τὸ καλὸ, τὴν εὐστοχία τῆς κλήσης. Εὐγνώμονη πρόσληψη τοῦ δώρου, ἔμπρακτῃ σχέσῃ μετὰ τὸν δωρητὴ, καὶ κάθε, μὰ κάθε αἴτιο τῆς σχέσης *καλόν*. Κάλλος τῆς ζωῆς ἢ σχέσῃ, μέτρο καὶ μήτρα τοῦ κάλλους ἢ εὐχαριστία.

Τὸ καινοφανὲς ποὺ κομίζει ἡ χριστιανικὴ ἀποκάλυψη: Νὰ μεταποιεῖται σὲ προσωπικὴ σχέσῃ ἀκόμα κι ἡ φυσικὴ ἄρνηση τῆς σχέσης. Ἔρωτος ἄθλημα. Προσαγωγή τοῦ θανάτου στὴν κλήση τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἐρωτικὴ προσαγωγή. *Ὁ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι*. Ἐχω μόνο θάνατο, τὸ μόνο ποὺ ὑπαρκτικὰ κατέχω. Αὐτὸ καὶ προσφέρω *μετὰ εὐχαριστίας*. Ἡ εὐχαριστία εἶναι γιὰ τὴν κλήση καὶ γιὰ τὴν ὑπάρχει ὁ καλῶν. Γι' αὐτὸ ποὺ εἶναι καὶ μόνο. Ἐρώμενος καὶ ἐραστὴς τοῦ θνητοῦ ἐρωτικοῦ μου ἐνεργήματος. Ἡ κλήση του ἀθανατίζει τὴν προσωπικὴ μου ἀνταπόκριση. Ὅσο καλεῖ ὁ Ἐραστὴς, ὑπάρχει ὁ ἐρώμενος ὡς ἀμοιβαίως ἐρῶν. Ὅσο - σὲ ἄμετρο παρόν. Μόνον ἀγῆ παρουσίας *ὁ ἀνιστῶν τοὺς νεκρούς*. Μόνο γέννα ἀνάστασης ὁ ἔρωτας.

Ἡ φύση ἀπαιτεῖ σωτηρία, ὁ ἔρωτας ἐπενδύει στὴν ἀμοιβαιότητα. Νὰ ὑπάρχει ὁ Ἐραστὴς, ἡ ζωοποιὸς νεύση τοῦ κάλλους. Ἡ ἀπαίτηση τῆς φύσης ἀρνεῖται τὴν σχέσῃ, ὁ ἔρωτας μεταποιεῖ καὶ τὴ φυσικὴ ἄρνηση σὲ προσωπικὴ αὐτοπροσφορά. *Δέχεται μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεώς του*. Ἡδονικὴ ἐγκατάλειψη στὴν ἀμετρία τῆς ἀμοιβαιότητας.

Κλήση τοῦ κάλλους, ἀλφαβητάρι τῆς ζωῆς στὸν συλλαβισμό τῆς εὐχαριστίας. Δὲν εἶναι φάντασμα ἢ κλήση, σπέρνεται στὴ σάρκα τῆς φύσης τὴν ἀβυσσοτόκο τοῦ πόθου. Πόθος ἀθανασίας καὶ σμίγει τὴν κλήση τῆς ἀμοιβαιότητας, νὰ γεννηθεῖ ὁ ἔρωτας. Τότε καὶ μόνο μετατίθεται ἡ ζωὴ ἀπὸ τὴ φύση στὴν σχέσῃ.

16. INTERLUDE

*Ἐξέλθατε καὶ ἴδετε
ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλωμών,
ἐν τῷ στεφάνῳ
ὃ ἔστεφάνωσεν αὐτὸν ἢ μήτηρ αὐτοῦ
ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ,
ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ.*

ΕΞΕΛΘΑΤΕ καὶ ἴδετε: Πρώτη ἢ ἐξοδος, προϋπόθεση τῆς θέας. Δίχως νὰ δρασκελίσεις τὸ κατώφλι τοῦ οἰκείου καὶ ἀσφαλοῦς, δίχως ἀπόσταση ἀπὸ τὴν ἔνδον αὐτάρκεια, τὸ ὀρώμενο διαθλάται σὲ φαντασιώδη ἀπεικάσματα. Ἡ βασιλεία καὶ ὁ στέφανος, ἢ ἡμέρα κι ἢ μητέρα, ἢ εὐφροσύνη καὶ ὁ νυμφώνας, μένουν ἰδεατὰ περιγράμματα τοῦ αἰσθήματος, ἂν λείπει ἢ τόλμη τῆς ἐξόδου στὴ σχέση μετὰ τὸ πραγματικό.

Ὀντολογία, λέμε τὸν λόγο ἢ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ πραγματικό, τὸ βῆμα ἐξόδου στὴ διακινδύνευση τῆς σχέσης. Ψυχολογία, λέμε τὴν ἐγκύστωση στὴν ἐνδογενὴ αὐτάρκεια τοῦ ψυχικοῦ βιώματος. Ἔτσι νιώθω, ἔτσι αἰσθάνομαι, καὶ μοῦ ἄρκεῖ. Τὸ ὑποκειμενικὸ βίωμα ἐξαντλεῖ τὴν θέα, ἐντοπίζει τὸ ἐπιστητὸν στὰ ὄρια τοῦ αἰσθήματος. Ἔτσι νιώθω ἐγὼ τὸν Θεό, ἔτσι αἰσθάνομαι τὸν ἔρωτα, τὴν ἐλευθερία. Ἀντιπαρέρχομαι τὸν λόγο ἢ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ πραγματικό, ἰδιωτεύω στὴν αἰσθηματικὴ αὐτάρκεια.

Πολιτισμὸς ποὺ ξορκίζει τὴν ἀτολμία ὀνομάζοντας «ἐπιστήμη» τοῦ πραγματικοῦ τὴν κωδικὴ μεθοδικότητα περιγραφῆς τῶν φαινομένων. Ἐγκαίρως παραιτημένος ἀπὸ τὸ ὄντολογικὸ ἐρώτημα, δίχως τὴν τόλμη τῆς ἐξόδου στὴ σχέση, ὑποκαθιστᾷ τὴν ὄντολογία μὲ τὴν ψυχολογία. Ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς, ὁ δικός μας τρόπος τοῦ βίου.

Ξόβεργα τοῦ αἰσθήματος, καὶ θηρεύει προτιμήσεις, τὶς παγιδεύει στὴν ἀκίνησι τῶν «πεποιθησέων». Φτεροκοπάει ἀνώφελα ἢ λογικὴ τῶν προτιμήσεων, δίχως νὰ κοινώνει τὴν τεκμηρίωση τῶν ἐπιλογῶν της. Αἰσθηματικὴ βουλμία καταναλωτικῆς «πληροφόρησης», εὐωχίας

έντυπώσεων. Οί έντυπώσεις χτίζουν απόψεις, οί προτιμήσεις πίστη. Πάντα παγιδευμένες στο αίσθημα.

Ίδεολογικές στρατεύσεις, πολιτικές έπιλογές, θρησκευτικές πεποιθήσεις, δόγματα ήθικής, κανόνες ευσέβειας, λατρευτικές τυποποιές. Γεννήματα ένδοσκοπικής αυτάρκειας, θεριεύουν στην άνυποψίαστη παράκαμψη τών άπαιτήσεων του πραγματικού, στην άποφυγή του άθλήματος έξόδου στην ένηλικίωση, στις εϋθύνες τής σχέσης. Ή βασιλεία και ό στέφανος, ή εϋφροσύνη κι ό νυμφώνας, σηματοδοτούσαν κάποτε την έξοδο στην κατεξοχήν σχέση τή γαμήλια ένωση. Ή άρχέτυπη εικόνα του γάμου πάντοτε εικόνα χαράς, εϋφρόσυνης γιορτής. Χαρά και γιορτή του άπόπλου για τή σπουδή του πραγματικού, την κοινωνική περιπέτεια: Άπογαλακτισμός από τή γονική προστασία, έγχείρημα συζυγίας, προσδοκία άνθοφορίας του πόθου, εϋθύνες βιοπορισμού, άναμονή τής έκπληξης να ροδαμίζουν παιδιά από τή σάρκα του έρωτα. Ή άρχέτυπη εικόνα του γάμου, πάντοτε επένδυση τής χαράς στην έλπίδα.

Αίϋνες πολλούς ή γαμήλια έξοδος στον κοινωνικό στίβο ήταν άφή τριβής στην τραχειά άμεσότητα τής βιοτής, δίχως πολλά περιθώρια μετεωρισμού στο λίκνισμα τών αισθημάτων. Ό άγώνας για τήν έπιβίωση σκληρός, ό μόχθος αντιπάλευε τή στέρηση, ή πρακτική τήν άνάγκη. Ή άντίσταση τής φύσης στη χρήση έκανε τή σχέση άθλημα. Γι' αυτό και τήν κοινωνία τών σχέσεων πραγματική. Ή προίκα τής γυναίκας, τó έπάγγελμα ή τά χτήματα του άντρα, τά πολλά παιδιά που άνακουφίζουν τó τάνυσμα τής βιοπάλης: χειροπιαστά δεδομένα τής άνάγκης, πέρα από αισθηματικές έπιλογές. Τó ίδιο κι οί επενδύσεις τής χαράς άπτες: Τó νοικοκυριό στημένο στο ρυθμό τής σταθερής σιγουριάς, ή φαμίλια διευρυμένη στην άγκαλιά τής συγγένειας, ή κοινωνική αναγνώριση τών χαρισμάτων και τής άρετής, ή εϋωχία του κορμιού να σπέρνει τή ζωή και να τήν βλέπεις να βλασταίνει όλόγυρά σου.

Στον πολιτισμό τής άτολμίας πλήθυναν οί έξασφαλίσεις. Παραδομένες οί άντιστάσεις τής φύσης στην εϋκολία τής τεχνικής, λιγοστός ό μόχθος του κορμιού ή άνύπαρκτος. Ό βιοπορισμός εϋκοπος, προσιτός και στη μοναχική γυναίκα, συχνά θωρακισμένος στο νωχελικό ώράριο. Φυραίνει όλοένα ή άνασφάλεια, πληθαίνουν οί συλλογικές κατοχυρώσεις, οί

δεσμοί τῆς συγγένειας ὄλο καὶ πιὸ περιττοί. Ἀκόμα καὶ τὸ ἐπάγγελμα δὲν ἐπαγγέλλεται παρὰ τὴν ἰδιωτικὴ συναλλαγὴ, δίχως εὐθύνες ἔνταξης σὲ κοινωνία σχέσεων: Ἰδιωτικὸ ἐμπόρευμα μὲ ἀνταλλακτικὴ ἀξία ἢ ἐργασία, περιφέρει τὴν ἀπρόσωπη ὑπαγωγή τῆς σὲ μηχανισμούς παραγωγῆς. Τελικά, μετῶμε τὴν ἴδια τὴ ζωὴ μὲ δεῖχτες παραγωγῆς καὶ κατανάλωσης. Ἡ ζωὴ στενεύει, κλείνεται στὴ μοναξιά τοῦ ἰδιώτη, στὴν ἀτομικὴ ἀκροβασία ἀπολαβῶν καὶ κατανάλωσης. Τέχνη, θρησκεία, ἔρωτας, ἐλευθερία, ὅλα καταναλώσιμα ἐδώδιμα ὑποκειμενικῶν προτιμήσεων. Κι οἱ προτιμήσεις παγιδευμένες πιά στὴ βουλιμία εὐεξίας τοῦ αἰσθήματος.

Ἔτσι, ἡ ἀρχέτυπη εἰκόνα τῆς γαμήλιας γιορτῆς ὄλο καὶ διαθλάται παραμορφωτικά στὰ ὕδαρῃ περιγράμματα τοῦ αἰσθήματος. Μιὰ ἰδιωτικὴ προτίμηση καὶ ὁ γάμος, χωρὶς ἀπόπλου γιὰ τὴν κοινωνικὴ περιπέτεια, ποικίλλει ἀπλῶς τὴν περιέλιξη στὴν κεντρομόλο εὐωχία τῆς ἀπαίτησης. Τὰ περιθώρια τῆς ἀνάγκης μετριασμένα, ἡ σχέση ἀνένταχτη σὲ σῶμα κοινωνίας, τὸ πεδίο ἐλεύθερο γιὰ τὴν προτεραιότητα ἐπιλεκτικῶν μετεωρισμῶν. Προτεραιότητα τῶν ἀπαιτήσεων κατανόησης, τρυφερότητας, ἀποδοχῆς, σεβασμοῦ τῆς εὐαισθησίας, τῶν διακριτικῶν προτιμήσεων. Εἶναι οἱ καινούργιες ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἰδιωτεύει στὴν αἰσθηματικὴ αὐτάρκεια, στὴν ἀτομία τῆς σχέσης.

Κορύφωμα τῶν γαμήλιων προσδοκιῶν τοῦ αἰσθήματος, ἡ πληρότητα τοῦ σωματικοῦ ἔρωτα. Νὰ ὑπερβαίνει ἀδιάκοπα ὁ ἔρωτας τὸ βολικὸ τέλημα τῆς συνήθειας, νὰ «προωθεῖ τὴν προσωπικότητα» τοῦ ἀνθρώπου, νὰ τὴν μεταθέτει συνεχῶς σὲ ἐξελικτικὴ ὠρίμανση. Νὰ βεβαιώνει ἀδιάλειπτα τὴν ἀμοιβαιότητα τῆς ἐπιθυμίας, τῆς τρυφερότητας, τὸν συντονισμό τῆς εὐαισθησίας. Προδιαγεγραμμένα ὄρια τοῦ ἐπιθυμητοῦ, δίχως ὑποψία γιὰ τὴ χαρὰ τῆς ἐξόδου στὴν περιπέτεια τῆς σχέσης, τῆς σπουδῆς τοῦ πραγματικοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν οἱ προσδοκίες τοῦ αἰσθήματος δὲν πληροῦνται, καταρρέει αὐτόματα ἢ μετεωρικὴ ἀκροβασία.

Αὐτονόητη λύση ἢ διάλυση. Στὸν πολιτισμὸ τῆς αἰσθηματικῆς βουλιμίας τὸ διαζύγιο εἶναι ἡ θεσμικὴ ἐξισορρόπηση τῆς γαμικῆς ἀκροβασίας. Καὶ

ἐχέγγυο τοῦ προδιαγεγραμμένα ἐπιθυμητοῦ, ἡ ἰδιωτικὴ ἐρμητικότητα τῶν ἐρωτικῶν δεσμῶν. Κοινωνικὰ ἀδέσμευτος ὁ ἐρωτικὸς δεσμὸς καὶ κοινωνικὰ ἀνεκτός, πρὶν ἀπὸ τὸν γάμο ἢ ἔξω ἀπὸ τὸν γάμο, εἶναι ἡ αὐτόνοητη περιπέτεια τῆς ἐπιλεκτικῆς ἐπιθυμίας. Δρομολογημένη ἡ ἐπιλεκτικὴ ἐλευθερία ἀποδεσμεύει τὴν ἐπιθυμία ἀπὸ κάθε πραγματικὴ ὀριοθέτηση ἀπὸ κάθε ἄθλημα σχέσης.

Σὲ κοινωνίες πού ἡ πολιτισμικὴ μεταλλαγή δὲν πρόλαβε νὰ σαρώσει τὰ παραδοσιακὰ ἀπηχήματα, πλῆθος ἀνθρώπων ζοῦν μὲ τραγικὴ ἀμηχανία τὸν ἔγγαμο βίο τους. Μεταθέτουν στὴ θεσμικὴ ἀκίνησια τὴν ἰδιωτικὴ κατασφάλιση καὶ λαθραιοπραγοῦν τὴν ἐπιλεκτικὴ ἐλευθεριότητα. Περιφέρουν τὸ ψυχολογικὸ τους ἀνικανοποίητο σὲ διακριτικὲς ἐξωσυζυγικὲς ἐκλιπαρήσεις, περιάγουν τὸ προσωπεῖο τοῦ «θύματος» μήπως κερδίσουν ἐφήμερη κατανόηση καὶ τρυφερότητα. Ἡ αὐτοαποκλείονται περίτρομοι ἀκόμα κι ἀπὸ τὴν ἀδέσμευτη περιαγωγή, μεταθέτοντας τὴν ἀπωθημένη ἐπιθυμία στὴ λεκτικὴ ἐλευθεριότητα ἢ στὴν -ἐντυπὴ καὶ κινηματογραφικὴ- ὀφθαλμολαγνεῖα.

Θετικὸ γὰ τὴ νοσταλγία τῆς τόλμης ἀποτέλεσμα: Ἡ βαθιὰ ἄρροση κι ἀνάσκαψη, πού τὴ λέμε πολιτισμικὴ μεταλλαγή, γύμνωσε ὡς τὰ ἔγκατα τὴν ἀνεπάρκεια τόσο τῆς ἰδιωτικῆς κατασφάλισης στὸν φυσικὸ θεσμό, ὅσο καὶ τῆς μετεωρικῆς ἀκροβασίας στὴν κόψη τοῦ αἰσθήματος. Τρελὸ ἀνεμοσκόρπισμα ὁ θεσμός, πληθωρικὰ σαρίδια τὰ ράκη τῆς διάλυσης, στατιστικὰ μετρημένα. Καὶ σάπια τὰ θέλητρα τῶν ἐπιλεκτικῶν μετεωρισμῶν, τὰ ἴδια τὰ αἰσθήματα καταπροδομένα. Δὲν στεριώνεται ζωὴ στὸ νῆμα τῆς ἰσορροπῆς ἰδιοτέλειας, ἔστω κι ἂν τὸ νῆμα καλλιγράφει μὲ νομικοὺς ἀφορισμοὺς τὸν θεσμό, ἢ ἂν προκαλεῖ στὸ τάνυσμα τῆς αἰσθηματικῆς εὐωχίας.

Ὑπηρετικὴ τῆς φύσης ἡ θρησκεία, γαντζώνεται ἀπεγνωσμένα μήπως καὶ ναυαγосωθεῖ ἡ ἴδια ἀπὸ τὸν θεσμό. Ἐπιδαψιλεύει ἐπευλογίες στὴ νομικὴ «συγκλήρωσιν βίου παντός», παίζει μανιασμένα τὴν παρτίδα τῆς φύσης ἀπαιτώντας ὑποταγὴ στὴ διαιώνιση τοῦ εἴδους, στὴ βιολογικὴ ἀναγκαιότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς. Δὲν ἐνδιαφέρθηκε ποτέ, οὔτε ἐξέτασε ἡ θρησκεία τὰ κίνητρα τῆς γαμικῆς ἔνωσης. Ἄν εἶναι ἔρωτας, ἂν εἶναι οἰκονομικὸ ἀλίσβερίσι, ἂν εἶναι ὑστεροβουλία ἀνόδου καὶ προβολῆς,

φαρμακωμένη ύποταγή στη γονική αυθαιρεσία. Ὁ γάμος εὐλογεῖται στὰ τυφλά, μὲ καταργημένα τὰ μάτια μπροστὰ στὴ ζωὴ, μόνο μὲ τὴν ψηλαφητὴ μεζούρα τῶν νομικῶν προϋποθέσεων. Πληθώρα κανόνων καὶ κωδικῶν διατάξεων μηρυκάζουν σχολαστικὰ τὶς προϋποθέσεις.

Μέσα στοὺς αἰῶνες ἡ θρησκευτικὴ ἐπευλογία νομιμοποιεῖ καὶ δικαιώνει ἐξαναγκαστικὲς συμβιώσεις, ταπεινωτικὲς ἐξαρτήσεις, οἰκονομικὲς ἀνταλλαγές καὶ ἐπιχειρηματικὲς συμφωνίες, στυγνὲς ἀγοραπωλησίες ἀνθρώπων ὑπάρξεων, ντυμένες τὴν ἐπίφαση τῆς γαμικῆς ἔνωσης. Οἱ κανόνες τηροῦνται, τὸ νομικὸ πλαίσιο δὲν παραβιάζεται. Καὶ πίσω ἀπὸ τὴν ἄψογη ἐπίφαση μορφάζει σπαραχτικὰ ἢ θηριωδία τῆς ἐκμετάλλευσης, τῶν ψυχρῶν βιασμῶν, ἢ τὸ τέλημα τῆς συμβατικῆς ἀνοχῆς, ἢ πιὸ ἐξαθλιωτικὴ μοναξιά.

Σίγουρα, στὴ θρησκευτικὴ κατοχύρωση τοῦ φυσικοῦ θεσμοῦ ἐπενδύεται καὶ κάποια φιλόφρωνη στοργὴ γιὰ τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδυναμία μας. Ἄνθρωποι εὐθραυστοί, ἀδύναμοι γιὰ νὰ συντηρηθοῦν μόνοι στὴ ζωὴ, ἢ ἀδέξιοι στὶς κοινωνικὲς σχέσεις, ἀδικημένοι σὲ κάθε μορφή ἀνταγωνισμοῦ ἢ στὴ σωματικὴ τους ἐμφάνιση, βρίσκουν στὸν συμβατικὸ γάμο ἓνα παρήγορο καταφύγιο, κάποιο ἀντίδοτο στὴ μοναξιά, μιὰ προστασία.

Οὔτε μπορεῖ νὰ παραβλέψει κανεὶς ὅτι ἀκόμα κι ἡ ἔρμος ὑδροχαρεῖ κάποτε κι ἀνθοφορεῖ ἀπρόβλεπτα κρίνα. Ἀκόμα καὶ στὴν πιὸ ἀπροκάλυπτη σύμβαση μπορεῖ ἀνεπαίσθητα νὰ γεννηθεῖ -σταλαχτίτης σταλαγμίτης- ἡ ἀμοιβαία καὶ αὐθόρμητη πιστότητα, ἡ διακριτικὴ καὶ νηφάλια τρυφερότητα, τελικὰ ὁ ἔρωτας ἐκατόφυλλο ρόδο εὐφρόσυνης αὐτοπροσφορᾶς. Ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο, πού συχνὰ ψηλαφοῦμε μέσα στὴ ζωὴ: Ἐρωτικὰ ξεκινήματα, μὲ ἀμοιβαία τὴ μέθη τῆς συναρπαστικῆς γοητείας, νὰ μαραίνονται μὲ τὸν καιρὸ καὶ νὰ λιμνάζουν στὴν ἀνομολόγητη σταχτερὴ συμβατικότητα.

Τρία λευκὰ λεόπαρδα, πού λέει κι ὁ ποιητής, φωλιασμένα στὰ σκέλη, στὴν καρδιά καὶ στὸ συκῶτι, χορτασμένα μὲ τὴ σάρκα μας. Ἀδηφαγία τῆς ὀρμῆς, τῆς ἀνασφάλειας καὶ τοῦ αἰσθήματος, στεγνώνει τὴ ζωὴ ὡς τὸ μεδούλι, καὶ τὰ ὑπολείμματα τῆς ὑπαρξῆς ὀστέα ξηρά. *Γιὰ ἀνθρώπου,*

εί ζήσεται τὰ ὀστέα ταῦτα; Θὰ ξαναζωντανέψουν ἄραγε οἱ χυμοὶ τοῦ ἔρωτα στὴν ἀποστεωμένη ἀδηφαγία τῆς αὐτάρκειας, θὰ ξανανθίσει τὸ «μυστήριο» στὸν πολιτισμὸ τῆς ἀτολμίας; Ἡ Δέσποινα τῶν κρίνων, ἡ Ἐκκλησία τῶν ἀποκαλύψεων τῆς ζωῆς κυνηγημένη στὴν ἔρημο, κι ὁ ἀπόηχος τοῦ λόγου της, κυκλόθεν κύκλω, ὀστέα ξηρὰ ἰδεολογημάτων, αἰσθηματικῶν «πεποιθήσεων», νεκρῆς ἠθικολογίας.

Ὁ ἐρημικὸς λόγος τῶν ἀποκαλύψεων τῆς ζωῆς ἀναγνωρίζει στὸν φυσικὸ θεσμὸ τοῦ γάμου τὸν τρόπο τοῦ θανάτου. Καὶ εὐαγγελίζεται τὴ νίκη καταπάνω στὸν θάνατο: Τὴ μετάθεση τῆς φύσης στὴ σχέση, τοῦ γάμου στὸν ἔρωτα. Ἀναστάσιμες σπιλιάδες στὸ νεκρὸ πεδίο, ἄγγελμα ἐλπίδας. *Ἴδου ἐγὼ φέρω ἐφ' ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα, καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκα, καὶ ἐκτενῶ ἐφ' ὑμᾶς δέρμα, καὶ δώσω πνεῦμα μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε.*

Τὴν ἔξοδο στὴ θέα τοῦ πραγματικοῦ ἡ Ἐκκλησία τὴν ὀνομάζει *μυστήριο*. Καμιὰ σχέση μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἐπευλογία τοῦ φυσικοῦ θεσμοῦ, τὴ νομιμοποίηση τῆς γενετήσιας σχέσης. Τὸ μυστήριο εἶναι μύηση στὴν ἀμεσότητα τῆς ἐλπίδας, ἀπόπλους στὴ χάρι τῆς χειραγώγησης γιὰ τὴν ψηλάφηση τῆς ζωῆς. Οἱ λέξεις δὲν τὸ ἐξαντλοῦν, ἡ αἰσθητὴ περιγραφὴ τὸ ἐγκαταλείπει ἀνυπότακτο.

Χειραγωγὸς στὴ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ θάνατος, ὁ φυσικὸς θεσμὸς δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ πλοηγὸς στὸν ἔρωτα. Ἡ ψηλάφηση τῆς ζωῆς εἶναι μυστήριο χάρις, δῶρημα ἐγκατάλειψης στὸν μανικὸ Ἐραστή τὸν ἐγείροντα τοὺς νεκροὺς. Μιλᾶμε γιὰ τὸ μυστήριο καταχρηστικά, νυχοπατώντας στὴν κόψη τῆς φύσης καὶ τῆς σχέσης, τοῦ θνητοῦ καὶ τῆς χάρις.

«Μιλοῦσες γιὰ πράγματα ποὺ δὲν τὰ ἴβλεπαν, κι αὐτοὶ γελοῦσαν». Κι ὁμως οἱ ἴδιοι μιλοῦσαν γιὰ τὴν εὐωδιά, τὴ γλυκύτητα, τὴ μουσικὴ, τὸ χαμόγελο, τὸ φῶς στὸ βλέμμα. Μιλοῦσαν γιὰ τὸ σύμπαν καὶ λέγανε: πεπερασμένο, δίχως καταληκτικὰ ὄρια, ἀπεριόριστα διαστελλόμενο μὲ τὴ γρηγοράδα ποὺ τρέχει τὸ φῶς στὸν μὴ χῶρο, ἀφοῦ χῶρο καὶ χρόνο ὑφαίνει μόνο ἡ παρουσία τῆς ὕλης. Μιλοῦσαν γιὰ δεκαδιάστατο πεδίο, γιὰ τοπολογία ἀόριστη ἀνοιχτὴ στὴν οὐ-τοπία, γιὰ ἀτοπικὴ παρουσία καὶ

καμπύλο χωρόχρονο. Και δὲν γελοῦσαν. Μόνο γιὰ τὸ μυστήριο μειδιοῦσαν, μὲ τὴν ἡδονικὴ αὐτάρκεια ἄλλων αἰσθηματικῶν πὰ πεποιθήσεων.

Τέκνα φωτόμορφα τῆς ζωτικῆς ἐμπειρίας λάμνουν τὴ μαρτυρία τους κόντρα στὴ νεροσυρμὴ αἰῶνων ἀτολμίας. Ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὁ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν· καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἦ πεπληρωμένη (1 Ἰωάν. 1,2-4). Ναὶ μακάριοι, μόνο γιὰ τὴ χαρὰ λαμνοκοπάει στοὺς αἰῶνες ἡ μαρτυρία σας.

Τὸ μυστήριο διαιωνίζει τὴ χαρὰ τῆς ζωτικῆς ἐμπειρίας. Τὴ μαρτυρία τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ποὺ νικάει τὸν θάνατο. Ὁ τρόπος ἔνσαρκος στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, τρόπος κοινωνίας μὲ τὸν Πατέρα - Γεννήτορα τῆς ὑπαρξῆς. Ἡ κοινωνία μὲ τὸν Πατέρα δὲν εἶναι κλάσμα σχέσης, εἶναι ὀλόκληρη ἡ ζωὴ, ὁ τρόπος τῆς κάθε σχέσης. Φανερόνεται στὴν πρόσληψη τῆς ἀνθρώπινης φύσης ἀπὸ τὸν Υἱό: *Ἠγάπησεν αὐτὴν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς* (Εφεσ. 5,25). Ἄδειασε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε ἀπαίτηση ζωῆς καὶ ὑπαρξῆς ξεχωρῆς ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ τῆς φύσης ποὺ προσέλαβε. *Ἐκένωσεν ἑαυτὸν* (Φίλιπ. 2,7). Ἡ κένωση γιὰ χάρι τῆς φύσης εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ζωτικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Πατέρα, ὁ τρόπος τῆς ζωῆς. Ἡ φύση θνητὴ, παραδόθηκε κι ὁ ἴδιος στὸ θάνατο. Ἡ μέχρι θανάτου παράδοσή του στοὺς ὄρους τῆς φύσης ἀντιστρέφει τοὺς ὄρους τῆς φύσης, καταργεῖ τὸν θάνατο. Ἡ ὀλοκληρωτικὴ του παραίτηση ἀπὸ κάθε ἀπαίτηση αὐτοζωῆς καὶ αὐθυπαρξίας ἐλευθερώνει τὴ φύση ἀπὸ τὴ θνητὴ αὐτοζωὴ, τὴν μεταθέτει στὸν τρόπο τῆς ἀθανασίας. Αντίδοση τοῦ τρόπου, ἀμετρία τοῦ ἔρωτα. Στὴν ψηλαφητὴ ἐγγύτητα τῆς ἱστορικῆς σάρκας, ὄχι στῆς φαντασίας τὰ ἀκκίσματα. *Ὡς ἄνθρωπος ὑπάρχω, οὐσία οὐ φαντασία, οὕτω Θεὸς τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως ἢ φύσις ἢ ἐνωθεῖσά μοι.*

Ἐξοδος στὴν ψαύση τῆς ζωῆς τὸ ἐκκλησιαστικὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Μυστήριο, γιὰτὶ εἶναι ἡ χάρις ποὺ χειραγωγεῖ, χάρισμα τῆς ἀντίδοσης.

Χειραγωγεί ο Έραστης στην ολοκληρωτική παραίτηση από κάθε άπαιτηση. Και τότε ο τρόπος της χαρισμένης ζωής άπτός στην ανθρώπινη γαμική σχέση. Τρόπος της αντιδόσεως, όπως τον σαρκώνει ο Χειραγωγός: *Οί άνδρες αγαπάτε τας γυναίκας έαυτών καθώς και ο Χριστός ήγάπησε την έκκλησίαν και έαυτον παρέδωκεν υπέρ αυτής... Αί γυναίκες τοις ίδιους άνδράσιν υποτάσσεσθε... ώσπερ ή έκκλησία υποτάσσεται τῷ Χριστῷ... Το μυστήριον τουτο μέγα έστίν, έγώ δε λέγω εΐς Χριστόν και εΐς την έκκλησίαν* (Έφεσ. 5,22-27,33).

Στόν πολιτισμό του αισθήματος που θηρεύει προτιμήσεις, το μυστήριο του ζωηφόρου θανάτου μοιάζει μόνο παραδοξολόγημα. Μιλάει ο Παύλος κι οι άνθρωποι γελούν: ή δέ γυνή ίνα φοβήται τον άνδρα. Είναι αισθηματική πιά πεποίθηση ή «ισότητα των φύλων», το ακριβοζύγιασμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ή άμοιβαΐότητα κάθε ευθύνης. Δεν υποψιαζόμαστε ότι ο Παύλος ζητάει το μείζον: Έκεινή τη σχέση, όπου ο ένας αυτοπαραδίνεται δίχως φειδῶ και μέτρο, κι ο άλλος υποτάσσεται στον παραδινόμενο, με το δέος και τον φόβο που γεννάει ή διαχείριση πολύτιμου δώρου. Ποιός να δείξει στα καταργημένα μάτια ότι κάπου εκεί, στον τρόπο αυτόν της σχέσης, άληθεύει ο έρωτας και καταργείται ο θάνατος.

17. DISSONANTIA

Ως κρίνον έν μέσω ακανθῶν...

δεῦρο νύμφη...

άπό μανδρῶν λεόντων, άπό όρέων παρδάλεων.

ΕΠΙΔΕΞΙΑ Η ΦΥΣΗ στη συμπαγνία με το άσυνείδητο, παΐζει το παιχνίδι της ιδιοτέλειας άκόμα και με τον τρόπο της άρετης. Γι' αυτό και στο στίλβωμα συχνά της άρετης ιριδίζει παγερή βουλλμία ναρκισσικής άπαιτησης. «Εΐναι που ξέρει καλά ή σκύλα ή ήδυπάθεια να ζητιανεύει πνεῦμα, όταν της άρνοῦνται τη σάρκα».

Ἡδυπάθεια τῆς φύσης ντυμένη τὴν οἴση τῆς ἀρετῆς. Πιὸ σκοτεινὴ κι ἀπὸ τὸν φιδίσιο συρμὸ τοῦ ἐνστίκτου, πιὸ πνιγερὴ κι ἀπὸ τὸν μυκηθμὸ τῆς βιολογικῆς ἀπαιτήσης. Παγιδεύει τὴν ἐπιθυμία στὸ νάρθηκα τῆς ἀκοινώνητης αὐτάρκειας, συνθλίβει τὸ ἀγλαὸ τέκνο τῆς ἀνάγκης, τὴν ταπείνωση. Φράζει κάθε διάυλο στοργῆς, ἡδύνεται στὴ θανατερὴ ἀπλοχωριὰ τῆς ἐγωτικῆς ἐρημίας.

Ἀπόγειο αὐτάρκειας τῆς φύσης ἢ λειτουργία τῆς διαιώνισης. Ἴσως γι' αὐτὸ καὶ ἡ σωματικὴ συνουσία παρέχει τὴ μέγιστη φυσικὴ ἡδονή. Ἀπόγειο αὐτοελέγχου τῆς φύσης ἢ ἀρετῆ. Ἴσως γι' αὐτὸ καὶ παρέχει τὴν κορυφαία ἡδονὴ ναρκισσικῆς αὐτεγγυότητας.

Τόσο πληρέστερη ἢ ἡδονὴ τῆς ἀρετῆς, ὅσο πιὸ τεκμαρτὸς καὶ μετρητὸς ὁ αὐτοελέγχος τῆς φύσης. Τόσο εὐκοπότερος ὁ αὐτοελέγχος, ὅσο πιὸ φανατισμένη ἢ περιφρόνηση τῆς σάρκας. Ἐπιβολὴ τοῦ νοῦ καὶ τῆς θέλησης στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐνστίκτου, ἀντλεῖ τὴν προστακτικὴ τῆς ἀπὸ τὴν ἀπαξίωση τοῦ ὕλικου καὶ αἰσθητοῦ. Ἡ σάρκα ὑπεμφαίνει τὸ ἀκάθαρτο καὶ τὸ κακὸ, τὴν ρυπώδη πηλὸ ποῦ μᾶς μειώνει, μᾶς εὐτελίζει. Ἀντιμαχόμεστε τὴ σάρκα λαφυραγωγώντας τὴ μύχια δικὴ μας ἐκτίμηση στὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτό.

Στὴ γλώσσα τῶν ζωτικῶν ἀποκαλύψεων, ἡ λέξη *σάρκα* δὲν σημαίνει καταρχὴν μόνον τὸ σῶμα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις του. Σημαίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὴν ἀνταρσία τῆς φυσικῆς διεκδίκησης. Ἡ *σάρκα* ἀρθρώνει σὲ ἐπιτακτικὴ ἀξίωση τὴν ὁρμὴ τῆς φύσης νὰ ὑπάρχει μὲ τὶς δικές της δυνάμεις. Νὰ ἐξαντλεῖ τὴν ὑπαρξὴ ἢ φύση, δίχως προσφυγὴ στὴ χάρι τῆς ἐπέκεινα κλήσης, στὸν τρόπο τῆς σχέσης. Ἔτσι *σάρκα* εἶναι τὸ ἀντίθετο τῆς ταπείνωσης, οἱ ἀντίποδες τοῦ ἔρωτα. Καὶ ὁ στίλβων αὐτοθαυμασμὸς τῆς ἀρετῆς ἀπολύτως σαρκικός, ἐγωλαγνεῖας ἡδυπάθεια.

Ἀπαιτήση τῆς σάρκας νὰ διαωνίζει τὴ φύση, ἀπαιτήση τοῦ σαρκικοῦ ἐγὼ νὰ κυριαρχεῖ στὴν ὑπαρξὴ. Ποιὸς χειραγωγεῖ καὶ ποιὸς ὁ χειραγωγούμενος - τὰ ὅρια τῆς διαστολῆς θολὰ στὴν ὀμιχλώδη ἀδιαφάνεια τοῦ ἀσυνειδήτου. Ἐπιπλέον ἢ αἰνιγματικὴ διεύρυνση τοῦ βύθιου ὑποκειμένου σὲ συλλογικὰ ὑποστρώματα μακραιώνων ἀποσταγμάτων. Σκιὲς μανιχαίων, ἐγκρατιτῶν, πουριτανῶν, μαρμαίρουν

σκοτεινά στο ύποκειμενικό ασυνείδητο. Σταλάζουν εκεί την περιφρόνηση για το σῶμα και τις απαιτήσεις του, εξωραϊζοντας το ἐγὼ και τις νοητὲς ἐπιδόσεις του.

Ρητορικὰ προσωπεῖα τραυλίζουν τὴν καύχηση τῆς σάρκας γιὰ αὐτεξούσια «καθαρότητα» και «σωφροσύνη», ἐκκρίνοντας χλεύη γιὰ τὸ σῶμα και τὸν ἔρωτα, Κι ὁ χορὸς τῶν θεραπέων τοῦ Νόμου, στοὺς κοθόρνους τεκμαρτῆς μεγαυχίας, ἀλλωδεῖ αὐτεγκῶμια νίκης καταπάνω στη φύση. Ἀέναο στάσιμο στην τραγωδία τῆς ἀρετῆς. Ὅμως ὁ ἔμπειρος λόγος τῆς ἀκρότατης ἄσκησης καθαίρει προμηθῶς τὴν ψευδαίσθηση: *Τὴν φύσιν ἑαυτοῦ νικῆσαι τίνα τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν.*

Ἡ φύση δὲν νικεῖται ἀπὸ τὸν ἐκφοροῦντα τὴ φύση. Ἐκφέρεται μόνο στη σχέση, ἀντεκφέρεται στη χάρη. Καὶ τὸ ὄρεκτὸν τῆς ἀντιπροσφορᾶς ἐγγενὲς στη φύση: Ἡ «ἀγαπητικὴ δύναμη» καθειργνυμένη στην πηλό.

Θρεμμένη μὲ τὴν ἀρετὴ ἢ αὐτεγγυότητα τῆς φύσης ἀντιμάχεται τὴν ἀγαπητικὴ δύναμη τὴν ἐγκαταμεμιγμένη στη φύση. Τὸ σκεῦος ἰκανὸ νὰ εἰκονίσει τὸν Σκευαστή, κι ἡ ἰκανότητα δῶρο. Ἀλλὰ ὁ μυκτηρισμὸς τῆς πηλοῦ ἐθελοτυφλοῖ γιὰ τὸ δῶρο. Ἀμαυρώνει τὴν ἐπιθυμία, ἀχρειώνει τὸ ὄρεκτὸν τῆς πηλοῦ, τὸν πόθο τοῦ ἀκτίστου.

Δίχα τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως οὐ συνίσταται πόθος, οὗ τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη. Τὸ γὰρ ἐρᾶν τινὸς ἰδίον ἐστίν ἐπιθυμίας. Καὶ δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν τοῦ ἡδέος ἔνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν ἡ ἀνενόχλητος και παντελὴς τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

Τὸ ἀντίθετο τῆς ἐπιθυμίας, ἢ αὐτάρκεια. Τὸ ἀντίθετο τοῦ ἔρωτα, ἢ ἐγωλατρεία. Ἐντειχισμὸς στοὺ χωμάτινο σκεῦος τοῦ ἰδεατοῦ ὑπερεγῶ: τῆς τεκμηριωμένης ἠθικότητας, τῆς ἀναγνωρισμένης πνευματικότητας, τῆς ἀνεπίληπτης φήμης. Ἡ ἐπιθυμία ἐνοχή, ὁ πόθος μῖασμα, ὁ ἔρωτας ρύπος. Τίποτα δὲν λογίζει τὸ θυμικὸ, νὰ τὸ διανοίξει στη ἔφεση. Τίποτα δὲν γοητεύει τὰ μάτια, νὰ τὰ διαστείλει στη δοξολογικὴ ἔκπληξη. Στην κλειδοσφραγισμένη αὐτασφάλεια τῶν «καθαρῶν», ἀκόμα κι ὁ γάμος ἀνέραστη μίξη, ἀνεκτὴ μόνο γιὰ τὴν ὀρθολογικὴ σκοπιμότητα τῆς

παιδοποιίας. Σκόπιμη νομιμότητα που μόνη αυτή μετράει τη διαφορά από την ανέραστη μίξη στο πορνείο.

Το μαρτύριο της κόλασης θα είναι ή αδυναμία να αναγνωρίσουμε τον Χριστό στο Πρόσωπο του Νυμφίου και Έραστη των ψυχών μας. Η όποια θαυμαστή Παρουσία Του δεν θα αρκεί να μᾶς πείσει - το θαῦμα δεν ἔπεισε ούτε τους Γραμματεῖς και Φαρισαίους. Ἄν προέχει γὰρ μᾶς ὁ Νόμος, τὰ μέτρα τῆς νομικῆς «καθαρότητας», δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ Τὸν αναγνωρίσουμε. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς που ἀγκαλιάζει τοὺς ἀκάθαρτους - τοὺς τελῶνες, τὶς πόρνες, τοὺς ἄσωτους, τοὺς ληστές. Ἐμεῖς ἀναλώσαμε τὸν βίον ὅλον στὴ μελέτη καὶ τήρηση τοῦ Νόμου, καὶ τώρα Αὐτὸς δέχεται καὶ ἀγαπάει τοὺς ἀχρεῖους παραβάτες τοῦ Νόμου, τὰ ρεμάλια, τοὺς παρίες. *Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.* Δὲν εἶναι ὁ Κριτὴς που περιμέναμε, αὐτὸς που θὰ δικαιώσει τὶς στερήσεις καὶ τὴν ἄθλησή μας, δὲν εἶναι ὁ δικαιοκρίτης Θεός. Εἶναι Νυμφίος καὶ Έραστής, ἄρα εἶναι ὁ δαίμονας - ἀφοῦ «ἡ φύση τοῦ ἔρωτα εἶναι δαιμονική».

Καὶ κάπως ἔτσι ἀρχίζει ἡ κόλαση. Περιμένουμε αὐτὸν που δὲν θὰ ἔρθει, βυθιζόμαστε ὅλο καὶ βαθύτερα στὴν ἀπόγνωση τῆς ἀνέλπιδης ἀναμονῆς. Ἀνίκανοι νὰ αναγνωρίσουμε τὸν παρόντα καὶ ἐγγύτατο Νυμφίο στὴν ἐρωτική του αὐτοπροσφορά.

Αἰῶνες ὀλόκληρους πάλαιψε ἡ Ἐκκλησία ἐνάντια σὲ Γνωστικούς, Μανιχαίους, Μονοφυσίτες, Ἐγκρατίτες, Εἰκονοκλάστες, Παυλικιανούς, Βογόμλους, Καθαροὺς, Πιετιστές, Πουριτανούς. Πολέμησε «τοὺς βδελυσομένους τὸν γάμον», «τοὺς ἀπέχοντας οἴνου καὶ κρεῶν διὰ βδελυγμῖαν». Ἀφόρισε ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς «τοὺς ἀσκοῦντας παρθενίαν καὶ ὑπερηφανευομένους ἔναντι τῶν εἰς γάμο διατελούντων», «τοὺς μεμφόμενους γάμον καὶ ἔγγαμον γυναῖκα», «τοὺς μὴ θέλοντας λαμβάνειν μετάληψιν θείαν ἐκ πρεσβυτέρου ὄντος εἰς γάμου κοινωνίαν».

Ὅμως ἡ ἔχθηρα γιὰ τὸ σῶμα καὶ τὸν ἔρωτα δὲν εἶναι διδαχὴ νὰ τὴν ἀντιπαλαίψεις μὲ ἐπιχειρήματα ἢ μὲ κανονικὰ ἐπιτίμια. Εἶναι πανικὸς ψυχολογικῆς ἀνασφάλειας, ἀσυνείδητη ἀλλὰ καὶ ἀδυσώπητη ἀπαίτηση ἀποδειγμένης «καθαρότητας». Εἶναι ἀνάγκη βασανιστικὴ νὰ δικαιωθεῖ ἡ

συσσωρευμένη αναφομοίωτη στέρηση: Στέρηση τῆς ζωῆς, παιδωμὴ τῆς ἀκοιωνήτης ὑπαρξῆς, ἀνῆμπορης νὰ μοιράσει τὴν ψυχὴ τῆς, νὰ τὴν «ἀπωλέσει» γιὰ νὰ τὴν «σώσει». Καὶ κακοφορμίζει ἡ ἀνημπόρια σὲ πικρὴ ἐπιθετικότητα. Ἐπιτίθεται ἡ ψυχὴ σὲ αὐτὸ πού τῆς λείπει, μήπως καὶ δικαιώσει τὴ δική τῆς ἔλλειψη. Μήπως καὶ «ἐκπνευματώσει» τὴ στέρηση.

«Εἶναι πού ξέρει καλὰ ἡ σκύλα ἢ ἡδυπάθεια νὰ ζητιανεύει πνεῦμα, ὅταν τῆς ἀρνοῦνται τὴ σάρκα».

18. CONCLUSION SUR PÉDALE DE DOMINANTE

Βασιλεὺς δεδεμένος ἐν παραδρομαῖς.

ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ τοῦ σώματος καὶ σάρκα τῆς μεταφυσικῆς ὁ ἔρωτας. Ἐμφύσημα ζωῆς στὰ γυμνά κελύφη τῶν ἐννοιῶν, ἀπτὸ ὑφάδι πού σπονδυλώνει τὴ γλώσσα μὲ νεῦρα καὶ δέρμα καὶ σάρκες τοῦ πραγματικοῦ. Σημαίνοντα τοῦ ὑπαρκτοῦ: φύση καὶ πρόσωπο, οὐσία καὶ ὑπόσταση, ἐνέργειες καὶ ἑτερότητα. Μένουν νὰ αἰωροῦνται στὴν ψευδαίσθηση τῆς ψιλῆς ἐπίνοιας, ἂν ἀποσπαστοῦν ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τοῦ ἔρωτα. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ γλώσσα τῆς ποίησης: αὐθαίρετο λεκτικὸ παιχνίδι, ἄσχετο μὲ τὴ σημαντικὴ τῆς ζωῆς, ἂν γυμνωθεῖ ἀπὸ τοῦ πόθου τὴν ἐνάργεια.

Φύση καὶ ἐπέκεινα τῆς φύσης. Τὸ κοινὸ «ὕλικὸν» τῆς ὀρμῆς, τῆς ἀπαίτησης τοῦ κορμοῦ, τῆς σκοτεινῆς ἀνάγκης γιὰ βιολογικὴ ἐκτόνωση. Ἐπέκεινα, ἡ ἀνερμήνευτη ἀνάδυση τῆς κλήσης, τὸ φῶς στὸ βλέμμα, στὸ χαμόγελο, στὴ χάρη τῆς κίνησης, ὁ πόθος τῆς παρουσίας, ἡ ἐκπληξὴ τῆς ἑτερότητας. Ἀμφίβολα ὄρια φυσικῆς καὶ μεταφυσικῆς, ἀπρόσωπου καὶ προσωπικοῦ. Καὶ κάπου ἐκεῖ ἰχνηλατοῦνται τὰ πρωταρχικὰ καὶ οὐσιώδη, ἡ ἐπαλήθευση τοῦ πραγματικοῦ, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος.

Χτίζουμε ἀνεπίγνωστα τὴ γνώση τρέφοντας μὲ τὴ σάρκα μας καὶ τὴν ψυχὴ μας τοὺς καλλιγράμμους ὀρισμοὺς φυσικῆς καὶ μεταφυσικῆς. Ἡ

ἀπροσδιόριστη ιδιωτική μοναδικότητα μεταγράφεται σὰν ἀπρόσωπο συμβὰν στὴ γραμματικὴ τῆς Ἱστορίας. Αἰῶνες σωρευμένων ἐγκλίσεων τῆς σάρκας, γιὰ νὰ σπουδάσουμε τὴν ἀπρόσωπη φύση μας στὴν πανάρχαια θεσμοποίηση τῆς πορνείας, στὸ πάγκοινο φθογγολογικὸ τοῦ ἀδυσώπητου αὐτοερωτισμοῦ. Καὶ τραγούδια τοῦ ἔρωτα βαθύρριζα σὲ φυλὲς καὶ γλῶσσες, νὰ τροπολογοῦν τὸ θάμβος τῆς ἀμοιβαιότητας, τὴ σπουδὴ τῆς προσωπικῆς ἐτερότητας.

Ψηλαφητὴ ἡ φύση στὴν ὀρμὴ τῆς διαιώνισης. Πυρετὸς τοῦ κορμιοῦ, τυφλὴ βασανιστικὴ του ἀνάγκη ἄσχετη μὲ τὸν πόθο τῆς ἀμοιβαιότητας, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπάνυμου Ἄλλου. Δίψα τοῦ ὄδοιπόρου στὴ νέκρα τῆς ἐρήμου, πείνα θηριώδης τοῦ στερημένου γιὰ μέρες τὴν τροφή. Ἡ ἀδυσώπητη ὀρμὴ δὲν ζητᾷ σχέση, κοινωνία λόγου, τρυφερότητα στοργῆς. Ἐκβιάζει γιὰ σωματικὴ ἐκτόνωση, τίποτε ἄλλο. Νὰ ἀνακουφιστεῖ ἡ ἀνάγκη, νὰ χαλαρώσει ἡ βασανιστικὴ ἔνταση τῆς βιολογικῆς ἀπαιτήσης. Μὲ ὅποιοδῆποτε τρόπο.

Ἐρωτας ἀπὸ τὴ φύση γιὰ τὴ φύση, αὐτοερωτισμὸς τῆς φύσης ἢ ἡ ἐρωτικὴ τῆς αὐτάρκεια. Ὅρμη καὶ φορὰ νὰ ἀρθρώσει ἡ φύση ἀπὸ μόνη τῆς τὴν ὄντως ζωῆ, νὰ μεταγράψει τὸν ἔρωτα στὴν αὐτοζωὴ τῆς θνητότητας. Ἡ γενετήσια ἀνάγκη διαιωνίζει τὴ φύση, ὄχι τὰ πρόσωπα. Οἱ ἀτομικὲς μας ὑπάρξεις ἐνδιαφέρουν τὴ φύση μόνον γιὰτὶ διαπορθμεύουν τὸ γενετικὸ ὑλικὸ τῆς δικῆς τῆς διαιώνισης: Τὴν ἀπρόσωπη ὑπεροχὴ τῆς πάνω στὶς προσωπικὲς ὑπάρξεις ποὺ τῆς δίνουν ὑπόσταση. Ἡ φύση διαιωνίζεται μὲ τὴν ἀτέρμονη διαδοχὴ θνητῶν ἀτομικότητων, ταυτίζεται μὲ τὴν ἐπιβίωση τοῦ ἀπρόσωπου καὶ ἀδιαφόρητου, τὸν θάνατο τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀνεπανάληπτου.

Φύση καὶ ἐπέκεινα τῆς φύσης ἡ προσωπικὴ ἐτερότητα, *βασιλεὺς δεδεμένος ἐν παραδρομαῖς*. Μαλαματένιες ἀνταύγειες στὴν παγίδα τοῦ αὐτοερωτισμοῦ τῆς φύσης, χρυσόπλοκα νήματα ὅπου ἀσπαίρει ὁ ἔρωτας τῆς αἰώνιας ζωῆς. Μόνον ἡ ρομφαία μιᾶς ἀποκάλυψης μπορεῖ νὰ κατασχάσει τὴν ἐξωραϊσμένη πλεκτάνη, νὰ ἀνασύρει τὸν πόθο στὴν ἀπλοχωριὰ τοῦ ἀδιάστατου διηνεκοῦς. Νὰ μεταλλάξει τὴν ἀμοιβαιότητα σὲ κένωση αὐτοπροσφορᾶς, τὸ θάμβος σὲ βάθος διάβασης ἐπὶ τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνας.

Πρωτότυπο τοῦ ἔρωτα στὴ ζωτικὴ ἀποκάλυψη ἢ Τριαδικὴ πληρότητα τῆς ζωῆς. Ἐκεῖ ἡ «φύση» νοεῖται ἄκτιστη, ἐμπεριέχει ἢ ἴδια τὴν ὑπαρκτικὴ τῆς αἰτία. Καὶ τὸ θαμβωτικὸ στὴν ἀποκάλυψη: δὲν ἀποδίδει στὸ ἄκτιστον τῆς «φύσης» τὴν ὄντως ζωὴ, ἀλλὰ στὸν προσωπικὸ *τρόπο* τῆς *ὑπάρξεως* ποὺ ὑποστασιάζει τὴ φύση. Δὲν εἶναι ἀπὸ τὴ «φύση» δοσμένη καὶ ἀναγκαστικὴ ἢ ἀθανασία τῶν Προσώπων, δὲν εἶναι ἀνελεύθερος φυσικὸς προκαθορισμὸς ἢ ὄντως ζωὴ. Εἶναι ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία ποὺ ὑποστασιάζει τὴ φύση ὡς ἐρωτικὴ αὐθυπέμβαση. Καὶ εἶναι ὁ ἀδιάστατος ἔρωτας τῆς προσωπικῆς κοινωνίας ποὺ συνιστᾷ τὴν ὄντως ζωὴ, ἀποκαλύπτει ἄκτιστη τὴ «φύση».

Πάντα μὲ τὴν ἀνεπάρκεια τῆς γλωσσικῆς μας σημαντικῆς καὶ τὶς ἐμπειρικῆς ψηλαφήσεις τῆς ἐρωτικῆς ἀποκάλυψης: Ἡ ὄντως ζωὴ ἐγκείται στὸν τρόπο τῆς ὑπάρξεως, ὄχι στὴ «φύση». Δὲν διαιρεῖται ἢ «φύση» κατανέμοντας στὰ Πρόσωπα τὴν ἀθανασία ὡς φυσικὸ ἰδίωμα, οὔτε ἐκπίπτουν τὰ Πρόσωπα σὲ ἀνυπόστατες ἐσωτερικῆς σχέσεις τῆς «φύσης». Κάθε Πρόσωπο ὑποστασιάζει τὴν καθολικὴ «φύση» μὲ τὸν τρόπο τῆς κένωσης ἀπὸ κάθε «φυσικὴ» αὐτονομία καὶ αὐθυπαρξία. Τὸν τρόπο τοῦ ἔρωτα.

Κάθε πρόταγμα τῆς ζωτικῆς ἀποκάλυψης, πρόκληση ἐμπειρικῆς ἐπαλήθευσης μέσα καὶ πέρα ἀπὸ τὴ σχετικότητα τῆς γλώσσας: Χριστὸς Ἰησοῦς, ἡ ἱστορικὴ σάρκα τῆς ἀποκάλυψης, ἐλευθερώνει τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τὴν ὑποταγὴ στὸ θάνατο, ὑποστασιάζοντας τὴν ἴδια αὐτὴ φύση μὲ τὸν *τρόπο* τῆς ὄντως ζωῆς, τὸν τρόπο τοῦ ἐλεύθερου ἀπὸ τὴ φύση ἔρωτα. Γεννᾶται ἐκ Παρθένου, ποὺ σημαίνει: ὑποστασιάζει τὴ φύση δίχως νὰ ὑποτάσσεται στὸν τρόπο τῆς φύσης, στὴ γενετήσια ὁρμὴ ποὺ διαιωνίζει τὸν θάνατο. Ἔτσι, στὸ Πρόσωπό του ἡ ἀνθρώπινη φύση συνιστᾷ ὑπόσταση ζωῆς ἐλεύθερης ἀπὸ τὴν αὐτοερωτικὴ ἀναγκαιότητα τῆς ἴδιας τῆς φύσης. Γίνεται ἄνθρωπος ὁ Λόγος μὲ τὸν τρόπο ποὺ εἶναι καὶ Θεός: τὸν τρόπο τοῦ ἔρωτα.

Ἐνσαρκος ὁ Λόγος κενώνεται ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴ Θεότητα προσλαμβάνοντας ὀλοκληρωτικὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Γίνεται Νυμφίος τῆς, *εἰς σάρκα μίαν*. Κενούμενος ἀπὸ τὴ Θεότητα δὲν παύει νὰ εἶναι Θεός, ἀφοῦ ὁ τρόπος τῆς θείας ὑπαρξῆς εἶναι ἡ ἐρωτικὴ κένωση. Καὶ

σαρκούμενος δὲν γίνεται «ψιλὸς» μόνο ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ σάρκωσή του ἀποτυπώνει στὴ φύση τὸν τρόπο τῆς Θεότητας. Τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὄχι «ἐγκαταμειγνύοντας» ποσοτικὰ τὶς δύο φύσεις, ἀλλὰ ὑποστασιάζοντας στὸν τρόπο τῆς προσωπικῆς ὑπαρξῆς τοῦ Λόγου τὶς ὑπαρκτικὲς δυνατότητες τῶν δύο φύσεων.

Οἱ φίλοι τοῦ Νυμφίου εἶδαν πάντοτε στὸ πρόσωπο τῆς Παρθένου τὸ κορῦφωμα τῶν ὑπαρκτικῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου: Τὸ πρόσωπο ποὺ κάνει ὑπόσταση τῇ ζωῇ ὄχι μὲ τὸν τρόπο τῆς φύσης, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο τοῦ ἔρωτα. Μὲ τὴν ἐλευθερία τῆς ὑποταγῆς, στὴ μανικὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἡ ὑποταγὴ δὲν εἶναι ἠθικὸ, δηλαδὴ φυσικὸ κατόρθωμα, ἀλλὰ *προσωπικὴ μεταποίηση* τῆς ἐρωτικῆς δυνατότητας τῆς φύσης σὲ ἔρωτα ἐλεύθερον ἀπὸ τὶς προδιαγραφὲς τῆς φύσης. Γι' αὐτὸ καὶ στὴ γλώσσα τῶν ἔραστῶν τῆς ζωῆς παραμένει ἡ Νύμφη *καὶ μετὰ τόκον παρθένος*. Ἡ παρθενία της δὲν ὀρίζεται ἀπὸ τὸ βιολογικὸ γεγονός, τὴν ἀποφυγὴ τῆς γενετήσιας σχέσης, ἀλλὰ εἶναι κατόρθωμα ἀπελευθέρωσης τῆς ἐρωτικῆς δυνάμεως τῆς φύσης ἀπὸ τὸν αὐτοερωτισμὸ τῆς φύσης, τὴν ὀρμὴ τῆς διαιώνισης. Ἡ παραίτηση ἀπὸ τὸ φυσικὸ θέλημα καὶ ἡ παράδοση στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ κάλλος τὸ ἔραστὸ γιὰ τὸν Νυμφίον, ἀποκαλυπτικὸ τοῦ μανικοῦ του ἔρωτα γιὰ τὴ σύνολη φύση μας ἔνσαρκη στὸ πρόσωπο τῆς Παρθένου.

Ὁ αὐτοερωτισμὸς τῆς φύσης γέννημα τοῦ θανάτου, καὶ ἐπέκεινα τῆς φύσης ἡ νίκη τοῦ ἔρωτα καταπάνω στὸ θάνατο. *Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐγαμίσκονται· οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται· οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γὰρ εἰσι καὶ υἱοὶ εἰσι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες* (Λουκ. 20,34-36).

Τὸ αἰτιολογικὸ γάρ, στὴν τρίτη φράση τοῦ χωρίου, φωτίζει τὴ σύνδεση τῆς γενετήσιας σχέσης μὲ τὸν θάνατο: Σὲ «ἐκείνον τὸν αἰῶνα» γαμικὴ σχέση δὲν ὑπάρχει, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει καὶ ἐνδεχόμενον θανάτου. Ὅσο ὁ θάνατος δυναστεύει τὴ φύση, ἡ φύση ἐπιβιώνει μὲ τὴ γενετήσια δυνάμη της. Κι αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀναστολὴ ἢ ἀπουσία γενετήσιας ὀρμῆς γιὰ νὰ νικηθεῖ ὁ θάνατος. Ἀλλὰ ὅταν νικηθεῖ ὁ θάνατος, τότε ἡ μίξις τῶν φύλων εἶναι πιά περιττή.

Ἡ προοπτικὴ τῶν ἐσχάτων δὲν δικαιώνει τῶν ἠθικολόγων τὴ μυωπικὴ ἀφέλεια. Αὐτοὶ πιστεύουν πῶς θὰ νικήσουν τὸν θάνατο μὲ τὴν περιφρόνηση ἢ τὴν ἀτομικὴ ἀποφυγὴ τῆς γενετήσιας μίξης. Ὅμως, στὴν προοπτικὴ τῶν ἐσχάτων, ὁ θάνατος νικεῖται μόνο μὲ τὸν θάνατο - καὶ ἀπαρχὴ ὁ Νυμφίος, ὁ θανάτω θάνατον πατήσας. Παραίτηση ἀπὸ τὴ φιλοδοξία τῆς αὐτοζωῆς, ταπεινὴ ἀποδοχὴ τοῦ θανάτου, καὶ ἡ ἀποδοχὴ κατάφαση στὸν ἔρωτα τοῦ ἀνιστῶντος τοῦς νεκροῦς.

Χριστιανοὶ πόλεις κατοικοῦσιν ὡς ἕκαστος ἐκκληρώθη, οὔτε γῆ, οὔτε φωνή, οὔτε ἔθεσι διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, μετέχουσι πάντων καὶ γαμοῦσιν ὡς πάντες. Μόνο διακριτικὸ, τὸ εὐθύβολο αἶτημα στὸν ἀνιστῶντα τοῦς νεκροῦς: Κίνησον ἐν ἐμοὶ τὴν κατανόησιν τῆς ταπεινώσεώς σου, ἵνα δέξωμαι μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεώς μου. Ἄγκος ἀμφίκριμνον ποῦ στὴν κόψη του σχινοβατοῦμε, εἶναι αὐτὸ τὸ «μετὰ ἡδονῆς». Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ θανάτου μεταποιημένη σὲ ἔρωτα.

19. TE DEUM

*Ἐλθε ἐν σκέπη τῆς πέτρας
ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος
δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου.*

Unreal City.

Under the brown fog of a winter dawn,
A crowd flowed over the London Bridge, so many,
I had not thought death had undone, so many.

Χεῖμαρρος τὸ πλῆθος στὸ Γεφύρι τῆς Λόντρας, τόσοι πολλοί. Παρισινὰ βουλεβάρτα καὶ μερμηγκιῆς ἀνθρώπων μέσα-ἔξω στὶς φωλιές τοῦ ὑπόγειου τρένου. Τόσοι πολλοί. Κι ἄλλο πολύβουο ἀνθρώπινο ποτάμι οἱ λεωφόροι τοῦ Τόκου. Ἄν δεῖς τὰ γήπεδα τοῦ ράγκμπυ στὸ Λὸς Ἄντζελες, χορταριάζουν οἱ κερκίδες πολύχρωμο πλῆθος, σὰν ἀνοιξιὰτικο χαλί. Ξεχύνεται μετὰ στοὺς δρόμους τὸ λευτερωμένο

μελίσι, ὅπως ξεχύνεται μυλιούνια ἢ ἐργατιά μετὰ τὸ σφύριγμα τῆς σειρήνας στὶς φάμπρικες: Ὀζάκα, Κολωνία, Τορόντο.

Βιάζονται. Νὰ κερδίσουν τὴ μέρα, νὰ βγάλουν τὸ μήνα, νὰ περάσει ἡ χρονιά. Τρέχει ἡ κλεψύδρα ἀναρίθμητους ἀνθρώπινους κόκκους - τοὺς καταπίνει ὁ θάνατος.

«Μὴ - μένουσα πόλις».

Ἄταχτες σφηκοφωλιές πολυόροφων χτισμάτων καὶ τὰ σωθικά τους λαβύρινθοι. Διάδρομοι, ἀνελκυστήρες, κλιμακοστάσια. Κάπου ἐκεῖ μέσα μιὰ πόρτα εἶναι ἡ δική μας. Κλείνει προστατευτικὰ πίσω μας, ὀρίζει τὸν χῶρο τῆς δικῆς μας ζωῆς. Στρώνουμε τραπέζι, ἀνοίγουμε μιὰ μπουκάλια κρασί, κάνουμε ἔρωτα. Γιὰ κάποια χρόνια ζοῦμε τὴν ψευδαίσθηση τοῦ αἰώνιου, τῆς ἀδιατάραχτης διάρκειας. Κι ἡ κλεψύδρα τοῦ θανάτου καταπίνει τὶς στιγμές, τοὺς μῆνες, τὶς ἐποχές.

Ἐνας αἰώνας εἶναι στιγμὴ βραχύβια στὴ διαδοχὴ τῶν σελίδων τῆς σχολικῆς μας Ἱστορίας. Ὅμως σ' ἓναν αἰώνα κανένας ἀπὸ μᾶς δὲν θὰ ὑπάρχει. Θὰ μερμηγκιάζει πάντα τὸ Γεφύρι τῆς Λόντρας, οἱ φωλιές τοῦ ὑπόγειου στοῦ Παρίσι, οἱ λεωφόροι τοῦ Τόκιο, τὰ γήπεδα στοῦ Λὸς Ἄντζελες, οἱ φάμπρικες στὴν Ὀζάκα, στὴν Κολωνία, στοῦ Τορόντο. Ἀναρίθμητες πυγολαμπίδες τὰ παράθυρα θ' ἀναβοσβύνουν στὶς σφηκοφωλιές. Κάποιοι θὰ στρώνουν τραπέζι, θ' ἀνοίγουν κρασί, θὰ κάνουν ἔρωτα. Θὰ εἶναι «ἄλλοι», ὄχι ἐμεῖς. Ὅπως ἦταν «ἄλλα» τὰ πλήθη πρὶν ἀπὸ μᾶς.

Κάθε ἄνθρωπος ἓνα μοναδικὸ βλέμμα, ἓνα μοναδικὸ χαμόγελο. Μιλάει, σκέφτεται, ἀγαπάει ὅπως κανένας ἄλλος, οὔτε πρὶν, οὔτε μετὰ. Τραγουδάει τὸν ἔρωτα ἄκρη στὴ θάλασσα, βουτάει στοῦ κύμα ὅλος ἀλήκη. Βγαίνει στοῦ βράχο, χαίρεται τὸ ἡλιοβασιλεμα, ἀκούει τὸ φλοῖσβο. Ρουφάει τὸ παρὸν μετὰ τὴν ἀμεριμνησιά τοῦ αἰώνιου.

Ἄσχετος μετὰ τὸν θάνατο ποὺ θὰ τὸν θερίσει, ἄσχετος μετὰ τὴν προδοσία τῆς σάρκας του ποὺ κάθε μέρα μαραίνεται καὶ κάποτε θὰ σαπίσει στοῦ χῶμα.

Ήλιοκαμμένο άγόρι, με τὸ ζαρκαδίσιο κορμί καὶ τὰ ἀλατισμένα ματόκλαδα, τί σχέση ἔχεις ἐσὺ με τὸν αὐριανὸ ἑαυτό σου, τὸν γέροντα ποὺ σέρνεται με τρεμάμενα μέλη, κυρτωμένος, εὐθραυστος, κι ἀδύναμο φῶς στὰ σακουλιασμένα του μάτια. Καὶ σὺ ὀλόδροσο κορίτσι, σπαρταριστὸ κορμί ἠδονικοῦ λεόπαρδου, πῶς μεταλλάζεις τὸ διάφανο δέρμα, τὸ ὀλόφωτο βλέμμα, τὸ κρουστὸ στῆθος, τὰ ζωντανὰ μαλλιά ὅπου ἀνασαίνει ὁ ἄνεμος. Πῶς μεταλλάζεις σὲ μαραμμένη κίτρινη γεροντική σάρκα, στρεβλὲς ἄρθρώσεις, μελανιασμένες φλέβες, κομπιαστὴ ἀνάσα. Ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός μας, τὸ πραγματικὸ μας πρόσωπο. Πότε καὶ ποῦ σαρκώνεται ἡ ἀληθινή μας ταυτότητα, ποιὸς ὁ «πυρήνας» τῆς ὑπαρξῆς μας, τὸ πραγματικὸ «ὑποκείμενο» τόσο τοῦ κάλλους ὅσο καὶ τῆς φθορᾶς.

Κάθε χούφτα χῶμα, μιὰ χούφτα θάνατος. Σβυσμένα ροδοπέταλα, σβυσμένα μάτια, ἀφανισμένη ἀνατριχίλα καλλίγραμμης σάρκας, ξέπλεκα ὀστά πουλιῶν, ζῶων, ἀνθρώπων. Τόση μοναδικότητα πνιγμένη στὸ ἴδιο πάντα οὐδέτερο χῶμα, στὸ ἀδηφάγο στόμα τῆς γῆς ποὺ μᾶς περιμένει ὅλους. Τὸ χῶμα ψηλαφητὸς θάνατος, τὸ ἐπέκεινα ἀψηλάφητη ἐλπίδα.

Πῶς παρεδόθημεν τῇ φθορᾷ πῶς συνεζέχθημεν τῷ θανάτῳ;

Στροβιλιζόμαστε στὸ κενό, στὸ ἀξεδιάλυτο μυστήριό τοῦ θανάτου. Ἀναρίθμητοι γαλαξίες γύρω ἀπὸ μᾶς καὶ πέρα ἀπὸ μᾶς, ἀστέρια ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. Κόσμοι νεκροί, δίχως χαμόγελα ἀνθῶν, τραγούδια πουλιῶν, χρώματα στὸ ἡλιοβασίλεμα. Ἐνα ζευγάρι ἀνθρώπινα μάτια καὶ ἡ συνείδηση πίσω ἀπὸ τὸ ἐκπληκτὸ βλέμμα, εἶναι ἓνα «ἄλλο» ἀπροσμέτρητο σύμπαν. Καὶ μέσα στὸ «ἄλλο» αὐτὸ σύμπαν ψάχνουμε τὸ αἶνιγμα τοῦ θανάτου. Οἱ νεκροὶ κόσμοι τῶν γαλαξιῶν δὲν τὸν ξέρουν τὸν θάνατο, μόνο ἡ ἐλάχιστη γῆ μας ποὺ σφύζει ἀπὸ ζωὴ, συμυκνώνει σὲ κάθε χούφτα χῶμα τόσο θάνατο.

Τί σημαίνει ἡ μοναδικότητα τῆς γῆς μας μέσα στὸ ἄπειρο σύμπαν, τί σημαίνει ἡ μοναδικότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου μέσα στὴν ἀπειρία τῶν γενεῶν. Ἄνθρωποι τῆς προϊστορίας, τῶν σπηλαίων, τῆς λίθινης ἐποχῆς. Πόσο ἦταν τὸ ζωώδικο ἔνστιχτο καὶ πόση ἡ προσωπικὴ

έτερότητα ή άποτυπωμένη στη μορφή τους. Και οί φυλές τών κανιβάλων άκόμα σήμερα, γυμνοί, κτηνώδεις, με χαραγμένες, παραμορφωμένες όψεις, χαλκάδες στη μύτη και στ' άφτια τὰ κρεμασμένα ως τούς ώμους. Ή τὰ μογγολικά παιδιά, οί περιπτώσεις τής βαριας «ιδιωτείας», τὰ χαμένα πρόσωπα τών ψυχασθενών, οί σχιζοφρενικοί, ή γεροντική άνοια. Κι άκόμα, οί μυριάδες τὰ νεκρωμένα έμβρυα, τὰ άναρίθμητα γονιμοποιημένα ώάρια που άποβάλλονται άπό τὸ μητρικό κορμί λίγες βδομάδες πριν άποκτήσουν μιὰ παλλόμενη καρδιά. Ποιός άποφασίζει γι' αὐτή τὴν άμείλικτη φυσική έπιλογή: ή ίδια ή φύση άπό μόνη τής, ή ο Θεός. Ποιός μπορεί νὰ πεί τὸ όριο ανάμεσα στὸν άνθρωπο και στὸν μὴ - άνθρωπο, στὴν πραγματικότητα και στὴ δυνατότητα, στὸ δεδομένο και στὸ ένδεχόμενο.

Ή σκέψη μας δέν μπορεί νὰ συλλάβει τὴν προσωπικότητα ανενέργητη, δίχως σκέψη, λόγο, κρίση, φαντασία, θέληση, έκφραση. Όπως δέν μπορεί νὰ συλλάβει και τὴν ύπαρξη έξω άπό χῶρο, χρόνο και άριθμό. Μὲ ποιὰ νοητική εικόνα νὰ συλλάβουμε τὴν ανθρώπινη ύπαρξη μετὰ τὸν θάνατο, τὴν προσωπική έτερότητα δίχως σωματικές και ψυχικές ένέργειες. Τί σημαίνει ύπαρξη «ὕπὲρ τὸ ποῦ», πῶς «όλου» άθανατίζονται και ποιοί εἶναι αὐτοί οί «όλου» όταν δέν ξέρουμε τὴ διαφορά ανάμεσα στὸ γονιμοποιημένο ώάριο και τὴν ένσυνείδητη προσωπικότητα, στὴν ένσυνείδητη προσωπικότητα και τὴν έκ γενετῆς παράνοια ή άνοια.

Μάθαμε τὴ συγκρότηση τοῦ πυρήνα τών ατόμων, τὴ δομὴ τοῦ DNA, τὴ σύνθεση τοῦ φωτός, τὰ στοιχεῖα τής ὕλης τών άπώτατων γαλαξιδών. Και δέν ξέρουμε νὰ όρίσουμε οὔτε τὴν έναρξη οὔτε τὸ πέρας τοῦ ανθρώπινου ύποκειμένου, τοῦ ίδιου τοῦ έαυτοῦ μας.

Ψάχνουμε τὸ αἶνιγμα τής ύπαρξῆς μας, τὸ μυστήριο τής ζωῆς και τοῦ θανάτου, ὅπως βλέπουμε τὰ σκουλίκια στὸ άπόβροχο νὰ ψάχνουν τὴ λάσπη. Τυφλά, μέσα σὲ προκαθορισμένα, άξεπέραστα όρια. Ή σκέψη και ὁ λόγος δέν μᾶς έξασφαλίζουν παρὰ μόνο ψευδαισθήσεις γνώσης, μόνο παραβολές, άλληγορίες, εικόνες μέσα άπό έσοπτρα και αἰνίγματα. Γαντζωνόμαστε σὲ έμπειρίες άλλων, έμπειρίες ανθρώπων που μαρτυροῦν πῶς εἶδαν τὸν Θεό, πῶς μίλησαν μαζί Του. Και αντικειμενοποιούμε αὐτὲς τὶς ἄρρητες έμπειρίες σὲ τετράγωνες έννοιες

που στηρίζουν τη λογική μας. Για να χτίσουμε πάνω στη λογική την ψυχολογική μας αυτόρκεια, τη θωράκιση που αποτρέπει τὸ φόβο και τὸν πανικό.

Ποῦ ἔστιν ἡ τοῦ κόσμου προσπάθεια; Ποῦ ἔστιν ἡ τῶν προσκαίρων φαντασία; Πάντα κόνις, πάντα τέφρα, πάντα σκιά.

Ἴσως νὰ ὑπάρχει «ἄλλη» γνώση ἐκεῖ που τελειώνει ἡ σίγουρη γνώση.
Ἴσως νὰ ἀνατέλλει πὶδ σίγουρη γνώση ὅταν ὅλα γίνονται σκόνη, τέφρα καὶ σκιά.

O dark dark dark. They all go into the dark,
The vacant interstellar spaces, the vacant into the vacant.

I said to my soul, be still, and let the dark come upon you
Which shall be the darkness of God.

Καὶ τότε ἀδόλεσχεῖ ὡς ἐξεστηκῶς, καὶ λέγει· τίς ἄρα ἡ αἰτία τοῦ ποιῆσαι τὸν κόσμον τοῦτον πρῶτον, καὶ πλατῶναι αὐτόν, καὶ πλουτῆσαι τοῦτον οὕτως ἐν τῷ πυκασμῷ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰδῶν καὶ τῶν φύσεων, καὶ θέσθαι ἐν αὐτῷ αἰτίας, καὶ ὕλας, καὶ ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; Καὶ πῶς ἐν πρώτοις ἔθετο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ, καὶ ἔπηξεν ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζῶϊας αὐτοῦ, καὶ ἐξαίφνης μεταίρει ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ θανάτου, καὶ διαφυλάττει ἡμᾶς καιρὸν οὐ μικρὸν ἐν ἀναισθησίᾳ καὶ ἀκίνησίᾳ καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν, καὶ ἐκχέει τὴν κρᾶσιν ἡμῶν, καὶ συμμίσγει αὐτὴν ἐν τῇ γῆ, καὶ παραχωρεῖ καταλυθῆναι, καὶ ἐκτακῆναι, καὶ ρυῆναι τὴν κατασκευὴν ἡμῶν, ἕως οὗ παντελῶς ἀπογένηται τῆς ἀνθρωπίνης κατασκευῆς.

Ἵπάρχει ἕνας τρόπος νὰ ἀπορεῖς, ἐνῶ ἐμπιστεύεσαι. Κι αὐτὸ τὸν τρόπο τὸν ψηλαφοῦμε μόνο στὸν ἔρωτα. Ὁ ἔρωτας σημαίνει πίστη, ἐμπιστοσύνη, αὐτοπαράδοση. Εἶσαι μέσα στὴ σκοτεινιά ἀτέλειωτων ἀναπάντητων ἐρωτημάτων. Ὅμως ἐγκαταλείπεις στὸν πόθο, κι αὐτός, σὲ βεβαιώνει ἂν ὁ Ἄλλος ποθεῖ τὸν πόθο σου. Καὶ τότε ἔχουν ἀπαντηθεῖ τὰ ἐρωτήματα δίχως ἀπάντηση. Τὰ σημαίνόμενα λειτουργοῦν δίχως σημαίνοντα. Εἶναι μόνη ἡ γλώσσα τῆς ἀναφορᾶς, ἡ γλώσσα τοῦ πόθου.

Αὐτὴ ποὺ μιλάει τὸ βρέφος θηλάζοντας τὸ στῆθος τῆς μάνας. Αὐτὴ ποὺ μιλάνε οἱ ἐρωτευμένοι στὴ σιωπὴ τῆς «μίας σάρκας».

Λοιπὸν ἐκ τούτου ὑποῦνται ἐν τῷ νοῦ αὐτοῦ ἐν ἐκπλήξει λέγων· πῶς τὴν κτίσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ἤγουν τὰ πλήθη τῶν διαφορῶν πραγμάτων, τὰ ἀναρίθμητα; Καὶ πῶς πάλιν μέλλει διαφθεῖραι αὐτὴν ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐταξίας, καὶ ἐκ τοῦ κάλλους τῶν φύσεων, καὶ ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ εὐτάκτου τῶν κτισμάτων; Ὁρας καὶ καιροὺς καὶ τὴν συνάφειαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, μεταβολὰς συνεργοὺς τοῦ χρόνου, τὰ ἐκ τῆς γῆς ποικίλα ἄνθη, τὰς καλλίστας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ὠραῖα παλάτια, καὶ τὸν ταχύτατον τῶν ἀνθρώπων δρόμον, τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν μοχθηρὰν ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἕως τῆς ἐξόδου; Καὶ πῶς ἐξαίφνης καταργεῖται ἢ θαυμαστὴ τάξις αὕτη, καὶ ἤξει ἄλλος αἰὼν, καὶ παντελῶς ἢ μὴμημὴ τῆς πρώτης ταύτης κτίσεως οὐκ ἀναβήσεται ἐν καρδίᾳ τινός, καὶ ἀλλοίωσις ἄλλη γενήσεται, καὶ ἄλλοι διαλογισμοί, καὶ ἄλλη μέριμνα;

Τὸ σκοτάδι αὐτῶν τῶν ἐρωτημάτων εἶναι ἡ φυσικὴ ἀπόσταση ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεό. Πάντα ἀπέχει τοῦ Θεοῦ, οὐ τόπω, ἀλλὰ φύσει. Εἶναι ἡ φύση μας ποὺ μᾶς ἀποκλείει ἀπὸ τὴν ἀπαντήσκει αὐτῶν τῶν ἐρωτημάτων. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ νὰ ἀρνηθεῖς τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, εἶναι μιὰ φυσικὴ στάση. Καταλαβαίνεται. Νὰ μεταποιήσεις τὴ φυσικὴ ἀπόσταση σὲ προσωπικὴσχέση, εἶναι ἄθλημα αὐτοπαραίτησης ἀπὸ τὴ φύση, εἶναι ὁ ἔρωτας.

Ἄρα πόσον καιρὸν συνίσταται οὗτος ὁ αἰὼν; καὶ πότε ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων; καὶ πόσον ἄρα πάλιν κατεύδουσι τὰ σκηνώματα ταῦτα καιρὸν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ, καὶ τὰ σώματα ἔσονται τῷ χοῦ ἅμα συμμεμυγμένα; καὶ πῶς ἄρα γίνεται ἡ διαγωγὴ ἐκείνη; καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ αὕτη ἡ φύσις ἀνίσταται καὶ συνίσταται; καὶ ἐν ποίῳ τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν; Καὶ ἐν τῷ εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀδολεσχεῖν, ἐπιπίπτει ἐπ' αὐτὸν ἐκπληξίς καὶ ἡσυχὸς σιωπῇ, εἶθ' οὕτως ἀνίσταται τῇ ὄρᾳ ἐκείνῃ καὶ γόνυ κλίνει, καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμπει καὶ δοξολογίας μετὰ δακρῶν ἰκανῶν τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τῷ ἐν τοῖς πανσόφοις ἔργοις αὐτοῦ δοξαζομένῳ ἀεί.

Τὸ δῶρο τῆς εὐχαριστίας στὴ θέση τῶν ἀναπάντητων ἐρωτημάτων. Ὑπὲρ πάντων, ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν.

I said to my soul, be still, and wait without hope
For hope would be hope for the wrong thing; wait without love
For love would be love for the wrong thing; there is yet faith
But the faith and the love and the hope are all in the waiting.
Wait without thought, for you are not ready for thought:
So the darkness shall be light, and the stillness the dancing.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Συντάχθηκε ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Ματέυ.

1. OUVERTURE: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μουσικὴ σύνθεση γιὰ ὄργανα, ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ εἰσαγάγει τὸν ἀκροατὴ στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀρχόμενου ἔργου (ὄπερας, ὀρατόριου, κ.λπ.). Ἔχουν γραφεῖ εἰσαγωγὲς καὶ σὲ ἔργα πρόζας, ὅπως αὐτὴ τοῦ Μπετόβεν γιὰ τὸν Ἔγκμοντ τοῦ Γκαίτε.

2. MODULATIO: ΜΕΤΑΤΡΟΠΙΑ

Ἀλλαγὴ τονικῆς κλίμακας κατὰ τὴν ἐξέλιξη μιᾶς μελωδίας. Οἱ ἀπλούστερες μετατροπὲς εἶναι ἀπὸ μείζονα τρόπο σὲ ἐλάσσονα καὶ ἀντίστροφα, καθὼς καὶ ἡ μετάβαση στὶς τονικότητες δεσπόζουσα ἢ ὑποδεσπόζουσα καὶ τὶς παράλληλες πρὸς αὐτὲς ἐλάσσονες.

3. ARPOGGIATURA: ΕΠΕΡΕΙΣΗ (ἐπὶ καὶ ἐρείδομαι)

Μουσικὸ ποίκιλμα ποὺ συνίσταται στὴν ἐκφορά, πρὶν ἀπὸ τὸν κυρίως ἀρμονικὸ φθόγγο καὶ σὲ βάρος τοῦ ὀλικοῦ του χρόνου, ἐνὸς φθόγγου δυσαρμονίας, ποὺ λειτουργεῖ ὡς προσαγωγή.

4. NOTES DE PASSAGE: ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Φθόγγοι τῆς μελωδίας ξένοι πρὸς τὶς ἐκατέρωθεν συγχορδίες καὶ ποὺ συνδέουν βαθμηδὸν δυὸ φθόγγους τῶν ἐκατέρωθεν συγχορδιῶν.

5. INTERVALLUM: ΜΟΥΣΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Ἡ διαφορὰ ὕψους δύο φθόγγων ἢ ὁ λόγος τῶν συχνοτήτων τους. Οἱ τρόποι, οἱ κλίμακες, οἱ συγχορδίες ὀρίζονται ἀπὸ τὰ διαστήματα μεταξὺ τῶν φθόγγων ποὺ τὶς συγκροτοῦν.

6. DIVERTIMENTO: ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΜΟΣ

«Μεταβατικὸ» μουσικὸ κομμάτι, συνήθως σύντομο, ποὺ παρεμβάλλεται ἀνάμεσα σὲ τμήματα μεγαλύτερου ἔργου (π.χ. ἀνάμεσα στὶς ἄριες μιᾶς ὄπερας), γιὰ νὰ γεφυρώσει τὸ κενὸ καὶ νὰ διατηρήσει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀκροατῆ.

7. PROMENADE PARMİ LES TONS VOISİNS

Μελωδικὴ κίνηση ποὺ ὀδηγεῖ (τὴ μελωδία) νὰ καταλήξει στὴ συγχορδία τῆς *τονικῆς* - στὴ βασικὴ συγχορδία τῆς δηλωτικῆς τῆς κλίμακας στὴν ὁποία εἶναι γραμμένο τὸ κομμάτι.

8. SCHERZO : «ΣΚΕΡΤΣΟ»

Ἐλαφρὸ μουσικὸ κομμάτι σὲ τριαδικὸ μέτρο, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸ *μενουέττο* σὲ μιὰ σονάτα ἢ συμφωνία, ἢ νὰ ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς ἔργο.

9. STRETTO: ΣΤΕΝΗ - ΣΦΙΧΤΗ ΕΚΦΟΡΑ

Μορφολογικὸς ὅρος ποὺ ἀναφέρεται στὸν κανόνα ἢ στὴ φύγκα, ὅταν οἱ διάφορες ἐπιμέρους μελωδικὲς ἀκολουθίες ἢ φωνὲς εἰσάγονται ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη σὲ μικρὰ (στενὰ) χρονικὰ διαστήματα, πρὶν δηλαδὴ ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἔκθεση τῆς προηγούμενης φωνῆς.

10. EXPOSITION AU RELATIF

Ἡ κατὰ τὴν ἔκθεση (exposition) -τὸ ἐναρκτήριο δηλαδὴ στάδιο τῆς φούγκας- διαδοχικὴ παρουσίαση ὄλων τῶν φωνῶν. Τὸ θέμα ἐκφέρεται ἀρχικὰ ὡς πρώτη φωνή, στὴν τονική, μετὰ ὡς δευτέρη φωνή, στὴ δεσπόζουσα, ὁπότε τὸ ὀνομάζουμε *ἀπάντηση*, κατόπιν ὡς τρίτη φωνή, πάλι στὴν τονική σὲ διάστημα ὀγδόης ἄνω ἢ κάτω, μετὰ πάλι ὡς ἀπάντηση κ.ο.κ, ὥσπου νὰ ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἔκθεση.

11. COMMA: KOMMA

Πολὺ μικρὸ μουσικὸ διάστημα, ποὺ προκύπτει κατὰ τὴ σύγκριση διαστημάτων ποὺ διαφέρουν ἐλάχιστα μεταξύ τους. Π.χ. τὸ κόμμα ἀνάμεσα στὰ διαστήματα δευτέρας Do - Re καὶ Re - Mi τῆς φυσικῆς κλίμακας ἀντιστοιχεῖ σὲ λόγῳ συχνοτήτων $8/7$ πρὸς $9/8 = 64/63$. Τὸ *πυθαγόρειο κόμμα* εἶναι τὸ κόμμα ἀνάμεσα στὴ δωδέκατη ἀνιούσα καθαρὴ πέμπτη καὶ στὴν ἕβδομη ἀνιούσα ὀγδοῦ ἐνὸς βασικοῦ φθόγγου. Μὲ βασικὸ φθόγγῳ τὸ Do, ἡ μία ἀκολουθία δίνει Si # καὶ ἡ ἄλλη Do. Ἀντιστοιχεῖ σὲ λόγῳ συχνοτήτων $2: 3/2$ ἢ περίπου $1:1,014$.

12. CANTUS FIRMUS: ΣΤΑΘΕΡΟ ΑΣΜΑ

Μουσικὸ θέμα ποὺ χρησιμεύει ὡς βάση καὶ συνδετικὸς ἰστός σὲ μιὰ πολυφωνικὴ σύνθεση. Δὲν εἶναι ἴσως ἡ βασικὴ μελωδία, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ὑπόβαθρο, τὸ ὀδηγητικὸ νῆμα τῆς σύνθεσης. Ὅταν ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ πολυφωνικὴ μουσική, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι ποὺ ὡς τότε ψάλλονταν σὲ μονοφωνία, δίνονταν στίς μεσαῖες φωνές, δηλαδὴ σὲ τενόρους (=κρατητές, ἀπὸ τὸ *teneo*=κρατῶ) ὡς Cantus Firmus, ἐνῶ οἱ ἄλλες φωνές ἀναπτύσσονταν γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ *σταθερὸ ἄσμα*.

13. RICERCARE: ΨΑΧΝΩ, ΑΝΑΖΗΤΩ, ΔΙΕΡΕΥΝΩ

Ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται ὡς οὐσιαστικὸ καὶ ἀναφέρεται σὲ ἓνα εἶδος περίπλοκης πολυφωνικῆς σύνθεσης, ὅπου ἓνα ἢ περισσότερα θέματα ἀναπτύσσονται σὲ πυκνὴ ἀντίστιξη, ἔτσι ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ πρέπει νὰ «ψάξει» γιὰ νὰ τὰ ἀναγνωρίσει μέσα στὸ πολυφωνικὸ πλαίσιο.

14. REPRISÉ: ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Μουσική έπαναφορά τοῦ κύριου κομματιοῦ τοῦ ἔργου, μᾶλλον σύντομη καὶ ζωηρή, ἔχει τὸν προαιρετικὸ χαρακτήρα τῶν *intermezzi* στὴ σουίτα.

15. IMITATION: ΜΙΜΗΣΗ, ΑΠΟΜΙΜΗΣΗ

Τμῆμα ἐνοπιὸ τῆς μουσικῆς σύνθεσης, ποὺ ἐνῶ δὲν εἶναι καθαυτὸ κανόνας, ἀποτελεῖ «ἀπομίμηση» κανόνα, ἀναπαράγοντας ἓνα μουσικὸ θέμα σὲ διάφορα τονικὰ ὕψη.

16. INTERLUDE: ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΟ ΠΟΙΚΙΛΜΑ

Σύντομο μουσικὸ κομμάτι ποὺ παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στὰ κύρια μέρη ἐνὸς μεγαλύτερου ἔργου. Στὸν 17ο καὶ 18ο αἰῶνα ὀνομάσθηκαν *ίντερλούδια* τὰ σύντομα μουσικὰ κομμάτια μὲ τὰ ὁποῖα τὸ ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο γεφύρωνε ψαλμοὺς καὶ ὕμνους.

17. DISSONANTIA ἢ DISSONANZA: ΔΥΣΑΡΜΟΝΙΑ

Συγχορδία ποὺ δὲν προκαλεῖ στὸ αὐτί μας αἴσθημα κατάληξης καὶ ἡρεμίας, ἢ νότα ποὺ ἀνήκει σὲ μιὰ τέτοια δυσαρμονικὴ συγχορδία. Τὸ ἄκουσμά της μᾶς προκαλεῖ αἴσθημα προσδοκίας γιὰ «λύση» (*resolutio*) τῆς δυσαρμονίας ἀπὸ μιὰ ἀρμονικὴ συγχορδία ἢ νότα.

18. CONCLUSION SUR PÉDALE DE DOMINANTE: ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΜΕ ΠΕΝΤΑΛ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ

Ἡ λέξις «πεντάλ», προερχόμενη ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄργανου, σημαίνει τὸ ἰσοκράτημα μιᾶς νότας, συνήθως τῆς *τονικῆς* ἢ τῆς *δεσπόζουσας*, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς συγχορδίες ποὺ ἀκούγονται στὶς ἄλλες φωνές. Στὸ τελευταῖο μέρος μιᾶς *φούγκας*, «κατάληξη μὲ πεντάλ τῆς δεσπόζουσας» σημαίνει νὰ ἀκούγεται τὸ ἰσοκράτημα τῆς δεσπόζουσας, ἐνῶ ἀκοῦμε γιὰ τελευταία φορὰ *θέμα*, *ἀπάντηση* καὶ *ἀντίθεμα*.

19. TE DEUM

Δοξολογικός ὕμνος (Te Deum laudamus). Πολλοὶ συνθέτες ἔχουν γράψει Te Deum ὡς σύνθετα ἔργα μετὰ τὴν μορφήν ὀρατορίου, μετὰ μεγάλην ποικιλίαν μουσικῶν μορφῶν ἀνάμεσα στίς ἐπιμέρους «ὠδὲς» (canticles) τοῦ ὕμνου.